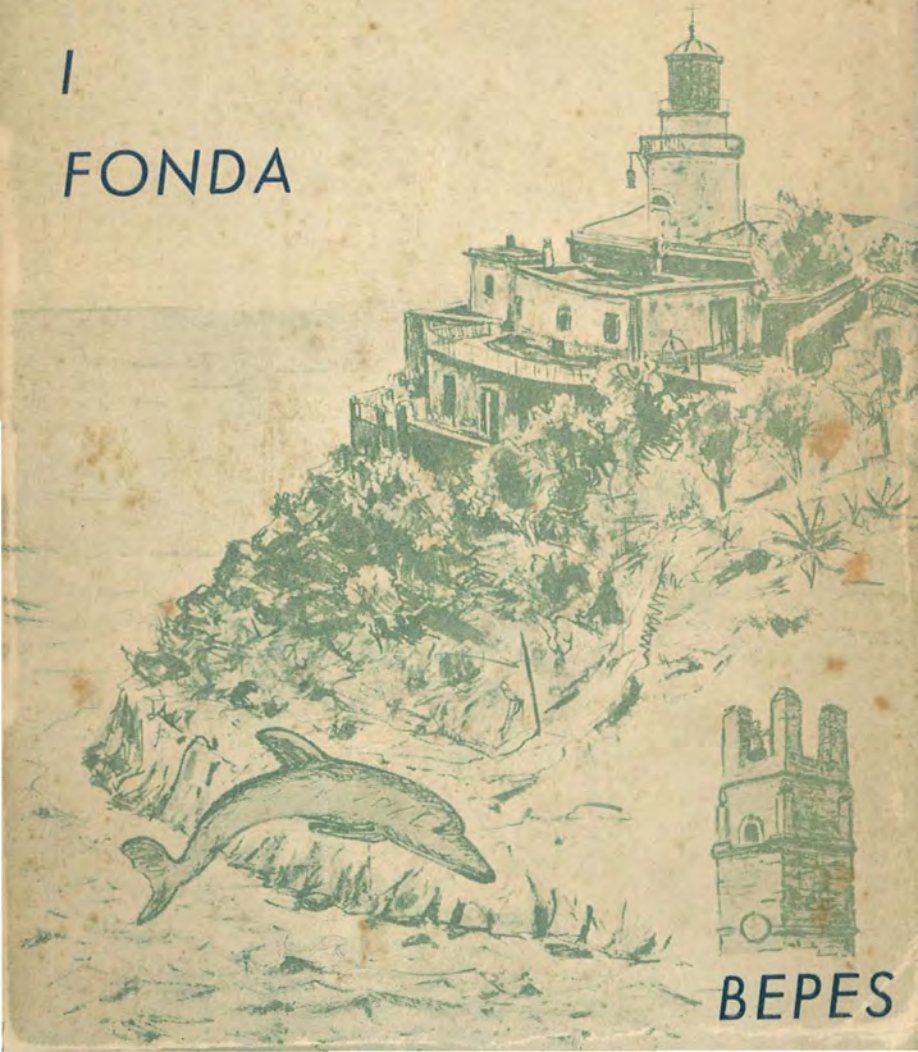
PALAFRUGELL, PARADA I FONDA

BEPES

A l'amic Josep
Martinell que tan bé
ha fet quedar Pala-
frugell tant de dia
com de nit!

Bepes

R-1624
RES-PAL
03.04.00.00

TIMÓ DEL LLIBRE

ELS TAPERS

amb la manca d'un monument al Taper Desconegut, la "rabiosa", "En Vanguardia", les octaves dels cafès, i la història d'un arròs, per cent, a Sant Sebastià..... 4

LA COSTA "BRAVA"

amb objeccions al mot "brava", i "Posseidó i la Costa Brava"..... 17

TAMARIU

amb la Xerinola i Els Liris, maneres especials de tirar la xàvega, i un episodi de caça únic; "Tamariu", "Petites estampes de mar" i "La barca, l'Amor i la gavina"..... 23

ELS PEIXOS

amb unes ratlles al peix fregit, com el mengen els enamorats de l'escata, la cuina dels hotels, i una desfilada de peixos coneguts sota "Corones d'espines al peix"..... 42

MALLORCA

amb els casoris palafrugellencs, les noies d'abans, que creien, i les d'ara, que no creuen, i "Mallorca" 55

UN HOSTAL

amb les berenades de compromís i "Corranda de Caminant"..... 61

PALAFRUGELL

amb una entrada de tramuntana i En Pipes d'Esclanyà, l'Amok taper, el cas de Joan Congost, guixaire de nom, defensa d'un "Po ble sense res"... i "Palafrugellenca" 69

EL RODÓ

amb un essaig de les distintes maneres de fer-lo, i "Elogi d'un Rodó"..... 85

LES TAVERNES

amb unes al.lusions a Josep Pla, uns exem plars tavernaris, "Elogi al cant i a la ta verna" i "Convit a beure" 97

ROQUILLS, REMENETS I CREMATS

amb les famoses racions de canya gratis que el Fraternal posava a la disposició dels seus socis, origen i fòrmula del cremat, i "Rimes al Cremat" 108

CONCERTS I SARDANES

amb el discutit: Tots Cafè!!, de Xaran, el drama del bisbalenc que volía forasters, un concert de Festa Major, i "Un elogi a la Sardana" 113

POETES I ORADORS

amb el Noi de Tona, Cambó i la pomada Pan xo. I "Borradors al Paper" i "Ai, 70, què m'has dat!" 127

ELS CANTAIRES

amb un concert extraordinari de Llobet, guitarrista de renom, en plena Creu Ra tinyola, i "Cants a la Cuina i al Mi Be- mol" 145

CARAMELLES

amb la fisiología dels coristes, i un : -Ja en tenim per s'arròs! i el famós crit de "cafè!" de Marcel.lí Pagès. I "Vals de les roses", "Núvol Blanc", Pasqua, de nou', "Bon dia, Primavera" i "Cançó d'una nit d'abril" 152

EL TREN PETIT

amb l'episodi de l'avi Casavells i un so nat: -Si tens bemols, passa!, i "Segona ba lada del tren petit" 165

CALIDOSCOPI FUTBOLISTIC 174

LA PUNXA

amb els petits misteris de la sala, balls amb el cap damunt una espatlla, i "Tribut a La Punxa" 187

SANT SEBASTIA

amb els cabrots ensenyats de Met Xerraire, l'insospitat acabament d'una pesca amb dinamita, el millor ex-vot conegut, el Salt d'En Romaboira, diversos motius d'arrossades a Sant Sebastià, i "Un aplec a Sant Sebastià" 197

LES ESPOSALLES DE MINYÓ DELFÍ

amb un casori aigues andins, amb assistència dels més importants peixos de casa nostra i de fora; festeigs, discursos, cançons i jocs de mans; viatge de noces per la Costa amb Port de la Selva, Sant Pere de Roda, Cap de Creus, Cadaqués i un gran bigoti; el Golf de Roses, Empúries i les balances dels grecs; Les Medes, Torroella, Cipsela i el Ter; les cales de Begur i les Sirenes; la Costa de Tamariu, Sant Sebastià, els romans i Llafranc; les llagostes de Calella, Cap Roig, les Formigues i la famosa contesta de Roger de Lluria a l'enviat del rei de França; Cala Estreta, Palamós i els turcs de Barbarroja; S'Agaró, platja de preu, Sant Feliu, i Pare-Nostres entre trabucs; la bolcada de Sant Ramon de Penyafort, pirates i Tossa; Lloret, el Pi de Santa Cristina i les barques de Blanes; la Costa de Llevant, aigues de Barcelona, amb els clavells de Mataró, els envelats de Badalona, els peixos savis de l'Escollera, i la guia dels Delfins a Colom en el seu primer viatge d'anada i retorn a les Amèriques 220

-.-.-.-.-.-

QUATRE MOTS

PALAFRUGELL, PARADA I FONDA? De quines coses ens parlarà en Bepes que ja no s'hagin dit, i bé, de Palafrugell i, sobre tot -diran els palafrugellencs- que no sapiguem nosaltres millor de com s'han dit?...

I tindran raó. A Palafrugell, quan es fa una cosa, sempre es troba que es podría haver fet millor. Convideu a un palafrugellenc a dinar, a un bon dinar. Si el convidat és palafrugellenc-palafrugellenc, virtut que no s'obté pel sol fet d'haver nascut a Palafrugell, quan li pregunteu si el dinar ha estat bo, us dirà que sí. . però que a l'arròs potser hi mancava un bull...

Ja ho se que s'han dit coses de Palafrugell en llibres, revistes i periòdics, i que s'han dit bé. Peró tothom sap, també, sense que sigui obligació ésser de Palafrugell per saber-ho, que si només diguéssin coses els que les diuen bé, aviat ho tindríem tot entès. En tot el país no hi haurien més enllà de tres novel.listes, dos periodistes i un poeta. I mireu si n'hi ha de gent que fa llibres, diaris i versos! Cal, doncs, que hi hagi gent que escrigui més malament que l'altra perquè es vegi precisament com ho fan els que en saben. A qui es donarien els Premis si tothom ho fes bé? Qui seria Miss Univers si totes les senyores fossin igual de maques? Si tothom cantés igual com s'ho haurien fet Carusso, Mario del Mónaco i Chaliapine? Si tots els estudiants estudiessin, que en faríem dels suspens? Si ningú enganyés a la senyora quina mena de mèrit tindrien els que no l'enganyen? Això sol, doncs, pot justificar el nostre PALAFRUGELL, PARADA I FONDA. I, potser, fins i tot, qui sap, potser algú trobarà que ni ell ni nosaltres hem perdut el temps. Potser en prosa i vers a la vegada no s'havien recollit mai tantes coses de Palafrugell...

rot succeir, és clar, que el vestit literari (?) que per Palafrugell hem bastit hagi sortit estret de pit o llarg de mànegues. Si així ha estat, la culpa no serà pas de Palafrugell. Ja se sap de qui serà.

També volem aclarir que la sortida de PALAFRUGELL, PARADA I FONDA es deu a que algú va dir que no sortiría. I, devegades, a Palafrugell som tossuts.

Pels que no són de Palafrugell hem d'aclarir que el llibre és fet en palafrugellenc. Això vol dir que a Palafrugell tenim una manera palafrugellenca de parlar i escriure. La Gramàtica ens fa suar i les normes i regles del bon parlar i del bon escriure no ens van, en general, massa bé. Diem això perquè no hi hagin sorpreses...

No hem pretès "emplenar cap buit" ni deixar a ningú parat. Hem escrit unes quantes fulles -potser masses- de coses de Palafrugell portats per l'amor irreductible que per la vila sentim. Per ella voldriem, per exemple, que tots els palafrugellencs poguéssin viure de renda, fumar fàries i treure quinieles de catorze resultats. Com que això no depèn, per ara, de nosaltres, per ella no podem fer altra cosa que haver omplenat les planes que segueixen. Sabem que aquest llibre ni tindrà cap Premi sonat ni serà declarat de text obligatori o sense a cap escola. Per altra part però, tampoc creiem que PALAFRUGELL, PARADA I FONDA porti cap daltabaix irreparable. Les relacions entre homes i dones seguiran com sempre, els preus no s'apujaran pas més i el llibre no tindrà cap influència, ens pensem, en modificar, entre altres coses, l'estat de les carreteres del nostre país.

PALAFRUGELL, PARADA I FONDA vol ésser un homenatge als vells de Palafrugell que han viscut el temps passat, el dels tapers, que és el millor, i va una mica de cara als joves perquè vegin -si ho poden veure fullejant el llibre- com era la vila i les seves coses en aquella època d'or. I, si els de Palafrugell, a l'acabar de llegir-nos, diuen:

- Ja està bé, però havía de coure una mica més...

ens sentirem molt ben pagats. I, si algú, després de la lectura troba que ell ho podia haver fet millor, i ho fa, encara ens hi sentirem més de ben pagats.

BEPES

Barcelona, hivern de 1959.

ELS TAPERS

Si hem de parlar de coses de Palafrugell, hem de parlar abans de res, dels Tapers, aquells savis "que em plenaren el món de llurs costums i lleis". Algú es queixa de que a Palafrugell no hi hagi cap monument. I, que no n'hi hagi cap, vol dir que no hi ha hagut ningú, fins ara, que hi hagi tingut dret. No és pas una desgràcia massa forta. Ara bé, un, al menys, s'hi hauria de fer. El monument al Taper Desconegut és un deute que tenim vers una gent que feren, salvant i guardant totes les distàncies, una mena d'Evangeli de coses sòlides, meravelloses, immortals. Crearen una mena de viure, de treballar, d'anar pel món, única. Portaren a cap, sense proposar-s'ho, una obra que recollida seria un text de viure bé -que tant, llevat a Palafrugell en temps dels Tapers, costa i ha costat pertot arreu- per ésser ensenyat a totes les universitats universals. Hi podria aprendre tothom, per savi que fos. Si algú ha pogut dir la famosa frase: "A mi ningú m'ha d'ensenyar de viure", ha estat un Taper. Un Taper i poca gent més d'ençà del neixement de les nebuloses que són coses que han nascut milers i milers de segles enllà. Molts intents de fòrmules per viure millor s'han defensat i combatut a canonades, i s'ha fet feina de franc. Les fòrmules d'"ells" eren incruents i saludables i, això darrer, perquè hi havia una bona cuina pel mig. El món no les ha volgudes seguir. Allà el món!

Quan arribi l'hora de fer justicia a tothom no hi haurà més remei que ferlo aquest monument al Taper Desconegut. Si no l'haguéssim de fer per força, d'allà on fóssin els Tapers, potser fent taps, aneu-ho a saber!, ens ho agrairien. Si el municipi és pobre i un monument avui és una cosa cara, la que podríem fer, i per això sempre s'hi és a temps, és deixar al menys constància del séu pas i del nostre agraïment. No tenim, per ells, ni una mala Plaça de la Xopina, ni un Carrer Del Trefí.. I potser podríem encara quedar una mica bé dedicant-lis una Avinguda del Carrac, un Passeig de les Topetes, una Baixada del Roscall, o una Gran Via de la Pelilla...

Són els autèntics fundadors d'una edat d'Or comparable al descobriment de la impremta. de la roda o d'Amèrica. I tot això ho feren treballant... és clar que treballaven a la seva manera i aquesta mena de treballar era el seu secret. El seu treball, més que un ofici, era un art. Un art que permetia treballar cantant, que no exigía horaris, carnets sindicals ni certificats de penals. . No, no hi havía horaris, i s'anava a tant per mil. Qui més treballava més gastava, si volía. Era en el temps que els taps es feien a mà i hi havia elements que amb un tros de suro i un ganivet als dits feia miracles. Encara en queda algun avui amb el qual hi heu de renyir si els hi dieu que les màquines d'ara fan els taps millor, més ben fets, més rodons que pas ells a mà. Això ja els retrata una mica.

Les fàbriques -n'hi podia haver una a cada casa, si es volía-, a l'estiu, solíen ésser al carrer. a les sombres. Devegades es canviava de sombra, de fàbrica, per continuar una conversa encetada abans d'anar al treball, o per reforçar una secció de baixos o de tenors Es tractava només, per aquest canvi, de clavar "s'"encaix" en un altre lloc. Això sembla que no s'ha fet enlloc més del món.

Quan es treballava a dins, a moltes fàbriques hi havia un lector que llegia per la col.lectivitat. Cadascun li feia uns centenars de taps i aquell home llegint es feia el mateix jornal que els demés treballant Un dels per què s a Palafrugell i comarques taperes té

tan prestigi "La Vanguardia" es deu a que els Tapers lectors, com que preferien llegir a fer taps, demanaven diaris amb molts fulls, que n'hi hagués... D'aquells temps hi havia un venedor de diaris que ja era conegut per "En Vanguardia".

Quan es feia pila per expedició, l'amo era un més a la colla i sovint un bon pernil i vi de còs era l'acompanyament de la pila. Si aquest acompanyament fallava, les piles sortien fora de to. Semblava, a qui els rebía, que a n'aquells taps hi faltés quelcom.

Els dilluns no es treballava. Per res. No hi havia força humana ni divina que pogués portar els dilluns, els Tapers a la botiga. Si alguna vegada algú havia trencat la festa del Sant Dilluns llavors si que els taps, de debò, sortien a fora calibre, guerxos, mal-carats i, és clar, el vi se'n ressentia si es tapava malament. A les primeres reclamacions que es reberen no s'hi trobava explicació: el suro, era bo; els operaris, excel.lents. . fins que es descobrí que tot venía d'haver treballat uns dilluns. Naturalment, l'amo era el primer interessat en no perdre prestigi, i el primer que s'emportava un disgust quan es veia gent a la fàbrica els dilluns... Si mai algun client portava pressa, se li deia que es faria expedició baix la seva responsabilitat! I la cosa es feia a portacantada, amb gent de confiança, d'amagat, com si es jogués als prohibits... Els dimarts no era pas pecat anar a treballar, ni els dimecres. No tots els Tapers eren Tapers-Tapers, tampoc. Hi havia gent que en un lloc o altre, a les cases llurs, si era precís, treballava els sis dies i, fent taps a mà s'arribava a fer una caseta vora la mar, miracle que ja no es podrà repetir mai més, al menus fent taps a mà. Ara, el Taper clàssic, era el que treballava quan volía. Si

mai s'esdevenía quelcom, renyir amb l'amo per les mides de les topetes, per exemple, canviant de botiga ja ho tenían tot arreglat, ells. I els Tapers-Tapers, aquelles jornades uniques encara les uniquejaven més. Parlem del temps de les berenades que la civilització, que ha portat el turisme, la bomba atòmica i les dones amb calces llargues, ha mort. I quan no hi havien berenades, que n'hi havían sovint, hi havían les "encetades de vi", o arribades de tren, un casori, una tocada de peix, o un bon dia. I quan no hi havia res d'això, quedava l'esmolar. Ja es podia tenir la millor mola al lloc de treball!, però a fora vila, camí del Cementiri Nou hi havia una terra especial i s'anava a esmolar allà, i llarg, perquè els Tapers quan feien una cosa la feien sempre a consciència.

Hem tingut la setmana anglesa, hem sentit parlar de la setmana russa, de la dels Tres Dijous, però hem tingut la setmana tapera que no l'han tinguda enlloc més. La questió era viure bé i no treballar massa. Els Tapers ho sabían i vivien tan bé com volían i treballaven -per viure-hi- tan poc com podien. En canvi, quan ells volien, pels volts de la Festa Major -que llavors en teníem tres-, per exemple, aquells homes fent taps, eren veritables gegants. Estem en plena "rabiosa". La rabiosa era el nom de la setmana que s'hi anava, treballant, i els taps sortien dels seus dits destres i segurs com per art d'encantament. I amb el treball d'unes poques rabioses es podien fer un vestit, o un joc, i passar les tres Festes Majors a base de menjars sense trampa, mantinguent forasters per més que n'hi hagués, bevent com els senyors que beguéssin bé, i concorrent a totes les sales de balls i festes de la vila.

Era rar que un Taper es deixés tocar per cap metge. La gent s'hi aconductava perquè no fos dit que a Palafrugell no n'hi havía de metges, però una cosa era estar aconductat i l'altra anar-lo a veure al metge. I com que en aquell temps els farmacèutics feien les medicines a base de mà de morter, els Tapers, si mai en necessitaven, se les feien ells. Ells ho sabien tot i tenien una fe cega amb algun curander, la Pomada Panxo, que anava bé per tot, i poques coses més. Quan algú estava a les acaballes sortia una de les panacees: el vomitiu. Si el vomitiu fallava, fallava tot i el malalt es moria, que és una de les coses a que estan propensos els malalts i els que no n'estan. Quan algú es tallava a la fàbrica, com que el botiquí era un misteri, la solució era posar-se teranyines a la part ferida i, si podía ésser, que fossin teranyines amb molta pols, quanta més pols millor...

Aquesta manera de treballar i d'anar pel món, portà una manera de viure, un clima taper. De les lectures fetes als llocs de treball, i dels comentaris que tot escairant en seguien, en sortiren els famosos advocats, que cada taper n'era un, en moltes coses notablement millor que els advocats en títol de l'època. I d'aquell clima en sortiren, entre altres coses, els cuiners, que també reclamen monument o carrer. I els cuiners llavors no eren un luxe, eren al món per cuinar pels Tapers amb tota la responsabilitat que això portava al damunt. Els cuiners feren el seu miracle, també. El de fer que la gent, de tenir una forquilla als dits no en fes una cosa mecànica, una mena d'obligació. El miracle de les arrossades múltiples i dels nius de gran concurrència. El miracle d'agrupar grans gentades on ells

actuaven que en sortíen netes d'esperit i amb ganes d'estar bé al món i d'acabar-ho, com diu la cançó. amb "àpats i roquills", tot. Aquest és, el segon secret dels Tapers. I llavors això ho podien fer tots, ja que en aquell temps l'anar a plaça -la tragèdia moderna- estava a l'abast de tothom. El Taper tenía la plaça assegurada i, assegurada aquesta, hi tenía la pau de la llar. La dona es diu, poguent anar a plaça bé, fa molt sovint els ulls grossos. Quan no hi pot anar, a plaça bé, els crits no tenen fi i el drama no abaixa mai el teló. Aquell viure es traduia en prosperitats als cafès, calaixos bons a les tavernes, sanejats ingressos als teatres, Festes Majors famoses i Carnavals envejats. Aquell clima i aquella cuina portaven bons alcaldes, jutges reverenciats, esplèndits flequers, admirables serenos, guardia-civils inactius, la felicitat, en fi. I qui s'hi vegi en cor que ho negui!

Que passaven més temps, en general, a fora que a dins les fàbriques, ho demostren els seus prodigiosos coneixements de les coses del bosc, de la mar i la muntanya. Ells eren els primers que sortien a "caçar" bolets, i que en trobaven. I els coneixien tots. Sabien on es feien els pinetells de pell de seda; el rovelló de ventre delicat i sagnolent; el rossinyol de carn dura, per l'estofat: el "negrillo" esprimatjat i gustós; la famosa giragola de bruc, els peus de rata, la qualvra, la murgüela i la llet e rola; el gran ou de reig, amb les calces blanques i el paraigua vermell; el sureny massís i de mal trobar; el moixí tendre, de carn dolça i cruixent, tan bo fet amb ceba... era rar que cao Taper tornés a casa amb tarlandossos i mata-parents. Ells no collíen ni cercaven a la babalà, ho feien amb tècnica, com to

tes les seves coses. Si descobrien una clapada de bolets menors d'edat, la deixaven uns dies perquè es fes gran. Es clar això no és rabiosament cert, perquè a l'hora de caça major també hi havia Tapers que hi anaven amb fura... I quan de caragols es tractava també era rar que un Taper portés mercaderia que no fossin monges i joanets, boers i boca-forts... I de fruita, Mare de Déu de fruita, si en sabien! En aquell temps "agafar" fruita, no era robar-la, no era pecat. I era cosa que s'esdevenia sovint que un amo d'hort s'avancés al veure'ls passar i els oferis un gotim de raim o un grapat de figues. Ells, quan no hi havía l'amo, actuaven com si hi fos. Tot semblava una mica seu i, de la mateixa manera que s'enduien els fruits de la mar, s'enduien els de la terra. Sabien on hi havien els préssecs mullassos on es feien les peres d'aigua i on creixien les prunes claudies. Ells,dels fruiters vora les cases, no en tocaven res si no s'hi veien obligats. Ara, dels que n'eren una mica lluny, se'n sentien, la veritat, una mica amos. I és que, parlant en termes generals, no n'abusaven, de les collites de fruita. Poc sovint la cosa passava d'una menjada d'us personal. Es per això que haguéssin trobat intolerable que algú els hi hagués dit res per una menjada de figues en descampat o per provar el gust, tot passant d'una vinya... En ple bosc trobaven les cireres d'arbós, les nesples i les serves, que la joventut d'ara no sap què són, i això que sap àlgebra forta, els marits que ha tingut una vedet del cinema, i el misteris de la síntesis...

Coneixien, millor que cap llibre, la geografia del país i, d'una taverna o tot treballant, podien resseguir quilòmetres i quilómetres sense deixar-se un camí, una barraca de vinya, un corriol, una cassa

de pagès, un marge... I quan es tractava de coses de la mar... Ui, quan es tractava de coses de la mar! Ells en temps de grecs i romans, que segons sembla foren els primers que estiuejaren a Llafranc, no hi eren perquè els taps, al menys els taps ben fets, són post-romans, però després d'ells foren els que bastiren els primers establiments a la Costa. El xalet, la casa de luxe, trigà qui sap els anys a florir a les nostres platges. Anys enllà, no masses, a les platges hi havía un parell de tavernes i les famoses botigues de socis dels Tapers. A Tamariu hi havia un salí, ja que llavors hi abundava el peix, a Llafranc màvegues i, a Calella, encara s'hi poden veure algunes cases com les que abans hi havia en tot el poble. Calella era un poble pescador i la gent vivia, bé o malament, però hi vivía, del peix i, com a complement, de cavar una vinya i de "portar" un hort amb més o menys delit, cosa aquesta que, en veritat, és cansada i ténen tota la raó del món els que sostenen que la terra és una mica massa baixa... A les platges, doncs, hi havia en l'època pre-xalets, les botigues de socis dels Tapers. S'ha fet més per la humanitat i per la prosperitat del món, en aquestes botiguos, que en totes les Societats de Nacions que els homes han inventat. Ho acabem aquí per no fer-ho llarg. "Ells", és clar, acostumats a fer bon paper pertot, el feien igualment quan hi havía aigua pel mig. Sabien manejar un bot, fer un nus, calar un palangre... i si a plaça es tenia algun dubte sobre el bateig d'un peix, s'anava a cercar el Taper més pròxim i s'admetía sense cap més discussió l'afirmació de:

-Això és un biret!

que deixava anar ell amb aire satisfet amb el peix a les mans. Devegades no ho era aquell peix un biret, però ho havia dit un Taper...

Eren bons cuiners els Tapers i quan algú per desgràcia, un dia de compromís negava o agafava un arròs, veia molts dies cares llargues... Ells, per la mena de vida que portaven, feien sovint uns grans, uns enormes àpats i "perdre" un arròs era com per un general perdre una batalla o per un metge de fama matar un malalt operant-li l'apèndix...

Els continuats cursos de gastronomía han fet, a les comarques taperes, que hagin cuinat sempre millor els homes que les senyores. Quan a les cases s'havia de quedar bé amb forasters -una altra cosa que la civilització ha mort- i en aquells temps tenir forasters era com ara tenir cotxe, això és, tothom en volia tenir, qui agafava la llossa era l'home. Si els haguéssiu parlat de fer canalons o croquetes se us haurien ofès, però arròs i plats de peix això ells no ho deixàven a mans alienes. Tot allò que signifiqués un pinyol, ells. Les coses vulgars, els altres. Era rar que un taper rentés mai cap plat. Les dones eren, entre altres coses, per aquestes. Encertar un arròs per més de deu era per ells un timbre de glòria i la glòria la volien tota per ells. Quan l'arròs feia el darrer bull, a la cuina ja no s'hi acostàven més. Ells, a la cuina, només hi feien primers papers, com pertot.

Ells sostenien que una de les coses que fa grans els homes, i no pas materialment encara que en bona part sí, i que fan trobar la vida amable, eren els àpats i com més gent hi hagués a taula, millor. A més a més del fet material de menjar bé i amb bona companyia -que ja són dues columnes bàsiques per la bona marxa d'un país- era l'epíleg d'aquelles menjades allò que tenia un valor immensa... les cantades, el cafè, els roquills, la companyonia, la germanor que tot això portava! Els àpats que van fer aquella gent no es faran mai més. El prestigi de Sant Sebastià, l'han bastit molt més les arrossades que s'hi han fet, que la decoració única del lloc. Molt abans que els Comitès de Turisme, aquella gent descobriren que vora la mar, si s'hi sap estar i s'hi està poc, s'hi està bé, i és d'aquells temps que ens arriba la fama dels arrossos de 95.

Quan les colles tenien lloc a les platges, es feien dos equips, un de caçadors i altre de mariscaires. Pais de cooperatives i germandats, tothom treballava pel comú i a migdia es portava a la cuina general el fruit del mar i la muntanya. A l'hora del cafè, mentres tinguéssin aigua aprop en feien per tothom, per gent que hi hagués. Es convidava, en aquells temps! -altra cosa que el progrés ha tret del diccionaris. La primera tassa era cafè-cafè. Després seguien, a mida que es reprensava el "marro", les segones, terceres, quartes... En dies de compromís el meu pare diu que ha arribat a fer "octaves"! I entre terceres i quartes, venien les cançons. Les sabien totes i les cantaven totes. Cantaven hores i hores, fins que, tot té un límit en aquest món, s'acostava el dilluns i s'havia d'estar en forma per "no" anar a treballar, que era pecat.

Si bé molts tapers eren cuiners acabats, complets, en teníem qui cuinaven com els àngels. Es Grip i l'Avi Geli, per no dir-ne d'altres. Aquests eren cuiners per multituts, per gentada, per pobles enters si convenía. Amb la particularitat que cuinaven delicadament prescindint del nombre de plats a emplenar. No els venia de deu. Una vegada a Sant Sebastià l'Avi Geli va fer un arròs per un centenar de boques. La cosa era difícil però aquells cuiners eren cuiners o no n'eren i una de les coses, deien ells, que un cuiner ha de poguer fer és arròs i bé, per cent.

Hi havia a Sant Sebastià, -quan no es coneixien els turistes, l'acaparament de muntanyes i una mata d'escarola valia cinc cèntims-, l'olla més gran del món que algú prou savi, al construir-la va pensar que, al menys una vegada, un cuiner hi portaria a cap la proesa de fer-la plena d'arròs. Per moure aquella arrossada fenomenal -l'arròs d'olla, negre, si no es remena s'agafa- es va tenir d'enganxar un metre de fusta a la llossa de les grans solemnitats. L'Avi Geli ho tenia tot al punt. El sofregit despedia olors immortals que aixamplaven narines i feien respirar fort exercint la feina d'un vermut vaporós, incitant únic. I es tirà l'arròs davant l'espectació silenciosa d'una gent il.luminada per l'aroma d'aquella obra mestra de sofregit. I començà la lluita amb el foc. Tothom que s'estimi una mica deurà saber que l'arròs una vegada a l'olla vol foc de debò. I n'hi havia. La temperatura, vora l'olla, era agobiant. Geli s'anava batent, admirable i suant, contra els centenars de graus que voltaven aquella olla no apta, sense parar de remenar el preciós contingut amb aquella llossa fora de línia. La calor era enorme, però l'arròs no podia deixar de remenar-se. Hi anava el prestigi d'un cuiner, que era el del poble, de prestigi, i qui sap quines desgràcies s'haguéssin pogut esdevenir si Geli hagués claudicat davant l'escalfor insoportable d'aquell petit infern... Geli suava com un condemnat i els assistents al miracle suaven tant com ell. Algú, perquè Geli no fos sol a patir, s'acostava perillosament a l'olla i es deixava cremar una mica per animar al pobre i genial cuiner. Dotzenes d'ulls anaven del foc a l'olla, de Geli a la llossa... Se sentí olor de socarrim i es pensà que Geli havia començat a cremar. Ell, però seguia remenant sense deixar l'arròs, al peu del foc, com els

bons. Ja petit de sempre, la figura del cuiner heroic anava vinguent més i més petita cada vegada per efectes de la lluita que portava a cap. Per la cara d'il.luminat que feia, es veia que o l'arròs estava a punt o que Geli era ja més de l'altre món que d'aquest... A la darrera remenada, Geli es desmaià amb la llossa al pit. Quan tornà en ell, digué amb un fil de veu aquestes quatre paraules immortals, pensant, pobret, que de qui sap de quin món ho deia:

-Va "sé" bò, s'arròs?

Amb una gent com aquella, que s'agafava la vida com ella se l'agafava, ja ens dirà algú on devien ésser els conflictes socials i els mal-de-caps que han presidit sempre les relacions entre els que treballen i els que fan treballar. Devegades algun deia que ell era anarquista, i l'anarquia era aquell bé de Déu de vida que menaven! Quan anaren vinguent màquines es feren federals, però llavors ja no es treballava al carrer, no es podia canviar de fàbrica per engrandir coros, era privat fer festa per ganes de fer-ne, esmolar fora de les fàbriques, i es començava a les vuit cada dia i no valia fer tard...

Van esciure planes d'or en el llibre de la Historia i allà han quedat aquelles planes per orgull d'ells i perque vingui qui sigui, per endavant que vagi, per aprendre, llegint els seus fets, la carrera de viure bé. Si en aquells temps hi haguéssin hagut les facilitats que hi han ara segons a on per tenir auto, no hi ha pas cap dubte que cada taper hagués estat propietari, portant a cap algunes rabioses durant l'any. dels millors "haigues" del mercat i les estadístiques haurien hagut de confessar que en el lloc on hi havien més cotxes per quilòmetre quadrat era a les comarques taperes. Si deguta com

ha anat el món i els seus misteris això no va ésser possible si materialment ells no van tenir cotxe, es mereixien tenir-lo. Ja en tornarem a trobar de coses dels tapers més endavant. I les que es podrien dir encara!

LA COSTA BRAVA

Intentarem començar per un clixé de conjunt, amb "Posseidó i la Costa Brava".

Es atrevit fer versos parlant de la Costa, com és atrevit volguer-la pintar. Està, al nostre entendre, molt per damunt de les possibilitats humanes. Es un lloc per mirar i callar. Hi posaren, quan la feren, un excés de llum, i allò que millor es pot fer quan algú en vol saber quelcom, és agafar-lo de bracet, portar-l'hi, i que miri. Però és clar, els homes sempre volem fer coses que no hem de fer.

Potser els que millor han parlat de la mar són els que no l'han vista mai, com els que més belles coses han dit del matrimoni són aquells que mai no s'han casat, de la mateixa manera que qui més i més bé ha lloat l'acte de tenir criatures han estat precisament aquells que estan ben tranquils perquè saben que no han de parir mai.

No fa gaire es va parlar del bateig de la Costa. No estem massa d'acord -va durar un temps que no estar d'acord amb les coses donava to- que el nom sigui encertat del tot per denominar tota la llargada de la Costa, des de Blanes a Port Bou. Hi haurà trossos que el nom els hi vindrà com l'anell al dit, com la sal a l'estofat, com Romeu a Julieta. D'altres l'encert del nom ja no està tan bé. Cap de Creus i els seu veinatge no té discussió. Se'n pot dir Costa Brava, encara que el mot Brava a nosaltres ens fa pensar en els braus i les seves coses, en torejadors, "olès" i sang. En canvi, de Palamós a Sant Feliu, entre altres llocs, la Costa, de Brava, no en té res. Anant, com anem, més aviat grassos de noms:

Costa del Turment, El Crit, Esperant Ses Vinyes, Sa Gramaloua, Es Petacons, Estremadiu, Fornells, Port-Lligat, Ses Negres d'En Massoni, Sa Conca, Salt Sa Boia, Gibarola, Cala Nans, Aigua Blava... ens falta un nom per la Costa no Brava. Ja el trobarem un dia o altre si Déu vol. Perquè hi ha llocs que la Costa sembla que baixi a l'aigua fent compliments i platjes i cales són dolces a tot ésser-ho. Són llocs fets expressament perquè hi fassi sempre bon temps i mar degollada, per cantar-hi cançons de color de rosa i fumar-hi tabac de senyora. D'altres, el nom ve a mida, malgrat la "Brava", i penyals i roquissers s'encaren amb l'aigua i amb qui sigui i ni temporals ni canvis de govern poden amb les muralles de pedra. Són llocs per cantar-hi coses del senyor Wagner, anar-hi a cridar i fumar-hi toscanos.

Quin lloc és millor dels dos? El del tabac ros o el dels toscanos? Això ja és de més mal contestar si es volgués dir un o altre. . En el nostre entendre tots dos en són prou. Es poden comparar a dues senyores, guapes les dues. Una bruna, garrida, ferma, consistent, plena... l'altra rossa, suau, dolça, delicada, tendra... Totes dues, però, ténen les coses ben posades i amb prou qualitat per guanyar, amb dues, el més primmirat concurs de bellesa.

Escoltem, doncs, una nit de noces que els immortals feren -o hi podien haver fet- a la Costa, uns anys enllà, quan encara s'havia d'estrenar i a cap platja s'hi havien posat encara peus humans, boleres, paraigues de colors, ni anuncis que s'hi parlava anglès...

POSSEIDÓ I LA COSTA BRAVA

Amb Tetis, que l'encanta i l'enamora
Posseidó es marida Per la llar
dels dos va obrint penyals amb sa fitora
de l'una a l'altra riba de la mar

Persò hi ha aquest Pinell cobert de glòria
amb el balcó més bell, per contemplar
cent-tres recons com fan en llum, la història
de tots els verds i tots els blaus que hi ha.
Perxò hi ha a Cala Estreta aquesta sorra
i aquesta penya al Crit. Perxò teniu
aquest posat etern que el Temps no esborra
Llafranc, Cala Pedrosa i Tamariu.
Perxò hi ha aquest redòç d'Aigua Xelida
que porta el traç del fer d'un altre món.
Perxò cent-mil encants no ténen mida,
perxò tres-centes cales són com són.
Perxò hi ha aquest miracle d'Aigua Blava
que encomana un elogi permanent.
Perxò quedà com és la Costa Brava
si el Rei del Mar l'obrí amb el séu trident!

Posseidó es marida! I fan colla
curculles i petxines i coral
brodant la cinta de la sorra molla
amb el seu dolç i colorit regal.

Per la Festa Apol.ló fa una balada
i al recollir-ne el to la mar, s'exten
la marxa nupcial més ben cantada
que el món hagi sentit, i això que en sent!

... ...

La mar s'emprova verds i muda cales.
El cel lluu el blau més blau que hi pugui haver.
El Temps s'atura, el vent plega les ales
i tot queda encantat, quiet, serè...

Sobre les ones va pujant la Lluna,
i per la nit més resplendent de l'any,
pinta de plata el llom de cadascuna
i el mar queda amb la calma d'un estany.

Nit de noces vora el mar. Ve la parella
damunt un carro ple de vori i d'or.
Senyors del Mar!, però tant ell com ella
aquella nit, quin batecar de cor.

Han baixat a una platja solitària.
Seguici de sirenes s'hi ha aturat
i arran de mar, vola pel cel una ària
que ho deixa tot al punt, tot emmelat...

La sorra verge es sent unes petjades.
La mar sospira com no fa ningú.
I abans de començar les abraçades:
- Mira quin món he preparat per Tu-,
ell li digué. Després callaren. Baixa
una flaire de pins penyal enllà,
i és més intensa sobre el mar, la faixa
de metall líquid que la Lluna hi fa.

Per Orient apunta l'alba nova.
La mar ja diu bon dia pels esculls,
i el Sol que enrosa el món dormit, els troba
en ple sorral humit mirant-se als ulls.

- Demà et duré, mon cor, a nous estatges
bells com aquest que per l'amor tenim.
I tot aquell que arribi a aquestes platjes
sentirà allò que ara tu i jo sentim-,
digué el Senyor del Mar.

Una gavina
seguí la marxa dels cavalls marins
volant amb els dos nuvis mar endins.

Enllà, la costa ja s'ha fet divina.

Perxò se sent, quan de la mar s'és hoste,
aquesta mica del misteri seu
que l'escampà per tota aquesta costa
aquella nit de noces que s'hi féu.

TAMARIU

De molts anys, Tamariu ens té el cor robat. De quan era Tamariu-Tamariu, de quan s'hi pescava, no hi havía llum i s'havía d'anar al llit amb espelma i a Cas Noi Nisso us feien un dinar per sis rals. Quan la única música -després de la de la mar que no se sap per què era molt millor que la d'ara- era un vell piano de manubri que hi anava a passar l'estiu cada any, on hi havia paraigues de colors, els hotels eren un misteri, els forasters eren pocs i bons, i a Tamariu no s'hi podia anar de cap més manera que a peu, que s'ha demostrar és una de les maneres millors d'anar pel món. La platja era una platja i s'hi veien barques de debò, i xarxes esteses al sol i s'hi sentia flaire de quitrà i de peix salat que són flaires que han fet grans a totes les platjes que s'estimin una mica.

Era un temps que, ara que s'han fet fortunes venent quatre pins a gent de fora, val la pena recordar que l'Ajuntament va cedir graciosament als veins de la vila uns terrenys vora la mar que en deien Es Comuns.

Llavors hi havien poques cases a Tamariu. Hi havien les que hi havien d'haver. Ara n'hi fem masses. Qui va fer Llafranc, Calella, Tamariu i Aigua Blava, per exemple, ja ho va fer bé. Va fer les platjes amb la mida justa per estar-hi bé, per un parell de dotzenes de cases; i hi va posar peix aprop perquè n'hi hagués per tothom. Per les grans gentades, l'Autor havia deixat la Platja de Pals, el Golf de Roses, la Platja d'Aro... Però no volem creure mai i aviat a les quatre primeres hi veurem grata-cels.

Són platjes que ja no dónen per la gent que hi va i d'uns anys a n'aquesta part per entrar a l'aigua ja s'ha de demanar permís. La gent s'ha de banyar a tandes, s'hi perden criatures com a les platjes americanes de renom, i a la mar li ha arribat a fallar aquell punt de sal que tenia abans. No té el mateix gust l'aigua de mar, no...

A Tamariu, doncs, hi havia les cases justes. Llevat de tres tavernes -el vi sempre segueix els homes, o els homes al vi- hi existíen poquíssimes botigues. Se'n deien botigues llavors de les cases a les platjes. Eren construccions senzilles, fràgils, petites. En algunes hi havia allò que en el nostre pais és conegut per "terrabastal", que solie ésser un pis de fusta dintre la fàbrica de la casa on s'hi pujava, si es volia, per una escala de fusta desmontable. Moltes d'aquelles botigues desconeixien, àdhuc, l'us de l'enrejolat. En aquell temps la gent deia:

-A mar rai, de qualsevulga manera s'hi esta bé!

I a n'aquelles casetes de mar s'hi portaven els trastos més inútils, les cadires més coixes, les taules amb menys potes, els plats més esquerdats... matalassos de fulles seques de blat de moro -se'n deia bossat d'això- que, per la gent de mal dormir donava la impressióde que es batien cigrons tota la santa nit... Com què llavors, a mar, la gent hi estava poc i sempre es feia una cosa o altra, no es badava gaire i s'anava a dormir cansat, es trobava bo tot i dormir damunt les màrfegues de bossat era un dormir d'àngel, per la majoria, que és la que compta. I s'hi convenia es dormia a terra, o a la platja dessota una barca flairosa de quitrà o sentosa d'anxova.

En aquell temps els dos feudes de Tamariu eren la Xirinola i Els Liris. Aquests tenien platja propia

i tot i encara la tenen i que per molts anys la puguin anar tinguent. Ambdós monuments nacionals per allò que representaven, estaven formats per socis... voliem colla a taula, llavors... Les quotes era qüestió de rals l'any.

A la Xirinola solien concentrar-s'hi els caçadors del poble i s'hi han escoltat les histories de caça més famoses del pais i de fora. Els conills que no mataven a bosc, els mataven, els caçadors, a les taules de la Xirinola. Ui, Mare de Déu les històries de caça que s'han arribat a contar a la Xirinola, a Tamariu !

En una època d'escaseig de caça -mai hem anat massa grassos de conills, tords, perdius i llebres- hi havia, es deia, en tota la comarca, una llebra. Ja en deien "la llebra"....Els de la Xirinola, tots, però tots, l'avien vista, l'havien seguida, li havien tirat i, sempre, per un zis o per un zas, es trobaven a la Xirinola amb els morrals buits. Sembla, però, que ni la llebra arribà a existir i que tot era fruit de la imaginació d'aquella gent. Perquè d'imaginació rai si en tenien! Un d'ells contava que començà a seguir la llebra pels volts del Mas d'En Llor. Portava un gos de confiança i ell, llebra i gos començaren una cursa memorable. Pujaren i baixaren muntanyes, carreteres i camins, pinedes i alsinars, rieres i torrents, i ni llebra, ni gos ni caçador es recordaren del temps ni que al món fos. Arribaren a Palamós d'una arribada única: la llebra hi arribà primer i es desmaià, pobreta, al peu dels primers horts de Sant Joan, el gos caigué quan caigué la llebra amb el morro a dos dits de la cua d'ella i, el caçador, perdé els coneixements a darrer terme agafat a la cua del gos...

Als Liris hi anava la gent del suro que tenien afecció a marisquejar als esculls de Cala Pedrosa. Els socis eren innombrables i com que cadascun podia fer seguir amistats, devegades als Liris els plens eren de consideració i quan a mig dinar algú quedava amb braç i forquilla enlaire els seus treballs tenia per tornar braç i forquilla al seu lloc natural. La darrera gesta coneguda als Liris fou menjar-hi, no fa pas massa, cent quilos de faves.

A La Perica hi havia una casa on tot l'espai interior era ocupat pels estris de cuina. A dins no s'hi podia cuinar, ni dormir, ni menjar. Només hi havia lloc per olles, cassoles, plats, gibrells i porrons. Cuinar, menjar i dormir es feia al defora, dessota els pins amb la mar picant l'ullet entre soca i soca.

A Tamariu s'hi tirava la xàvega i la sonsera. La sonsera es tirava, si es volia, de bon matí i era un tirar alegre, brillant i fàcil. El sonso fregit sortint de l'aigua té totes les gràcies de la mar, que són moltes més de les que la gent es creu.

La xàvega ja era un altre cantar, o un altre tirar. Es feia de nits i, devegades, en nits ben poc apropiades per passar-les lloant la mar i les seves coses. Sempre, a més a més dels professionals, hi solia haver estiradors de mal classificar. Uns hi anaven per portar una mica de peix a casa. Altres donava la impressió que ja anaven a estirar amb els comptes fets i pensant sempre que estirarien de franc, això és que farien "março". Ara les xàvegues han mort o estan a punt de fer-ho i, en molts llocs, els propietaris de les xarxes s'ho han pensat dos cops, les han plegades i s'han dedicat a fer ous ferrats i verdures variades als actuals assistents a la Costa que

ben poc sovint tenen la sort de menjar peix als hotels i, si en mengen, és peix de vaca que abans era pecat menjar-ne...

La xàvega -una part per l'amo i l'altra a repartir entre els estiradors, cosa que portà, entre altres, allò de part de vol i part de tirar- es portava a terra acompanyada dels crits de "tireu de llevant" o "tireu de garbí" que tota la nit anava repetint a pinyol alçat el patró del bot que portava el llum. Mai tiraven prou bé pel que cridava i, sempre, per mal tirar, es perdia la mar de peix.

Entre els tiradors de xàvega n'hi havien que es podia més bé dir que la xàvega els tirava a n'ells que pas ells a la xàvega. Un d'aquests, Es Poncell, tenia, per anar dret, un porró de vi a final de viatge i cada vegada que arribava a dalt la platja el contingut del porró disminuia notablement. Al cap d'uns quants camins d'arran d'aigua al porró, era segur que la corda el tirava a n'ell. Es Poncell, que morí per haver-se-li fet aigua a l'estòmac, ell que d'aigua no n'havia provada mai, quan va saber la seva malaltía s'enfelloní d'allò més i passava el dia diguent pestes dels taverners que li havien batejar el vi durant anis i anys. Aquest disgust precipità el fatal desenllaç.

Quan a Tamariu només s'hi podia anar a peu es passava pel Camí Vell -el nou és de construcció recent i es feu a consequència del poc treball que hi hagué durant la guerra del 14 i que portà tants treballs- amb Es Banc des Diputats, Es Partidor d'Es Peix i la Font d'En Cruanyes.

Es Banc des Diputats era un lloc on els tapers, vinguent de Tamariu, s'hi paraven a fer la cigarreta i ho aprofitaven per encetar o seguir una conversa

sobre qualsevulga tema humà o diví -ells ho envestien tot-, o per arreglar el pais, que es veu que fa molts anys que hi ha gent que el vol arreglar.

Es Partidor d'Es Peix era utilitzat quan a Tamariu s'hi pescava i s'hi agafava peix, literalment per repartir-se els que s'havia hagut, o arreglar-lo una mica abans de portar-lo a plaça i posarse, abans d'entrar el poble, les espardenyes de vila. Per anar i venir de Tamariu se'n tenían unes d'especials d'espardenyes...

La Font d'En Cruanyes ha tingut fama d'ésser una aigua excel.lent que no fa mal per més que en beguis i per suat que estiguis. No obstant, la gent del pais ha fet, o feia, servir sempre les virtuts de l'Aigua de la Font d'En Cruanyes per deixar-hi, passant, unes estones, unes ampolles de vi a refrescar... Per esperar que el vi es refresqués sempre se n'hi cantava alguna... Llavors es cantava sovint, la vida era amable i n'encomanava ganes...

Déu del mar
grans mercès
de la jornada tan serena.

Joan Maragall.

País de cants, a mig camí ja afina
aquella font tan fresca, i el seu cant
és un convit sonor pel que camina
i escolta la tonada tot passant.

La Font.

El raig de llum, cantant convida a beure
i fuig corrents cap a la mar que sent,
mullant, al pas, la fulla de cada eura
que fa més verds els arbres del torrent.
Tothon la crida, i l'aigua fuig i gira
saltant per la riera a tomballons;
se'n va a la mar i per la mar delira
i canta adéus a marges i a recons.
I a n'el sorral, al moll de ses entranyes,
es troben els dos cants amablement:
el cant que ve saltant de les muntanyes
i el cant del mar que hi baixa empès pel vent.

El Camí.

Damunt la font hi ha el vell camí que corra
zitzaguejant, donant-li el braç l'ufana
del marge ple de verds que el rec esborra.
Com el germà acompanya la germana
vetllant gelós, ben poc estret l'abraç,
així el camí. Se'n va un xic lluny, s'acosta
i torna a córrer i ve i com fet a posta
la mar els veu venir donant-se el braç.

Tot caminant sentiu una veu forta
que perd aspror quan troba els pins lluents.
Ah, aquell camí, que empeny i se us n'emporta
com si volgués fer-vos-hi entrar corrents!
Sota els esquerds i els clots de ses marjades
si n'hi ha sentit de crits i de cançons.
-Vols dir-me, vell camí, quantes vegades
hi has escoltat música de petons?
El silenci d'aquelles mans poc juntades
que els llavis es desfan a poc a poc;

uns que han deixat les boques espantades
que hi ha una mica d'esgarrip de foc...

I els cants! Els cants pujant per l'estelada
entonats pels que venen i els que hi van
i encomanats per l'ànima embruixada
d'aquesta mar que ens enamora tant!

Damunt la teva ruta plena d'anys
si n'has sentit de xiscle i lletania
en l'etern caminar de cada dia.
Si n'has sentit de crits, de cants, de planys.

Arribada.

Trobeu la noia amable de paraula.
Trobeu la porta oberta a cada llar.
Trobeu cantant els homes a la taula
i enllà, vetllant els cants, hi riu la mar.
La mar que sempre canta i balla i crida,
la mar sospiradora de l'estiu.
La mar al sol devotament rendida,
la mar amb aquell blau de Tamariu!
Amb aquell blau tot lluminós que enflora
els mils camins de l'aigua transparent,
serpentina de llum que el sol colora
i que pentina i despentina el vent.

He vist mudant la mar, un bot com salta
i aquelles coses de l'amada i ell.
Ell ha rebut un bes en plena galta
d'un llavi que ha cremat de tan vermell.

Enllà una verge massa sola es creu
i el vent desvergonyit per l'aigua esbulla
la imatge de la noia que es despulla
que es creu tan sola... i tot el mar la veu.

Els pins,menuts, enjogassats un dia
provaren que a la mar baixava més.
I el mar els va encantar amb sa melodia
quedant arran de l'aigua presoners.

Passa la vela d'un airós llagut.
A proa hi xiscla un noi amb l'ull molt blau.
A popa un vell patró contempla en pau
el salt del mar i el xiscle del menut.

Heu vist els versos que la mar va fer
de penyals i sorrals als peus desfent-se?
Mostrant al món sa poesia immensa
Cala Marquesa diu:- Mireu-me bé.

La mar vegé la Lluna i per mirar-la
posà una onada al trampolí del vent.
La Lluna va somriure i per calmar-la
damunt son llom brodà un camí d'argent.

-La mar sense cap vela! - amb veu irada
exclamà el vent. I amb bufarut ardit
pintà de blanc el llom de cada onada
omplint de veles blanques l'infinit.

Allò que ha sentit el Vent.

-D'aquí veurem la sorra, i la pomera
de l'horta i les barquetes amarrades.
Aquella més pintada, la primera
d'aquelles tres que esperen ben posades
és la nostra. Té el nom tan ben posat
vora la quilla airosa...es diu com tu:
"Maria", duu el teu nom. Si n'ha escoltat
de juraments quans no ens ha vist ningú.
Que en sap de coses de tu i jo, Maria,
aquella barca amb aquell pal airós.
Vista d'aquí, ningúns'ho pensaria
que sap totes les coses de tots dos.

Cap-al-tard.

Es cap-al-tard. Al cel ni un bri d'oratge.
La mar s'adorm i calla pels esculls.
Ara calleu: l'Amor és a la platja
amb l'arc corvat al braç i un drap als ulls.
L'Amor 'és a la platja amb les parelles.
Fan altar d'un llagut, d'un rull de corda,
l'esclat d'un bes furtiu us ho recorda:
l'Amor 'és a la platja amb ells i elles...

M'es tard hi va la Lluna encurosida
i deixa el cel, de net, que sembla nou,
per veure bé, com fa tota la vida,
l'Amor entre cors tendres com s'hi mou.

I el mar encen cançons que els vents entonen,
i són tan dolces les cançons dels vents
que els ulls troben i les mans es dónen
i es posa tot a punt pels juraments:
Un bot inmòbil i milers d'estrelles
i el Noi Amor que va marcant compàs.
Us estranya el posat de les parelles
i si la Lluna veu algun abraç?

Pecat, pecat... pecat i gros sería
que a Tamariu la gent tot festejant
estudiés com va l'Economía
o l'Algebra de grau, que costa tant!

Despertar.

Ara canteu que ja despunta el dia.
La nit s'emporta el seu mantell de pau.
El cel ja és d'un vermell de bogeria
el sol ja és alt. Canteu, que el mar ja és blau!

Sentiu? Es el llagut primer que vara.
La mar besa la fusta de la quilla
que avança cap al sol que riu i brilla
sortint a poc a poc de l'aigua clara...
S'obren les portes quan el sol les toca,
s'alça flairós el fum al cel, fonant-se
amb l'alè de la mar que ja comença
a moure brega al pit de cada roca.
El sol pinta més verd els verds dels pins
i un to més blau les aigues serpentines.
Veient tornà els llaguts de mar endins
xisclen més fort que abans les aus marines.
Un crit d'infant respona un altre crit.
Més bots van colorint la mar deserta
que saluda a la platja, que es desperta
del silenci magnific de la nit...

Migdia.

Ara ho domina tot el sol: la sorra,
el pi, la barca i el veler que corra;
la mar, que un vent roentador destria
en mil camins, tot és del sol: Migdia!
i un corn crida a la taula ja parada,
s'adorm al llavi el raig vermell de vi
i un tenoret enfila una cantada
que creix i és desseguida contestada.
Els cants són fets per ser cantats aquí,
cantats vora la mar que s'abrillanta
i també canta, canta, canta i canta...

Tamariu, preferit per les onades,
cantada i crit i bes i abraç fervent,
bogeria de roques ben posades,
platja que canta minuets al vent:

O tens l'encant que fa sentir-me esclau
d'aquest sorral i aquesta penya dura?
El porta el vent que el baixa de l'altura
o el duu el misteri d'aquest mar tan blau?!

PETITES ESTAMPES DE MAR

La noia a la font.

Cap a la font hem vist baixà una mossa,
el canti molt vermell al braç serè.
Tot anant a la mar, la trena rossa
se'n ve i se'n va pel pes del canti ple.

Se'n va potsé a regà una flor vermella
que cuida per l'amat. Ell, agraït,
besant la flor la portarà a l'orella
i bogarà content tota la nit.

El bes i la mar.

Mireu la sorra: Aquell piló de malla
us veda el goig de veure l'abraçada.
Ella té els peus a l'aigua. Perxò calla
la mar, perxò s'adorm. Ell l'ha besada...
Ella té els peus a l'aigua per atzar
i aquell bes ha encantat tota la mar.

Camins de vora la mar.

Ratlla de llum em mig del bosc espès.
L'Amor a cada giravolt que téns,
camí de vora el mar. Remor d'un bes,
xiscles de noies que se'n van corrents.
Camins de vora el mar, discreta via;
aquells que serpentejen amagats
no els seguiu pas sens bona companyia...
són fets pels que caminen abraçats.

Temporal.

Avui la mar s'ha desfermat i crida
escandalós i boig i mala sort;
avui s'infla de pit per la ferida
per córrer i envestir i picar fort.
Avui no surt cap barca de la platja.
Avui la gent escolta l'enrenou
lluny de la mar que té el posat salvatge
i fa basarda i por. Cap barca es mou.
Avui que el mar colpeix les penyes dures
la gent passa la nit lluny del llagut
i es van contant, bevent, les aventures
dels mars que han vist i els ports que han conegut.
Un parla del mar gran, i de la vida
que es mena a n'aquells ports tan lluny d'aquí;
el vi ja dóna un vot a la mentida
i cadascun vol sé el darrer de dir.

N'ha sortit un amb cara i pell morena
pit enormíssim i posat madur,
armilla de colors i una cadena
que fa mal d'ulls quan se la mira algú.
Ensenya els braços tots inflats de venes
amb cent ninots a cadascun pintats:
hi porta vint gavines, tres sirenes,
tres dones despullades i, fletxats,
sagnen dos cors. Un bergantí de fira,
un ancla enorme i un delfí morat.

I crida i conta i diu i ni respira,
i si rondina algú dels que ha escoltat,
etziva grans trompades a la taula
per cada cop que el volen fer callar
que al més valent atura la paraula...
Però tots saben quin final hi haurà.

I jura que no ténen prous agalles
per fer-lo caure a terra a cops de puny...
I torna a parlar fort, de mil baralles,
de dones i de molls que són molt lluny...
I torna a beure i llença més bravates
i canta sis cançons que fan patir,
cançons de mar d'amors i de pirates,
que el to se'n va a mida que entra el vi.

I a poc a poc perd veu i desafina,
per més que ho senti i que se'n faci creus,
i acaba inflat de vi com una tina
desfet d'armilla i la cadena als peus.
I al veure'l sobre el banc que dorm i calla,
els altres sense por de la veu d'ell
s'engresquen novament amb la contalla...
Si en contaran que fan tornar vermell!

Aquí som de la mar.

Ara la penya és lluny que fa basarda;
aquí som de la mar que ens ha cridat;
tenim pels dos la gloria de la tarda
i l'encant de trobar-nos al costat.
Aquí ni un núvol el mar blau entela.
Aquí tot és del mar. Som presoners
la barca i tu i la corda i jo i la vela.
Aquí som de la mar i ningú més.

Record.

Es el mateix camí d'altres vegades.
Tot hi és igual: la mar i el taronger
i aquelles quatre barques ben pintades
muts testimonis de l'amor primer.

Duc cada lloc a dintre meu imprès:
la font, la xarxa i aquell puig verdíssim
que ens descobrí camins perque hi fugíssim
el dia de la por del primer bes...
Recordo que després el jorn moria
i jo et mirava el rostre vermellós;
un núvol fosc a un núvol blanc seguía
i et veia als ulls la cursa de tots dos.
Avui és lluny de mi l'encantament
d'aquell amor i aquella edat perduda.
Només m'hi acosta engrescadorament
l'amable amic del got ple de beguda.

Comiat.

Adéu, majestat blava. Bona sort
llaguts amb veles blanques, lleminers
de veure noves llums que les del port,
i d'escoltar nous cants de mariners.
Adéu, colors de setze mil postures
que porta cada cala a cada roc.
Adéu vinyes del mar, vinyes madures
sota el bes càlid d'aquest sol de foc.
Adéu, casetes blancament pintades
d'on contemplava quan el vent les mou,
tres-centes ones arribà cançades
besar la platja... i fé el camí de nou.
Adéu, amors vora la mar callada.
Tu reies a la corva d'un llagut
noia del mar de galta ben tivada,
l'amor més serenissim que hi ha hagut.
Adéu, pinedes que llenceu per l'aire
la branca i la sentor de cada pi
del braç d'aquella aroma esgarripaire
de ruda i de ginesta i romaní.

Adéu, veler de quilla ardida i franca
que riu el mar a cada salt que fas;
adéu a l'arc de cada vela blanca
plena de cants de cada port que vas.
Adéu aquell camí de les moreres,
la font i els tamarius del rieral.
Adéu blanques gavines fugisseres,
adéu, adéu... adéu la xarxa i el sorral.
Adéu, amics del toc de vi i de canya,
adéu a tot plegat. Més dintre meu
dic sobre els vents, amors i la muntanya,
majestat blava de la mar, adéu!

Agost

-Em sents?
I tu m'has dit ardidament
prenent mon braç que ja no vol desprendre's:
-El sol és massa fort per coses tendres.
I t'has posat a riure bojament.

Postal de nit.

La lluna es mira al pit de cada mata
il.luminant el cel amb rostre trist.
Nit de l'Amor vora la mar de plata
que ens hem besat per cada estel que hem vist.

LA BARCA, L'AMOR I LA GAVINA

Passa la barca airosament enduta
pel vent enjogassat. Enllà ha fugit
la fosca per la mar, i ara la ruta
és ampla i clara. Ja no hi ha nit.

Ja surt el llogaret a tramuntana
i el cristal.lissim aire matinal
escampa el toc sonor d'una campana
d'una ermita que ha obert el séu portal.
La barca escolta el toc, que el sap d'anyades.

- Ja som a casa! Ai, vent, porte'm a port!
Enpeny-me mar, pel llom de tes onades
que a n'el sorral on canten emmelades
m'hi espera, oh, mar, l'amor i el bes més fort.

Sobre la barca va volant pausada
blanca gavina que aquell plany ha entès
i filla de la mar, o enamorada,
per veure bé l'encant de l'arribada
es llença cap a terra en vol extès.

I el mar llença la barca decantada,
i el vent deixa la vela sense arruga.

El sol que surt amb cara endormiscada
per dir també la seva a l'arribada
amb mar i cel d'aquesta forma juga:

Blau i verd que el mar tenia
amb el rosa més bell fon.
I content, dalt la muntanya,
diu, "bon dia" a tot el món.

Qual el sol ha ben sortit
tot el mar la boira tanca;
tot el cel es torna blau,
tota vela es torna blanca.

L'ocella ja és un punt al cel serè.
- Ai, ocell, les dos ales jo voldría.
Si la gavina preguntés: - Per què?
- Per avançà amb el vol un bes - diría.

I la barca corra i llisca
pel camí de les onades.
I l'ocella vola i xiscla
que ella té els camins a l'aire.
I ella que vola tan bé
ja la barca deixa enrera
i fa la cursa amb el vent
per provar si és més lleugera.

L'esperar per aquells ulls blaus
és de penes infinites.
Però si el mar és tan immens
i les barques tan petites!

Ja el sorral es va acostant
groc de sol de matinada,
i la barca arriba al fi
tota plena de rosada.

Mor l'empenta en el rompent
i la xarxa es desestiva.
Al badar-se al sol encès
és un món de plata viva.

I el marí baixa corrents
que per veure-la es dalia,
i entre rostres coneguts
ja la troba que venía.

I ella al veure'l arribar
diu baixet que ni es sentía:
-Ah, si no fos tante gent
que besades li faria!

Més el vent que escolta tant
trepasser llença el missatge.
La gavina dalt del cel
para el vol sobre la platja.

S'han parat a dues passes
i no gosen començar.
Tot un món surt a la porta
per saber què passarà.

- No porto, no, corals ni pedrería.
Només de l'amor meu puc fer-te ofrena.

I ella amb dos mots que han encantat l'arena
hermosament contesta: - Això volía.

I l'ocell escolta més
i ni moure's veu-se apenes,
que a la platja veu l'amor
entre dues mans morenes.
I els dos fugen platja amunt
per les barques escampades.
Cadascuna els veu sortir
amb les mans més agafades...

La gavina fuig pel cel
amb un xiscle d'alegria
i se'n va ben mar endins
per si un altre bot venía.

ELS PEIXOS

I ja que estem al mig de la mar no hi serà de més que parlem una mica dels peixos que, llevat d'estiuejants en els mesos que s'acosten, és una de les coses que més hi ha a la mar.

Aclarim que els peixos dels quals anem a parlar són antics coneguts nostres, de les platges, les cales i, principalment, de plaça que és al lloc on s'ha pogut estudiar més d'aprop i bé l'anatomia, nom i cognoms de congèrids, acantopterigis i malacopterigis. Si mai teniu algun dubte respecta al nom d'algún peix, aneu a plaça i l'aclarireu. Tant més perquè les peixateres, al menus les d'abans, no admetíen retop. Sempre han tingut fama de cridaneres les peixateres i quan elles deien que allò era un llavió... ben poc valents gosaven contradir-les!

Quan, per batejar, et posen al davant un Santoral ben sortit, amb noms fins i tot per ordre alfabètic, batejar no deu pas ésser una cosa massa complicada. Ara, trobar que d'un peix determinat se n'ha de dir una càntara, un surell o una saupa, té el séu mèrit, no hi ha pas cap dubte. Avui els tenim tots o gairabé tots registrats, però i abans del registre? Qui fou el savi que trobà, pel peix, noms com llobarro, rajet, boga, sardina i nero? Perquè aquestes joies de noms, pensem, res ténen que veure amb arrels gregues o romanes! Cas de tenir-hi quelcom a veure haurem de convenir que grecs i romans ens han fet favors molt importants.

Els peixos que sortiran en els versos que segueixen són coneguts en altres llocs per noms distints. Sabem que dels que nosaltres en diem jolivies, hi ha qui en diu guiules, jurioles o senyoretes.

Els rogers són traduits per molls, l'escrita per rajada... però nosaltres parlarem dels "nostres" peixos i, per això, és clar, les rimes que vénen no poden ésser universals. El dia que les diguem a la ONU sortiran automàticament traduídes a diversos idiomes i sabrem com en diuen els suecs d'un gòmbit, i els russos d'un serrà d'enfora...

En l'equip de peix que anem a parlar hi mancaran, ben segur, molts noms, però els versos no són pas, al nostre modest entendre, tractats d'estadística, precisament! Per altra part creiem que en el nostre treball hi figura una bona col.lecció dels més coneguts a casa nostra i la majoria dels que es couen a les nostres cuines. Si n'hi manca algun siguem generosos, deixem-lo viure, i la Protectora d'Animals i Plantes ens ho agrairà.

Els peixos ténen la seva parròquia i, dintre aquesta, els séus incondicionals. Hi ha qui del peix en fa un cas relatiu, i hi ha qui n'és un fanàtic. Quan s'és fanàtic del peix els plats de carn, per cars que siguin, ja poden ple_ar. Quan un ésser humà s'ha donat al peix i el pot menjar fresc, quan s'ha posat en òrbita, pel peix ho deixa tot, però tot. Té, per ells, un poder d'atracció comparable a la cocaína, al pòquer, al futbol o a les senyores de preu. El fanàtic del peix actúa, per poc que pugui, a l'aire lliure. Menjar peix vol llum, bon temps i flaire de mar salada a la vora. I el bon menjador de peix el menja, si no hi ha compromís amb els dits, que és la millor manera de menjarlo. Hi han exemplars que tenen tal domini de l'article a consumir que agafant-lo per la cua amb una mà i pel cap amb l'altra executen una mena d'obligat de flautí ràpid i sonor i, amb un sol moviment d'anada i retorn deixen l'espina neta i pelada com si mai de peix hagués estat.

A Palafrugell ens diuen "peix fregit" i ens ho diuen de fa molts anys. Uns ens ho diuen per què sí, i altres en sentit despectiu volguent donar a entendre que som gent de peix barat, ordinaris. Entre aquests darrers -entre els de l'adjectiu despectius'hi compten tots els dels pobles i ciutats del país del temps que els guanyàvem jugant al futbol quan jugàvem a futbol bé. Potser sí que a Palafrugell ens agrada molt el peix fregit, i potser sí que temps enderrera lhi menjàvem tot. Era la manera de coure'l més ràpidament i barata i, era la manera, fregit, de menjar peix gairabé al mateix temps de tenir-ne ganes. Això devía ésser tot perquè no creiem que en temps dels Tapers a Palafrugell es mengés peix fregit únicament perquè fossim un poble per menjar peix de poques agalles. Potser la manía de fregir peix ens ve de quan menjaren, els primers palafrugellencs, les primeres jolivies i serrans fregides al comptat, això és sortint de l'aigua. Hi ha qui assegura que res ha igualat encara, a l'hora de plaure al paladar, aquesta fregida de peix fresc feta a les roques, a l'hora d'esmorsar. Es un menjar alegre, optimista, sa. Si se sap acompanyar d'una bona amanida de ceba i tomàtec, ben regada d'oli legal, aquestes fregides esdevenen immortals i se'n parla anis i anys. El seu record perdura més que el del millor àpat fet als restaurants de carta més anomenada. Hi ha qui sosté que aquestes fregides de peix a les roques són les que donen el sentit més complet del gust de mar. Per tant, si això és així, el "peix fregit" supera en molt a les coses que per venir en vers o per ésser veritat, es diu de la gent de l'Estartit, de Pals, de La Bisbal, de Sant Pol i d'altres.

Hi ha qui jura que el millor gust de mar es troba fent un suquet de sardina, a mitja nit, totjust

desemmallada de la xàvega, com hi ha diletant del peix que està disposat a jugar-s'ho tot per a demostrar que la gràcia pura es troba menjant el peix a la brasa, del moixó a la llagosta. Hi ha també partidari del peie que diu que es puja al cel o s'hi va aprop, únicament si es fa amb suc i es disposa d'una bona mà a l'hora de preparar sofregits i picades. La cosa exacta és que, a Palafrugell, el peix ens agrada de totes les maneres. I no sols el peix sino tot allò que surt de la mar. Les coses que s'han d'ajudar amb foc i les que es poden menjar en estat natural, com les garoines. Trobareu pocs menjars que resisteixin la comparació amb una menjada de garoines, per les minves dels mesos freds, un dia de sol. Per portar a cap aquest deliri gastronòmic no calen taules amb flors, camarers mudats ni coberts d'argent. N'hi ha prou amb una cistella de garoines -femelles, per més justesa-, unes estisores per obrir-les d'Est a Oest, aigua de mar a mig metre de la sorra, per rentar-les, unes llesques de pa del dia i un porró de vi negre i aspre. Aquests factors sumats, fan, diuen els socis de la garoina, la felicitat. Tota la felicitat, és clar, que es pot trobar menjant que, de pas, és una de les poques felicitats que encara es poden trobar per poc que l'estómac respongui.

I bo serà, ara que hem parlat de cuines, que n'acabem de parlar una mica. S'ha dit que, en general, als hotels de la Costa la cuina va, devegades, coixa. Parlem-ne. Quan la única parròquia que anava als llocs de la Costa on ara hi han els hotels era gent del poble o, a tot estirar, de la comarca, la cuina solía fallar poc. El secret era que, a mar, era rar que no s'hi menjés peix. Es l'únic menjar que està a l'alçada del lloc. Els menjars que no hi entri peix, a la platja, no lliguen. Es com anar a

Roma i no veure el Sant Pare, o com volguer fer alpinisme sense muntanyes. L'altre secret és que, abans, els cuiners, a la cuina, s'hi entretenien i cada plat era una mena de Divina Comèdia I tots sabem que els nostres primers cuiners la fama l'agafaren elaborant plats de peix, aconsonantant les seves propietats naturals, úniques, amb el grau just de calories i d'amaniment. I el món, de Palafrugell, ens pot discutir coses, però una de les que ningú ens pot discutir són els cuiners... Ara als hotels hi va molta gent, les cuines no poden donar l'abast i el peix no dona per tants ciutadans de paisos de moneda forta que ens venen a veure cada any. I mai es podrà cuinar tan bé per quinze com per cent-quinze, o per mil-cent-quinze! L'art ha fuit de la cuina i hi ha entrar la indústria. No es pot fer una poesía per cada peix que es cou ni una obra d'art per centenars de plats a la vegada. Vindrà que per quedar bé amb tothom els dinars s'aniran comprimint i s'acabarà prenent, per tot dinar, una mena d'aspirina acompanyada d'orquestres tocant a tot tocar i servida a taula per camarers-robots. A més a més, la parròquia d'ara és especial, en general, i hi ha molta gent que mentres pugui parar el sol ja ho té tot entès i va a dinar desganada i escaldada, i a fora d'hora. Les coses sòlides, que fa segles que han ajudar a fer el món gran, no els plauen i demanen menjars especials, que no durin i que no costin de pair. Què han de fer els cuiners?

Quan els de Palafrugell van a menjar als hotels de la Costa, si es recorden del temps d'abans, surten de taula tristos, moixos, esopits...

-sí, però, no ens han donat peix! -diuen quan se'ls hi demana com ha anat el dinar.

O sigui, que tal com van les coses, als hotels

de la Costa s'hi menja de la manera que avui s'hi pot menjar. Per altra part, es diu i s'assegura que els hotels el millor negoci no surt pas dels fogons... I s'ha provat que són molts més els que no protesten de la cuina dels hotels, que els que en malparlen. Aquests solen ésser del país i no són pas els que reben les factures més grosses al marxar, precisament! Ara, que si algú vol saber com és la cuina dels hotels de la Costa, que hi vagi a l'hivern quan no hi ha gent. Si l'amo de l'hotel és cuiner i vol entretenir-se a la cuina rai! I ell serà el primer de dirvos que a l'estiu, en plena febre de banys de sol, aquells plats no es poden pas fer. Aquests amos d'hotel que encara queden, que han conegut el bon temps i que han estat bones forquilles i que d'aquesta activitat conserven un aspecte arrodonit, brillant, amb una pinzellada de sota-barba i mitja terça de greix de més ben portada, sempre us donaran un bon consell i us diran que si podeu baixeu a la platja a l'hivern que tot anirà més bé... Ells sempre fan per un per cantar-ne quatre després de dinar entre bullides de muscles i col.lecció de roquills, cosa que als hotels d'avui, quan s'hi comencen a posar rètols que s'hi parla anglès, francès i alemany i la gent, com a les pel.licules d'anomenada, s'hi fa reservar lloc una temporada per l'altra, és una mica difícil, quan arriba la moneda forta, de poder-hi fer.

Quedem, doncs, que per menjar com cal als hotels de la Costa, s'hi ha d'anar a l'hivern, i s'ha de trobar que l'amo de l'hotel sigui un enamorat dels fogons cosa, per altra part, que nosaltres, modestament, pregariem al Ministeri de Turisme decretés obligatori ja que entenem que un amo d'hotel que no sigui cuiner és com si un hortolà comanés un porta-avions, s'abaixessin els preus dels queviures o un

llapiaire dirigís la Filharmònica de Filadelfia!

I anem ja, a passar revista, en vers, de la nostra meravellosa col.lecció de peixos.

CORONES D' ESPINES AL PEIX

Els tenim tots i són la sublim mostra
del lloc més ben trobat del món divers.
Et saludem, oh peix de casa nostra
amb els pecats i falles d'aquest vers.

Obra la marxa el peix de clova fi,
l'escamarlà i la gamba saludant,
el levitó vermell del llagostí
i el gresol de marisc del llobregant.
I la cabra feixuga, cuirassada
amb cent-set gustos que no ténen preu
que a crits demana salsa ben timbrada
amb cargols dejunats mudant-li el peu.
I la cigala gràcil sense pròs
amb el present del séu raïm rosat,
i el sòlid món d'un bon cabrot, creat
per perfumar la glòria d'un arròs
on per acabar-hi de donar la mida
el cargolet hi rima entre sentós
amb la carn dura de la pallarida
i el muscle negre que val per tots dos.
I la cabrida fràgil, sense pes,
que més que a taula té el papé a l'escada;
vora els conyacs de mala anomenada
vénen els sastres que no valen res.

I fent d'aquest seguici presidència
Sa Majestat diu el menjar dels déus
trobant a cada taula reverència...
parlem de la llagosta, senyors méus!
Entranya sa presència bona casa,
servei mudat amb mitja i faldellí,
pró els gustos els té tots feta a la brasa
damunt dos pedres amb caliu de pi.

Que és reina per dret propi i no d'atzar
ho proven cent-mil taules i més fames,
perxò superba de fa anys proclama's
la Renata Tebaldi de la mar.

I entrem dintre els tenors del món d'escata,
el llavió tan ric, i vora el sar,
poseu-hi el gran petit moixó de plata
que porta a coll les gràcies de la mar.

Els de renom a taules de primera
quan el pagell i el dento estan de torn,
i a qui no ve, senyors, la salivera
davant d'un bon llobarro fet al forn?

I encara queden entre el món de cues
noms immortals que no s'obliden mai,
el tort i el rom, i a més d'aquestes dues
la glòria del gran mabre i el corbai.
I el llenguado que no enveja res
dels de més fama que a la llista són,
que muda cartes i menús pel món
fent-li sortir com si parlés francès!
I ve el roger, de merescut prestigi,
la rata, la palaia sense aguant,
i el peix-espasa per si hi ha un litigi
dels peixos per decret el Don Joan.

I el rap universal, que es fa bullit,
com se'n fa sopa amb un ramet de menta,
o amb all-i-oli per la gent valenta
i es fa a la brasa o per menjar fregit.
Amb just renom la molla de carn fina
té un lloc a dins la colla ben guanyat,
i es pot pujar sovint una corvina
si es posa un sonso viu a l'ham escat.

I la vaca serrana vol esser-hi,
la tremolcua, per donar corrent;
i grevia i geria i caua... i el misteri
de la cauada per burlar la gent.
La gran tonyina d'estimada espècia.
per conservar-la o per fregir-la abans.
I malgrat gran respecte a la clerecia
per fer sopa bem bullit molts capellans.

Te vitamines amb el cup mateix
l'escórpora, la càrtara i el besuc...
Aquells que han dit un dia mal del peix,
proveu, si us plau, una rascassa amb suc.

Del séu valer, que no desfà ningú,
el nero rutilant no té parell,
i amb tot respecte pel senyor Neptú,
les glòries de la mar són totes d'ell.
Passaran guerres, modes i ventures
i el gust del nero es mantindrà el primer
cridant des de la cuina a les altures
qu'és un peix que es mereix tenir carrer.

Després ve el peix modest, mancat d'història
que no figura a cap real menú,
prô que cuit fresc és una pura glòria
i a gust de mar no el guanya pas ningú.
El brau serrà, que el gran perill no amida
que el sol li obra la gana dematí.
Ell pica fort, golós, prô es fa fregida
si es té bona munyeca al volantí.

I el peix amb colorit de bogería,
les ilusses bellugoses a gavells,
l'orada d'or, l'oblada i jolivia
que moren entre salts als salabrells.

La saupa trista i la sardina nova,
la boga grassa i el verat flamant,
el gòmbit relliscós, i un vol d'anxova
que en queda el sorral ple de tant en tant.

Devegades la mar té una fal.lera
de fê un regal als homes, i rumbat,
emplena d'argent viu una sonsera
i ens dóna el sonso per fregí al comptat.

De corves ondulants dançant no para
el congre llarg, parafinat i net
que sols veure'l sortir de l'aigua clara
hom pensa amb pèsols tendres i suquet.
I de ballar tampoc para una estona
el negre i groc que la morena lluu.
Què hi fa a la mar? Tractant-se d'una dona
és un misteri que no sap ningú.

Hi han els birets, amb el tamany precís
per fê el peix gràcil. I per fer-li més
hi han els gavots i els àngels matiners
i la nerola i la blavor del bis.

Per aquells estómacs que pel món resulta
han fet de salses un mortal abús,
els metges de la mar, feta consulta,
organitzaren la dolçor del llus.

I el peix, pobret, que té fama dubtosa,
les llusses i el boguet, el gall i el gat,
les burres per la sopa, la babosa,
les cintes flaques i el rajet pelat.
L'espet, que passa poc per les balances,
i amb la guilla no senten mai bon preu,
i per enuig dels amos de les nances
hi ha el porc que al mar es fica a tot arreu.

I encara hi ha el surell que s'aprofita,
l'aranya i el petard, per dir-ne més...
I, si volem, també tenim l'escrita
per fê estofats que costin pocs diners.

Després ve el món desproveit d'escames,
amb la sépia i el calamâ elegant
tots a la una bellugant les cames
com ballarines d'un etern can-can.

El pot nou-nat pel goig del paladar,
el tendral per fê amb ceba o al caliu,
i aquell que ja ha quintat, de membre aspriu,
que sols es cou amb pala de rentar.

I si ' algú li plau menjar-se poesía
hi ha la garoina amb dotze gemes d'or
per menjar-se arran d'aigua amb pa del dia
i amb vi ben aspre del que fa bon cor.

També neda el dofí i la tintorera
i algun de gros que per l'Estret se'n ve,
prô això ja és peix turista de tercera
sense cassoles que li vagin bé.

Pels nostres hi ha la llença i canya fina,
la mansa, la fitora i l'ham covard,
la xàvega, el palangre, la jambina
i la sonsera, el salabrell i l'art.
El raid amb plom, potera i armaiada,
bolitx, l'encesa amb llum, que el peix s'hi for
Per haver-lo a la moda, avui l'escada
en lloc de pel de cuca es fa amb "nilon".
Abans els bous tiraven les xarxades
i no es pescava en nits de mar mol gros.
Avui al pobre peix, motoritzades,
les vaques no ens el deixen en repòs.

Trainyes i escopetes, moixoneres,
les arpes, les fluixes i els xofans...
Per pescar peix de totes les maneres
un japonès el va pescà amb les mans.

Si algú troba la llista molt petita
i vol pescar amb medis baladrers,
el peix es mata a cops de dinamita
si no vigilen els carrabiners...

I si pel peix trobem el què a la taula,
que és la gran base d'un país que creix.
és natural demani's la paraula
i un vot de gràcies surti aquí pel peix.

MALLORCA

Els casaments, a Palafrugell, es feien com a la majoria dels llocs d'aquell temps que la gent es volia casar. La vida era poc complicada i el matrimoni no la complicava pas més. Els Tapers eren gent de serenata i moltes vegades havien d'obtenir el "sí" a força de cants. Les noies consideraven que la constància cantant dessota una finestra era una bona prova perquè un matrimoni dongués bons resultats i no s'acabaven de decidir fins que el futur marit no les hi havia cantades totes. Hi anaven amb peus de plom, elles, amb la formalitat dels homes. I no hi havia les ocasions d'ara de conèixer-los. Llavors les noies solteres, aclarim, les per merèixer, tenien ordres de retirar-se, sobretot a l'hivern, quan es feia fosc. I les noies d'abans, creien. Com anàven millor, abans, que creien, o ara que no creuen? De quan creien n'ha sortit la nostra generació que, és clar, podia haver sortit millor. D'ara que no creuen està per veure allò que en sortirà. De quan creien, s'anava, quan es volia anar depressa viatjant, amb la diligència d'en Malànima. Ara que no creuen, ja hi ha gent apuntada per anar a la Lluna. Quan creien, les guerres les contava molta gent. Ara que no creuen, quan en vingui una altra és fàcil que no la pugui contar ningú. Quan creien, el pare era l'amo de casa i manava. Ara que no creuen s'ha descobert que el pare no serveix per res. El progrés, pocs dubtes hi ha, s'ha fet d'ençà que no creuen. Anava millor el món quan es banyaven amb roba fins als turmells i quan veure una noia al cafè era com si el tren petit arribés a l'hora, o ara que porten Bikini i coneixen el gust de tots els licors? La moral, ha pujat o ha

baixat de quan ballaven el pilè o ara que ballen, per ara, el Rock and Roll? Aquesta pregunta només té per resposta una altra pregunta: és que ara que no creuen, hi ha moral? Es clar que algú pot dir: Es que es necessita moral per fer la guerra atòmica o per anar a Venus amb un avió interplanetari?

Deiem, doncs, que les noies tancaven aviat i tenien poques oportunitats de tenir tractes amb els eventuals pretendents. I, no obstant, es casaven i, generalment, un marit el feien durar tota la vida. S'hi havien pensat molt, abans i, sovint, els casoris els feien els pares, els veins o les amistats. Ara la gent de moda es casa i descasa les vegades que vol i ja veurem el món com anirà d'aquí a uns anys. De moment, han tornat les cançons de quan anàvem amb calces curtes. Pot-ser no és massa lluny el temps de marit únic. Qui sap!

A Palafrugell va durar molts anys que quan ens casàvem anàvem, per tot anar, a Barcelona. D'allà no es passava. Quan hi anava algú sense casar-se, a Barcelona, se'n parlava díes i díes, com si ara algun palafrugellenc fos a la famosa llista dels inscrits per anar a la Lluna. I, a Barcelona, anàvem a cal "Padre". Quan el "Padre" tenía feina a la fonda, s'anava a veure els vapors del Port -la mar sempre ha tingut un gran influix, àdhuc en llunes de mel, per nosaltres-, els lleons del Parc, la Sala Mercè, i ja estava tot entès. Devegades, havent sopat, el "Padre" feia de guia i portava els nous-casats del poble a córrer els barris baixos de la ciutat que en aquell temps tenien molta anomenada i sobre tot als pobles. La gent qui sap què es pensava que hi trobaria al Districte Quint! Anys a venir, aquelles excusions del "Padre" i els nou-casats de Palafrugell, s'organitzarien comercialment i la ciutat s'emplenaria de car-

tells anunciadors de "Barcelone la nuit" i la cosa acabaria amb quatre senyoretes vestides de sevillanes -que ara ja no hi ha cap sevillana que hi vagi vestida- ballant flamenc davant un guitarrista enfaixat i prim i repetint "olès" a cada dotze notes. Ara, però, que la cosa s'ha passat al professionalisme, ni el "Padre" ni els nou-casats de Palafrugell van a "Barcelone la nuit". Ara ho tenim pels anglesos els quals, en general tant els fa anar a beure conyac a un lloc com a l'altre.

Els nuvis de Palafrugell en tornaven esperverats d'aquelles visites nocturnes que el "Padre" organitzava de franc. Generalment, als pobles, els viatges de nuvis solien contar-se amb nou detall. Ara, d'aquelles excursions amb el "Padre", no es passava de dir:

-Ui, quedarieu espantats si sabessiu on ens va portar el "Padre"!

Fins i tot es diu que molta gent es casava per veure on els portaria el "Padre" i per veure què redimoni hi havia en aquells llocs on tanta gent es feia creus poguéssin existir... I quan el matrimoni tornava de Barcelona, la seva contesta a les preguntes que tenien relació amb el "Padre" ere sempre la mateixa:

-Ui, quedarieu espantats de veure allò!

I com que es veu que s'havia d'ésser casat per descobrir el famós enigma, la gent de Palafrugell s'anava casant, casant, com si no tingués altra feina a fer.

Quan es casava algun Repassador de Trefí, una mena de Capità General dintre l'art de fer taps,

s'estirava una mica més. Ja el dinar de noces s'havia fet amb cuiner llogat i ja la noia es deia que havia trobat un bon partit casant-se amb un Repassador de Trefí, i, el matrimoni, passava de Barcelona. A Barcelona -deien ells- sempre passen fracassos, les sabates solen fer mal de tant caminar per aquells carrers empedrats, la senyora perd la gana...Havíen passat, ells, tan belles estones vora la mar, que en arribant a la capital agafaven el "Jaume I" de torn i desembarcaven a veure els pins de Mallorca on en aquells temps hi podien fer vida de rei, o allò que és igual, vida de Repassador de Trefí.

Per ells, i pels que no han anat mai a Mallorca en viatge de noces o sense, tenim uns versos per l'ex Illa de la Calma. Son aquests:

MALLORCA

Per ser tan hermosa, Mallorca daurada,
la mar tan gelosa per ella et volgué.
No fou-li barrera a l'embat de l'onada
la penya alterosa que a terra et premé.
I enduta a les aigues per cent mil sirenes
airoses mestresses d'enormes delfins,
portaren't en jaça de dolces arenes
dins l'aigua més pura dels regnes marins.

Del tot no et perderen les penyes germanes
que al mar et contemplen ton trono envejat,
perquè tu veiéssis tes fonts catalanes
sorgí quan marxares el bell Montserrat.
Les ones que et besen la penya masella
les nostres animen amb el mateix cant,
per veure de totes quina és la més bella
fa segles que airoses se'n vénen i van.

Tes cales són dolces, com són les nostrades.
Pollensa tan blava, i el màgic perfil
de Soller la Blanca, i amb pins ombrejades
les verges arenes de Cala Gentil.
I vora les platjes d'estampa divina
que l'aigua més pura endiumenja amb claror,
la penya indomable pujant gegantina
de Punta Salines a Cap Formentor.
I encar no contenta dels valls i muntanyes
del llum i de l'aire que Déu et voltà,
la mar se n'entrava per dins tes entranyes
i et feia amb miracles les Coves d'Artà.

Ta faç és la nostra, Mallorca germana,
i quan t'enfosquía l'accent foraster,
perquè a Déu preguéssis amb fe catalana
guanyava't un dia Rei Jaume Primer.

D'ençà d'aleshores pels cels ressonaren
cançons catalanes amb ritme trionfant
i amb llengua nostrada llurs lires polsaren
tos mestres cantaires amb Llull al davant.

Salud a tu Palma, marina turquesa
sentada a l'estatge de més bell esguard
per dâ als que a tu venen ta veu mallorquina
les dolces paraules d'un bon Déu-vos-guard.
Salut olivera de soca rugosa
que plena de segles, prô ferma al penyal
aires al Geni tocâ a Valldemosa
les tristes balades de sons immortals.

Salut mallorquina, de gràcies senyera,
que l'Illa s'ufana per veure't passar...
Si no que la nostra n'és ja la primera
la noia series més bella que hi ha.

Si algú la cercava l'eterna harmonia
de rimes perfectes de verd i de blau,
que vingui a Mallorca i ací la veuría
per mig de les cales rectores de pau.

Voleu per les boires cançons emmelades!
Digueu-li a Mallorca, patrona d'encants,
que ens miri a la cara damunt les onades
extesos els braços per dar-nos les mans!

UN HOSTAL

Costa endins -l'esquena de la costa és per nosaltres tan bonica com la vista des de la mar- hi han els camins que menen a les muntanyes. El paisatge és ondulat i gràcil, poc estrident, suau. Tenim pins i oliveres, i els verds dels sembrats riuen i brillen amb les puntes de llum blanca de les cases i els safareigs de les vinyes. Es terra de calma on hi és absoluta, total i barata. La fa més calma un home llaurant, sense presses, ni ell ni el cavall, i un fum que puja pausat cel amunt, blavós i callat.

Per trobar la fòrmula de treure el màxim profit de tot allò que aneu veient, cal deixar el rellotge a vila, no venir d'una hora, i fer el viatge amb un brot de quelcom olorós a la boca, acabat de collir i aturar-se de tant en tant a mirar la cursa quieta d'un núvol o, entre dues collades que s'hi vegi la mar al lluny esperar el pas d'una vela que no camini massa. I si es té la sort de poguer fer la passejada sol, per única companyia la d'un gos dels que no diuen gaire coses i dels que no es preocupen d'anar a cercar conills a jaç, la caminada deixa records perdurables.

Devegades un bram de vaca us diu que hi han els homes aprop i us fa pressentir l'existència de cantines, mesures de litre i aigua.

Uns camins sense nom us conviden a pujar muntanya amunt com si qui els va fer els hagués construit perquè els homes poguéssin deixar de tant en tant, la terra i les seves coses una mica avall...

En aquells temps, pels voltants de les viles hi havien cases de pagès que feien menjars. A Can Busqueta, de Llofriu, a Cas Traito, d'Esclanyà, a Can Mar

què d'Es Puig, a Fitor, per no dirne d'altres. Els tapers les coneixien i les seguien totes. Convenía que n'hi haguéssin als quatre punts cardinals perquè així quan hi anaven a berenar eren de mal trobar. O per trobar-los s'havien de seguir totes!

En aquestes cases s'hi feien berenades d'importància i s'hi menjava pa moreno fresc. Eren uns pans de debò, de llesques folgades, amples, sòlides, gruixudes... Devegades es descobria on es feia la berenada pels cants que sortien i meneia amunt, perfumats per carn tendra feta a la brasa o de pa acabat de coure, que és una de les flaires de més bon flairar que es fan i es desfan.

I seguint la convidada dels camins, pujem puigs i comals i arribem a un hostal, a solei, ple de llum clara, pallers, gallines i mosques.

CORRANDA DE CAMINANT

Dos xiprers davant la porta
fan la guarda de l'hostal.
Uns pallers a l'era neta
es fan grocs a raigs de sol.
Tres camins pujant alegres
us hi porten de la mà.
Més enllà hi han les muntanyes
que han provat d'arribar al cel.
Un clavell a la finestre,
menta galana al pedriç,
vermell i verd que no es troben
pro la flaire els fa germans.

Pel camí de les muntanyes
refilant una cançó,
cap-al-tard truca a la porta
caminant emmorenit.

-Per la vostra anomenada,
hostelera de l'hostal,
he rodat la terra entera
per truca a vostre portal.

I ella es queda boca-oberta
amb les mans al devantal.
Pels camps humits de la tarda
l'herba tendra para el sol.

-Puix que heu fet la caminada
reposeu a vora el foc;
us tindré taula parada
i un porró de vidre blau.

La tarda escolta encantada
i es posa riure que riu;
el sol deixa la muntanya
i la pinta de vermell.

-Mel teniu a la paraula,
hostalera de l'hostal,
per sentir-vos de la vora
he pujat fins aquí dalt.

-Tinc a dins la llar encesa
i un escon per reposar
caminant de les dents blanques,
si us plau el foc a la llar.

-Altre foc vull al mirar-vos,
ai, mestressa de l'hostal,
l'he cercat la nit i el dia
per muntanyes i camins.

-Bé en sabeu de dir-ne coses,
pell morena caminant...
Més entreu a dir-ne d'altres
que jo deixo di a tothom.

La nit entra enjogassada,
la nit jove de febrer.
Ha jugat pel cel enlaire
a apagar i encendre estells.

-Hostalera, les besades,
són dolces com aquest vi,
o són fortes, l'hostalera
com la brasa de la llar.

-He escoltat aquestes coses,
caminant, més d'una nit...
Me n'he fet un ram de roses
i l'he dut damunt del pit.

-Haureu fet una rialla
per cada rosa del pit...
No penseu que vingui un dia
que l'Amor us faci el ram.

-Es que heu vingut a lligar-lo
caminant emmorenit,
avui que sóc sola a casa
i no hi ha ningú a l'hostal.

-He vingut per 'quests ulls vostre
i aquest pit i aquest cabell,
i les dues galtes fresques
i aquest llavi tan vermell.

-Jo us dóno la llar encesa
i el vi negre del porró...
Les mirades, no les dóno,
me les prenen, caminant.

El vent, que fa la crescuda,
meravella's dels estels.
Mare Lluna li diu: -Mira,
I n'hi mostra el cel ben ple.

-Ment la vostra anomenada,
hostalera de l'hostal,
que sóu, si, molt més bonica
del que diu que sóu tothom.
Amb la nit per companyia
vaig cercant l'Amor pertot:
pels clavells de les finestres
i pels marges de les fonts;
pels camins de les muntanyes
i per places i carrers;
pel brillar d'una mirada
i el posat d'un llavi roig;
pel so d'una veu oida
sense haver-la sentit mai
que porto aquí recollida...
i té el só de vostra veu.

A la llar la brassa morta
fa un gran salt plena de goig.
L'Amor, vestit de matí
pica de mans al defora.

... ...
... ...

Els ametllers dels camins
han parat les estovalles.
Ella té la galta humida
i ell l'agafa per la mà.

PALAFRUGELL

Als plans hi han les viles com cal -les bastides dalt de puigs i muntanyes donen la impressió que els que les hi feren no eren pas massa sociables i s'enfilaren tan amunt perquè la gent s'hi pensés dos cops a pujar-hi, o potser, qui ho sap, pensaren que vivint en llocs de mal anar el fisc els deixaría més tranquils que a la plana!- plenes de sol i abrillantades per l'airet de tramuntana, aquest vent tan famós i fort que tant i tan bé se n'ha parlat quan s'ha tingut aprop un parell de dies i en temps primaveral o d'estiu, però que falta qui en digui coses quan dura, a l'hivern, tota una quinzena i quan xiulant desfermat, inaguantable i fred, s'emporta teules, tartanes, faldilles, criatures i serenos... Manca el trempat que faci lloes a la tramuntana quan mata hortes i faves, vinyes i perers i que les digui, per exemple, davant dels pagesos...

Quan anàvem a estudi -que mai s'hauría de parar d'anar-hi- al davant de l'Energia, al cap d'amunt del carrer de Pi i Margall, la tramuntana se'ns enduia, una tarda d'hivern, un noi de can Pipes d'Esclanyà. Portava un davantalet d'aquells que feien les dones de pagès, amples, folgats, llargs i resistents perquè duressin anys, d'aquella roba especial de davantalet, igual a la de les bates que anys endarrera portaven els que despatxaven a la Societat Vella. Un bufarut li pujà calces amunt, li inflà aquell famós davantalet i, si no l'agafem pels esclops ja a mig metre del sòl, qui sap quin viatge no hagués fet el noi de Can Pipes, si deixem actuar el vent!

A més a més d'emportar-se'ns els nois de Can Pipes, d'Esclanyà, la tramuntana té a càrrec la neteja

consciències. Aquesta darrera netejada es molt conve nient i la tramuntana, si veu que no hi ha altres maneres, ho fa ella de tant en tant. Es una mena de bugada que del país fa el nostre vent quan veu que tot plegat va una mica massa carregat i, després d'una bona tramuntanada la gent sembla alleugerida, descarregada, oberta. Devegades, al cel hi ha, diuen els entesos, dos vents. Quan actúa la tramuntana només n'hi ha un; ella. I es fa senyora i majora del cel des de França al Montseny. No suporta que bufi ningú més al costat d'ella. Si els seus companys de buf creuen i van a bufar en altres llocs al primer avís, la tramuntana actua a mitja veu i la cosa no passa d'aquí. Si troba retop, els xiulets i la violència pujen de to, el vent s'engalla, s'estarrufa i moltes vegades rep qui no havía de rebre. I és quan sémporta teules i tartanes, faldilles i persianes, pallers, criatures i serenos...

Hem arribat a una d'aquelles viles que deiem. Es Palafrugell. Hi han poques coses: un "carrer estret", la "Muralla", un campanar sense acabar, a Can Mario, la Creu Ratinyola, el Pi-Verd, el 64... No té mercat, pont, ni riu com La Bisbal; no té port, com Palamós; no té préssecs, ni marquesos, com Torroella; no té castell, com Perelada, runes com Empúries, ni gent mudada com Sant Feliu... Patim per aigua i això, segons diuen les històries, ja ens ve de lluny perquè a l'any 1193 la gent ja patía a tot patir per la ditxosa manca d'aigua i, no obstant, seguía regant els carrers! Cosa ben palafrugellenca aquesta de regar els carrers sense tenir aigua...; no tenim història, al menys història d'aquella que es posa a les històries, d'aquella que la gent exigeix, amb coses sonades que s'aprenen de memòria a estudi; no tenim pedres gregues o, si en tenim, no sabem on són, ni el poble

s'ha fet famós guanyant o perdent batalles -que amdues coses dónen fama i de les bones-, tinguent terratrèmols, ni raptant senyores... Diuen que a Cremany Gros hi havía un tresor que guardava un drac, i que a les muntanyes de la Costa hi havía la Cabra d'Or... però també deien que a La Bisbal hi havía petroli!... No hem tingut Joans de Serrallonga, ni Sants Pares; Carles Quints, ni Barbes Roges; Premis Nobels, ni Landrús... no som a cap registre per savis, ni per valents; per rics, ni per navegants; per astrònoms, ni per elegants... Es clar que tampoc hi som per torejadors, ni per comprar negres; per fabricar cocaina, ni per pintors abstractes. No tenim passat, al menys un passat amb lletres grosses, que són les que valen. Ens feren córrer els moros, com a molta gent. Per veurel's venir, férem una torre a Sant Sebastià, una altra a Calella, i a molts masos de fora vila. I quan els moros venían, sembla que tothom fugía qui més podia. Segles enllà, pescàvem coral, i érem pagesos. Diuen que a Plaça Nova hi havia una vinya, i que la Caritat i La Garriga eren barris apartats del nucli de la població tancat dintre una muralla amb un castell al mig. Ningú ens ha sabut dir mai què hi havia a Plaça Nova, abans de la vinya. Tenim, per escut, un castell amb una garba de blat a cada costat. Sembla que això vol dir Palau de Fruits. O quan feren l'escut hi havia molta imaginació, o potser quan érem pagesos de noms i de fets la gent treballava més i la terra rendía. Potser el nostre escut es va fer un any de bona collita. També hi cap que a l'hora de donar escut al poble, per anar de bracet dels demés que ja en tenían, se'n fes un que algú altre ja el tenía i, davant d'això i d'un possible plagi, el dibuixant escollís el castell i les dues garbes. Si els taps s'haguéssin fet en el temps d'escollir escut ja ho

haguéssim tingut més pla, com també l'hi haguéssim tingut si fes més anys que ens diguéssin "peix fregit"... A l'any 1552 la pesta ens atropellà. Si ens hagués mort tot el cens, pocs pobles tindrien un fet igual a la història. No ho feu, en quedaren més de vius que no en moriren i la cosa, històricament, no té una importància de més. Sabem que a Palafrugell, a l'any 1200, hi havía una seixantena de cases i un castell. I què? Sembla que en 1196 ens manava un senyor que es deia Dalmau de Palol. Hi ha un altre nom més endarrera: Bernat Tedmari, a l'any 1055. També es parla de Palatio Frugel.lo. Allò que no es diu és com tenían els carrers del poble aquests senyors. Ens donaren, tot fa suposar a preu de ganga, al prior de Santa Anna. Tampoc sabem res de com estaven els carrers quan fórem del prior. A l'any 1640, els Terços de Joan d'Arce fan disbarats a Calonge. Els calongins, protestadors de mena, protestaren d'allò més i els Terços s'ho van agafar malament. Calonge va rebre. A l'estiu d'aquell mateix any els homes de Don Joan en fan a Palafrugell, de disbarats, i això que els palafrugellencs no van protestar. Algú va proposar pagar-lis una temporada a la Costa, però el turisme qui sap on era encara. Calia trobar una solució. Es reuní el Consell. La gent espera, anguniosa i espectart, darrera les portes barrades. El temps passa i l'angúnia creix. La gent, que ja llavores mai havía cregut massa l'autoritat, sembla que no estava pas disposada, si el Consell ho acordava, batre's amb ningú i menys contra aquells Terços contra els quals res no van poguer els calongins que en aquell temps podíen molt. Tothom secretament, havia jurat que si el Consell acordava batre's que es batés ell. Aquest jurament arribà a les alturres i aquestes, molt santament, decidiren fer un repartiment i donar queviures als Terços perquè ens deixéssin parar el sol sense mal-de-caps a Plaça Nova. Sembla que a l'anar a acomiadar els Terços aquelles assenyades autoritats que sabien bé el tarannà bèl lic del poble fins on podía arribar, diguéren als homes de Don Joan:

-Si volen alguna cosa més...

Del 1055 endarrera ens podem posar al costat de tots aquells pobles que no saben abans d'aquell any, quines coses s'esdevingueren a casa seva. O sigui, que aviat ho tenim entès allò que ha passat a Palafrugell durant segles. I, si no tenim cap d'aquelles coses que els pobles amb prestigi ténen, què té, Palafrugell? La virtut de no tenir res. La glòria de l'obscuritat -aquesta glòria encara l'aguanta molta part del pais en temps de restriccions- quan viviem del camp i del coral, i una glòria especial quan deixàrem blats i barques i emplenàrem el món de taps. Del temps dels taps la glòria del poble fa un salt de gegant. Passa, de la vulgaritat, al rovell d'ou de les glòries. I no que els Tapers esdevinguéssin generals, arquebisbes, ni geòlegs. Tot simplement, fèiem taps a mà, amb tot allò que vol dir aquesta cosa aparentment tan poc transcendental. Què té Palafrugell? L'esperit taper que ho deixà tot al punt per viure com només s'ha viscut en els pobles escollits d'ençà que el món és món. La temporada tapera i la seva herència que encara ara es remou devegades per poc que es grati, i que ja la voldría per ell el poble més famós en batalles, aigues minerals i barris gòtics!

El nostre esperit és un esperit Taper, un esperit distint dels altres coneguts. Ni arrossega cadenes, ni gemega, ni espanta les noies, ni viu en castells, ni va pel món amb un fanal encès al cap

d'avall d'una caputxa blanca. Es un esperit amable que si el pogués-sim veure -i algú diu que alguna vegada l'ha vist-, el veuriem, no hi ha pas cap dubte, amb coll planxat, botines, bigoti-bigoti, cadena a l'armilla i una flor al trau. I, ja posats a veure'l, potser si miréssim bé el veuriem amb un diari a la mà amb un discurs de Don Emili Castelar, un grapat de cançons a flor de llavi, i una boga per fer a la brasa. Tot, tot aquest "Tot" que té Palafrugell ens ve d'aquest Amok incruent que l'esperit Taper ha fet de Palafrugell, Palafrugell. Aquesta és tota la història que tenim, però, senyores i senyors, quina història! Del temps dels Tapers no podem envejar res de ningú. Es vivía bé, no existien problemes socials, econòmics -els primers són derivats dels segons-, de societat, ni de transport, es treballava cantant i,tot, o gairabé tot, acabava amb grans intervencions cul.linàries. Es pot demanar més? Si algú hi troba res a dir, que faci comparacions, si és servit. Potser anàvem pel món una mica massa estarrufats i ens veiem en cor de fer qualsevulga cosa perquè sabíem fer taps a mà. Però és que la barca, llavors, navegava sense temporals de cap mena i sempre vent en popa. El cor de la vila vencía a Madrid; l'orquestra i Trifon Bonany, a Biziers.. segons ens digué l'amic Valentí Xai -també conegut per Valentí Furnet-, en un recent sopar de palafrugellencs i adherits a Barcelona, el primer concurs de bellesa del món es féu a Palafrugell; el futbol fou portat a la península, d'Anglaterra, per uns palafrugellencs... fundàrem una de les primeres cooperatives d'Espanya, una de les primeres Germandats.. portàvem a cap unes reunions de Centre Fraternal que reclamen reproduccions amb cinemascop...

-Demano la paraula!
-No hi ha paraula.
-Hi haurà tiros!!!

teníem tres Festes Majors l'any, i en feiem cada dia que volíem; no teníem més de tres farmàcies; esmorsàvem, feiem "les onze", dinàvem, berenàvem, sopàvem i feiem ressopó... treballàvem, en general, quan ens venía bé... Quan tot això sigui a les històries, al costat de les misèries d'una sola bomba matant centenars de milers de persones, qui podrà presentar planes com aquestes? Al cel, amics, segur que els Tapers seran majoría.

Per tot això, devegades la gent es mou empesa, encara avui, per quelcom que no sap bé què és. Es la veu de l'Amok taper contra la qual els nascuts a la vila, els ben nascuts s'enten, no hi poden. L'han de seguir. I unes vegades ens obliga a pujar a Sant Sebastià o a baixar al Crit amb més ganes que les altres; a fer un cremat o a matar un pollastre, a ballar una sardana o a coure cent caragols. Es una veu que quan entra a dins està per damunt de la voluntat humana. Es una veu que de tant en tant ens convida a viure la vida que vivien "ells" i, que pels voltants de Carnaval, per exemple, no troba aturador. Encomana un estat especial de gràcia que fa que, entre altres coses, respectables pares de familia, i gent que corra tot l'any amb el geni més agre que registres les estadístiques, per tenir una o diverses llagues a l'estómac, es vesteixin de dona i pujin a fer discursos dalt l'escenari del Fraternal.

Devegades s'esdevé que aquesta veu la senten els forasters com cal i els que la poden sentir es troben a Palafrugell, per poc bé que es cobri a fi de setmana, com el peix a l'aigua. L'amic Joan Congost,

gran guixaire, vingué de Sabadell per treballar quinze dies a Palafrugell. Quan vegé el poble, pensà que aquells quinze dies no acabarien mai més de passar. Trobà encara una bona època i aviat farà trenta anys que hi és!

D'aquí a deu mil anys, la gent que llegeixi les coses dels Tapers se'n farà creus i si els palafrugellencs d'avui fóssim vius -cosa de mal negar del tot veient el món com marxa- ho tindríem tot pagat pertot arreu pel sol fet d'haver tingut a la família gent que havia viscut el temps immortals dels Tapers.

Es veritat que a ciutat ens miren una mica per damunt l'espatlla perquè diem "junei", "nosatros", "jo", "fressa", "pa tèu", "tirabuixó", "no ho sé pas", "poca en tenim", "paia", "uis" i "cabeis". I també és veritat que la gent d'edat del poble, i quan ens trobem més de tres palafrugellencs a fora "salem" a tot "salar"; que saludem a la gent amb esquenades, o amb crits de "oi", "op", "ei", i que no sabem enraonar sense cridar. Però també és veritat que res d'això és pecat mortal, i que cap palafrugellenc-palafrugellenc renega del lèxic ni de les costums de la vila, i que per anys que sigui fora de Palafrugell res ni ningú li fan mudar la seva manera de parlar ni el seu palafrugellenquisme. Aquí, a la ciutat gran, ens hem sentit la mar de vegades:

-Que és de la part de Girona, vostè?

al sentir-nos enraonar.

-Sí, senyor. Sóc de Palafrugell-, s'ha contestat.

Hem sentit dir i repetir que som un poble vulgar, com n'hi ha tants, sense res. Un poble sense

res, un poble sense res... Qui pot presentar un balanç amb un actiu tan sanejat de cales i platges amb la història que porten a coll, com les nostres? Qui ha tingut tants Tapers, i bons, com nosaltres? Quin país, dels que són a la ONU i dels que no hi són, té tants homes que sapiguen moure's bé a la cuina, com el nostre? Qui ha treballat com hem treballat nosaltres? Qui ha presentat, tinguent en compte el cens de la vila, uns Carnavals com els nostres? Qui fa manilles més escandaloses? Qui ha treballat com hem treballat nosaltres?

La destresa dels Tapers d'abans, creadors d'un món, i veritables genis polint carracs, ha passat als actuals paletes i fusters, llauners i manyans, i la gent de Palafrugell d'aquests oficis quan té, com "ells", ganes de treballar, no va segona de ningú. En altres rams, segur que si hi hagués una Lliga de Barbers, semblant a la del futbol, la guanyariem cada any. Aquesta predisposició per la barberia és, de pas, un dels misteris del poble. Per què a Palafrugell, un 90% llarg de la vila ha après de barber? Incontestable! Potser es podria dir que com que per fer taps calia bona mà, taper i barber eren coses que es conjugaven. Però també ha succeit que han après de barber gent que no eren tapers, i molts. Misteri, evident, aquesta afecció a remordir polseres i a repelar que ha mogut durant any les joventuts palafrugellenques. Tenim uns confiters genials, delicats. I les millors agulles conegudes. Aquesta admiració per les modistes ens deu venir a nosaltres -que una de les moltes coses que no sabem és no saber els misteris dels vestits de les senyores- de quan érem joves i corriem, sovint, les cases de cosidores del poble. Hi havia noies tan maques cosint, que era impossible que bastes i repunts sobrefils i

esmotxaduras, sargits i vores, no sortissin com si fossin fetes per una volada d'àngels amb cabells a la romana... Tenim uns cuiners prodigiosos que porten sentits milers i milers de vots de gràcies... Un poble sense res, un poble sense res... A quin lloc, per gratacels que tinguin i per francès que parlin poden presentar unes butifarres de perol com les nostres? Es clar que ara el poble ja treballa una mica de cara al turisme i les butifarres de perol, devegades, sembla que se sentin una mica de senyora amb calces llargues o de senyor amb camisa pintada, però quan els butifarrers volen, rai! Quin poble ha tingut camàlics com els nostres? Aquelles famoses colles que s'ho emportaven, si volíen, tot, amb un cop d'espatlla! Grans camàlics, aquells, que tan bé ens feien quedar quan anaven a fora perquè la gent es pensava que a Palafrugell tots erem com ells! Hem tingut la millor gent de cafè de la nació, recaders de fama, notables drapaires, taverners venerables, botiguers que, encara avui, alguns treballen tota la setmana amb els ulls posats als dilluns, al Sant Dilluns, per baixar a fer un peix amb "alioli" a Tamariu... Un poble sense res, un poble sense res... Parlem-ne. I les noies, de Palafrugell? A Figueres, a Sant Feliu, a La Bisbal, a Torroella i a l'Escala, devegades surt una bellesa digna de Fidies. A Palafrugell potser no hi ha aquesta acumulació de quirats en una sola cara però hi ha, per a dir-ho en llenguatge taper, una quantitat de "segona bona amunt" que excel.leix tota ponderació. Parleu-ne als forasters o als viatjans, de les noies de Palafrugell, que són gent que hi enténen...

Potser sí que Palafrugell és un poble sense notabilitats, però sempre que ha convingut s'ha demostrar que a la vila hi ha gent per fer les coses

que calen. Tothom sap una mica de tot i, per poc que corri la moneda, les cases que fan ressopons no poden donar l'abast. Que tot això no és prou i ens manquen, potser, mitja dotzena de savis perquè el món parli de nosaltres? D'acord, però no és pas obligació tenir savis al poble. Fins ara hem passat sense i no ens podem pas queixar massa. A més a més, els savis, avui, són perillosos. No ténen més dèria que fer arribar coses a la Lluna, o descobrir pastilles noves. Els farmacèutics estan que trinen. Els més renomenats especifica, passen de moda com el pentinat de les senyores, a les poques hores d'haver sortit. Ara ja es va a la multiplicació de les espècies sense intervenció directa del que fins ara s'havía cuidat d'aquestes coses... Què voleu que us digui, davant tot això, encara trio, si tinc de triar un savi, l'home que refà un all-i-oli negat! De totes les maneres, si a darrera hora s'ha de tenir savi per portar ciri a la processó del món, si mai la caixa municipal va grassa, que tot són coses que poden ésser, se'n podria comprar o llogar algun. L'Ajuntament té la paraula...

Que som una gent que tenim el campanar sense acabar? Sempre hi ha temps d'acabar-lo i quan la gent vulgui s'acabarà. Segur, en aquest cas, que no ens passarà com en algun lloc que fa anys i anys que la gent paga per acabar-la, i la cosa està practicament tal com la deixà el pobre i gloriós senyor Gaudí.

Per tant, Palafrugell té al moll de l'os, l'atavisme taper, l'ànima tapera, la vida tapera; aquest és el séu secret i no cap més. Per això dintre la capça vulgar del poble hi ha allò que hi ha. I, a nosaltres, ens fa l'efecte que ja estem bé tal com som, i no desitgem altra cosa que per molts anys

tots plegats poguem sentir de tant en tant la veu del nostre esperit Taper, del nostre Amok, perquè ens vagi recordant que som tapers encara que no fem taps i encara que gent sense entranyes en faci de plàstic -inconvenients dels savis, veieu?-. Aquest nostre Amok que si hagués hagut d'anar per ell ens hauria fet més vegades riure que plorar. Quan a Palafrugell no s'ha rigut, és que hem escoltat malament la veu del nostre Amok, o que l'hem escoltada al revés, que tot són coses que poden succeir.

I, per Palafrugell, tenim aquesta "Palafrugellenca".

PALAFRUGELLENCA

Ben posada a la finestra
per on entren vents i sol,
tens la mar ben a la vora
colorida amb verd i blau.

Es dubtosa l'arribada
pel que et veu per primer cop.
Més.. parleu de la sortida
al provar la mel que duus;
quan se t'obren porta i taula
i t'ensenya els seus secrets,
quan la gent se't diu amiga
i una noia et mira bé!

Ai, carrers de casa nostra:
Quatre-Cases i Pi-Verd,
la Rajola i les Botines
i la Plaça del Tambor;
el Padró i Torre dels Moros,
Ratinyola i Brugarol,
la Muralla, Plaça Nova
i el carrer de Cavallers...
La Roella i Tarongeta
amb els noms tan ben posats,
carrê Estret i la Garriga,
el Vilâ i la Caritat...

Sou vulgars quan t'hi passejes
cada dia i cada nit,
més proveu d'esser-ne fora
i veureu l'enyor quin és.

I els recons de Dins la Vila
amb escuts i l'arc perdut,
amb la Torre d'En Moragues
i la Plaça del Mercat;
i el cloquer de pedra llisa
amb les cases del Raval,
i amb la capa migpartida
Sant Martí dalt del cavall.

Més enllà riuen les cales
amb les llums millors del món,
les casetes de les vinyes
les pinedes i els camins.

I les hortes escampades
amb Llofriu a terra endins,
amb Sants Ponç i Margarida
Vilaseca i Armadàs.

I Calella tota blanca
amb les Voltes a la mar,
amb l'encant de Cala-Estreta
i la glòria de Llafranc.
I els marlets de penya dura
d'aquell món de roc d'El Cau,
i tants pins mirant-se a l'aigua,
i el va-i-tot de Tamariu!

I resum de cent-mil gràcies
dalt del tren més bell que es veu,
braç de llum de Catalunya,
guarda't Sant Sebastià.

Canta, canta, bon cantaire,
canta amb l'ànima aquest cop
que avui cantes al teu poble.
Avui dius: Palafrugell.

EL RODO

I ja que hem parlat d'anar a estudi, parlarem una mica de no anar-hi a estudi, d'aquella temptació que tothom ha sentit un dia o altre per descobrir els misteris i l'encant del "rodó". El rodó autèntic el solíen fer els més grans de la classe, i, pels més petits, el volguer ésser gran, Mare de Déu el volguer ésser gran si n'ha fet fer de disbarats!

Els clàssics del rodó el feien de moltes maneres. Hi havia el rodó contemplatiu: una anada a Calella, concretament al Port Pelegrí que llavors se'n deia la "Platja dels Homes" i no era rar que els del rodó s'hi banyessin nuets. Hi havía el productiu, que consistía en anar per fruita la qual, "robada", té el millor dels gustos. S'havia de menjar depressa, pela i tot i hom, sense saber-ne res, feia un gran acopi de vitamines. Aquestes presses portaven sovint engolir barroerament fruita verda i els mal-de-ventres eren devegades contundents. Però s'hi tornava... L'afecció a les coses prohibides comencen a cap edat.

Un dels rodós de fama era l'anar a "buscar nius". Era una activitat absurda perquè els pobres ocells rarament s'avidaven a casa i, a més a més, a casa no es creien mai la procedència de que éls pobres éssers alats ens havien estat regalats per aquell noi de Montràs..., però com que l'anar per nius anava acompanyat de pujades als arbres i salts de branca a branca, hi havia el perill pel mig i el perill tempta també, com les senyores, l'anar per "concejal" i les fàries... Hi havia els rodós dedicats al futbol, a la Pineda d'En Marqués i al prat de la Font d'En Catalanet. Aquí el rodó es podia descobrir per arribar a

casa amb les espardenyes verdes per l'herba del prat, però s'inventà el jugar descalç i no passava res...

I el rodó dedicat al fumar clandestí. No se sabia de on algú portava un paquet de tabac de "contraban", negre i de cigarretes fetes, fort i aspre que obligava a fer la mar de ganyotes, però els grans ho feien... Quan no hi havia tabac-tabac, la viadella era un bon succedani i també treia fum!

N'explicaven tantes coses del rodó els que en feien que "demà vindré" s'acabava dient un dia. I malgrat moltes vegades el rodó era un desencant absolut, total, s'havia de fer per quedar bé davant els "grans" de l'escola.

Hi havia encara els rodós bèl lics. Les famoses pedregades a Les Torretes o al Molí de Vent on els virtuosos del mandró es convertíen en generalissims i en ídols dels que només eren admesos per proveir de municions als mariscals de camp...

I restaven encara, quan no hi havia motiu, els rodós per què si, per fer-los, perquè anar cada dia a estudi era pesat, hi havia mestres i si no es savia qui era Felip II o les provincies basques el càstig era segur.

De totes les maneres, el rodó, con tot en aquest món, s'havia de fer o no s'havia de fer. El gust del rodó es trobava fent-ne sovint. Ferne de tant en tant era no fer res. I aquell que després d'haver-ne fet sentia remordiments, valia més que es quedés a estudi.

Afortunadament per tots, els redonistes eren pocs, coneguts per tothom i malgrat totes les gràcies del rodó, almenys a Palafrugell sempre hi havien més nois a classe que a fora, cosa que no està malament

del tot, malgrat a la majoria dels assistents no haver-nos servit mai per res, per ara, les arrels cúbiques, la divisió de quebrats, els anys de llum que hi han de la Terra a Sirio, i les taques del sol. Almenys no ha servit gaire tot això per fer un sofregit, trobar rovellons o fer la manilla.

ELOGI D'UN RODO

I ara vindrà la murga dels adverbis
i el drama dels pronoms i el recitar;
qui feu el Don Quixot, d'on són els serbis,
el dictat... amb la tarda que avui fa!

I la taula del 9, la Geografía
endevinant els rius més llargs que hi ha...
els problemes de Tres, de Companyia,
el francès... amb la tarda que avui fa!

On para el Cap que es diu Bona Esperança,
qui fou Colom o qui el Gran Capità,
les parts del món, la capital de França,
què és el Sol... amb la tarda que avui fa!

O ve la Geometría sense entranyes
amb l'angle obtús que mai saps bé com va...
i digues què són illes, les muntanyes,
els canals... amb la tarda que avui fa!

I la correspondència tan pesada,
escriure a l'oncle què farem demà...
comprar cotó a tant la tonelada
o mil taps... amb la tarda que avui fa!

I si un gargot et cau a mig la plana
que és el menys que escrivint et pot passar
no surts al joc per més que en tinguis gana,
un gargot!... amb la tarda que avui fa!

I el suplici de llibres i llibretes
que hi volen tots els fulls sense estripar!
I et volen cada dia amb les mans netes
pentinat... amb la tarda que avui fa!

... ...

Aquell que sempre s'alça amb clenxa dreta
i ho respon tot i sempre va al davant...
li posarem un clau a la banqueta
perquè n'aprengui de no alçar-se tant...
I aquell tan fi, de cabellera rossa
sempre espantat que mai es fica en res,
li tenim un lluert a dins la bossa
perquè sàpiga a estudi què hi fa el pes.

Si el mestre surt... farem ballar baldufes
i amagarem el guix dintre el tinter,
i si el "primer" ho xerra 'nant a bufes
llavors veurem d'estudi qui és primer!
Si el mestre surt, farem matâ el Gerundi
i embrutarem més d'un davantalet,
farem una illa nova al mapa-mundi
i pintarem ocells a la paret!
Farem comerç amb "sants" de xacolata
i boles i pallassos de bon llom,
i amb un codeny al punt, farà de plata
per adquirir dos generals de plom.

I no se'n va. I ens mira i ens repassa...
ara ens farà llegir, cantar potser...
Segur que a n'ell mai li tocà anâ classe.
Essent mestre, què hi 'vía d'anâ fer!
Segur que mai ha estat petit, paraula!
Segur que mai li han fet parar la mà.
No té altre món que els llibres a la taula
i mai l'han vist jugâ a saltâ i posar,
que amb això sí que està de cala baixa:
"espueles" "ongles" i "llops enfonsants",
"Es cala foc a Cala Villo", "caixa",
"martellets", "patacots", "passa-volants",
i "bultos plans amb dues o una passa",
"soldats de plom", ni "barretets" ni rê.
Ni mai hem vist que ens ensenyés a classe
cap dels misteris del balí-balè.

I encara queden cinc estampes fines:
els "geps" per 'nâ depressa i fugir lluny,
el "cavall fort" per prendre vitamines
la "restinyola", "cavallers" i el "runy"!

Segur que mai ha estat a Les Torretes,
fent córrer gent amb pedres al mandró;
ni ha anat penjat darrera les carretes
ni ha tocat timbres pel carrer Majó.

A la tarima hi ha 'aquell món que gira
pintat de blau, qu'ensenya amb el punter...
Si li poguéssim treure la cadira
veuriem fer-li l'avi-forc primer!

El corn encara no ha tocat. No avança
el temps. . i avui juguem amb el Padró...

- Ah, jo?... és clar, la capital de França
no la se. . Prô demà farem rodó!

Ve l'endemà. Quin dia,
el dia del rodó!
Dotze camins s'han enflorit la via
obrint cent portes a la fantasía
per no sentir cap no.

Cap Armadàs hi ha l'horta amb fruita fina
voltada de xiprers.
Cap Esclanyà tenim la font Martina
amb cents de cirerers.

I si volem, podem anâ a Llofriu.
I baixarem del pont per la pendent
de culs a la barana, com el vent.
I si em seguiu
i no hi ha gent,
ens banyarem al riu.

Tenim la font Morena enllà del Cementiri
que hi beuen traginers,
i carretera avall sense pagès que es giri
és ple d'avellaners.
Cap a Fitor hi han nesples, que fan fort,
i ruscs de mel que es poden encetar.
I provarem maduixes d'algun hort
que els horts allà no costen de saltar.

A Vilaseca hi creix la viadella
per 'prendre de fumar.
I si voleu que anem fins a Calella,
quin tip de barquejar!

Per l'Alsinâ hi han garces a corrua
si ens enfilem als arbres com els bons.
I al Prat d'En Nances 'vararem la grua
i ens farem un tip de repunxons.
Als Masos de Torrent veurem les Medes
i farem saca als presseguers de Pals.
Pararem la ballesta a les Bruguedes
i agafarem un cove de pardals.
O Ratinyola avall, a la Pineda
amb nius a cada pas...
I es fan a la Granota amb pell de seda
les peres de Montràs.

Passant per Vall.llobrega hi ha pomeres
que brillen ara com un pom de flors...
Si som valents i en som de mil maneres,
farem un desembarc a Palamós.

I la font d'En Mascort. Hi baixarem.
Si hi ha xicots que fan la berenada
encara es pot muntà una pedregada
com a final d'aquest rodó que fem!

... ...

Cent rutes temptadores, agressives,
fan la parada amb un creixent encant.
Cada camí que s'obra al séu davant
és un ventall de coloraines vives.

De Cremany, les Falugues, Mas Banyeta,
Puig Son Ric, les Pasteres, Tamariu,
la Cova del Cap Roig i Cala Estreta
a cor se sent aquesta veu: - Veniu!

I quina tarda aquella del rodó.
Pujaren cent camins i mil dresseres
i tot un món s'ha fet per ells.

- Cireres!!!
- Fugiu, que baixa l'amo amb un bastó.

... ...

- La riera!
- Es prou gran per fer-hi balses.
- Mireu aquí que és fonda.
- Més aquí.
- Mireu: aquell la passa sense calces...
- Ai, que ve gent i no podràs sortir!

... ...

- Ara a estudi fan tots aquella broma
amb els problemes i el dictat fatal...
- Quina és la capital de França?
- Roma.
- Berlin.
- La Pera.
- Londres.
- La Bisbal!

... ...

Un camp de blat es va despentinar
perquè a la guerra fugen les manies.

- Les Bruguedes. Vosaltres policíes
aquí, lladres i en sóc el Capità.

... ...

- Les ballestes a punt, en dos rengleres.
I mentres elles soles van pescant
nosaltres fumarem menjant cireres.

- Uix que és dolent... prô els homes tots
ho fan!

... ...

- Llença aquests préssecs, que són verds.
que venen les maduixes... Calleu.
- Oh, mireu!
- Són més.
- Fugim?
- Encar que siguem pocs
aquí es pedrega fins que hi hagi rocs.
I es fa senyora de la tarda neta
la pedregada amb tot el seu rempell.
- Teniu.
- Rocs...
- Ai'
- Aquell ja duu una xeta!
I per afront la porta en ple clatell.

... ...

Fi del rodó. I es parla de tornar-hi...
- I a estudi -diu algú.
- A estudi rai!
se li respon-. Sempre hi ha gent per 'nar-hi
que la Gramàtica no es passa mai.

- Mireu quin vell.. I ens crida.
– Què voldrà?
– Jo fujo que duc fruita a la pontorra!
– Espereu-vos que duu un papê a la mà
i diu que l'esperem. Hi ha temps de córrer..

I un vell, menut, a vora d'ells s'atança,
de lluny quelcom ensenya i diu plorant:

– Es carta del meu fill que tinc a França
és carta d'ell que l'he esperada tant!
i jo no sé llegir...
Oi bons minyons, vosaltres que en sabeu
que em llegireu
per mi?

Hi ha dubtes a la colla.
– Aquell d'allà...
– Jo? Val més tu...
– Aquest.
– A mi?
– Fugim!
–
I el vell els mira amb el papê a la mà.
– Veiem. Aguanta els préssecs i llegim.

Vinguéren cops de coll i encanyonada
prô el recital no es va parâ per rê
i si algun cop la pausa era allargada
tots el miraven per donar-li alè.

Ere del fill que va sorti un bon dia
amb poc llegí i sabent comptâ amb els dits.
Llavors ell deia que el sabê ensopía
que el món és dels valents i dels ardits.
Sortí per corre' món amb moltes ganes,
d'estudi a n'ell mai li vingué d'aquí.
Ell era un capità per les campanes
i pel rodó no cal saber llegir.

Més ai la vida que no tot és riure,
quins cent rosaris més amargs passà.
que coses feu i que no feu per viure
per seure a taula amb un mossec de pa.
I díes de plorâ i de malaltía,
Mare de Déu quin enfilall d'espants...
I estant malalt, a l'Hospital, un dia
algú li deixa un llibre entre les mans.
I una fe nova ja mai més s'atura
i un juramant mut i solemne jura,
el juramant d'aprendre de llegir.
I els combats de les nits que s'adormia,
prô el gran afany el feia estar despert.
I a poc a poc el pensament s'obria
a la primicia d'aquell llibre obert.
Després seguía, com un ram de glòria,
fruit de la lluita d'aquell temps primer
tota una gran i al temps petita història
per conquistar el títol de fuster.
I el dia del triomf, que sempre apunta
si a cada entranya es mou un lluitador,
de contestar per fi aquesta pregunta:
– Sabeu llegir i escriure?
– Si, senyor.

"Tot un senyor fuster, mon pare" deia.
"Ah, si veiessiu quin delit em mou".
Callaven ells i el vell plorava i reia
i un papê escrit feia un miracle nou.

"Ara jo sóc com un veler que avança
i allò que he après em fa bon timoner.
I arribaré a la capital de França
per estrenar-hi el títol de fuster!"

– La capital de França? I on serà?
Segur que tots a estudi l'apreneu.

Silenci i cadascun, quin sospirar.

- Per què calleu?

La pregunta és del curs de Geografia
i es miren i es remiren amb desmai.

- Aquell la sap!
- Jo no.
- Jo la sabia.
- Jo, la vritat, no l'he sabuda mai.

I el vell espera que el desastre mudi
i allò no es mou d'aquell estat dubtós...

- Vell, no ploreu. La pau firmo amb l'estudi.
La capital de França aprenc per vos!

... ...

- El del davant: La capital de França?
- Paris.
- Paris? Ha dit Paris?, -se sent.
Cent caparrons han fet un salt girant-se
i en veuen un dels séus com surt corrent.

... ...

Torna a la tarda i amb posat feliç
li diu al mestre sense gens de por:

- No hi tornaré mai més, prô d'un rodó,
un vell i jo sabem on cau Paris!

LES TAVERNES

A les viles hi han les tavernes, que han estat durant molts anys les segones patries dels homes que feien taps i dels que no en feien. Segons l'escriptor Josep Pla, a Palafrugell hi han tantes tavernes perquè la gent no està prou bé a casa seva. Pla ha dit moltes coses, i és dels que les ha dites bé, d'ençà que escriu. Ha estat el que més vegades ens ha fet sortir Palafrugell en lletres de motllo i això mai li agrairem prou. Pla, avui, no troba retop enlloc. Es va intentar, fa temps, segar-li les herbes i es publicaven les errades gramaticals que algú volia trobar en els seus escrits. Pla seguí escrivint com si la cosa no anés per ell. I els que declaraven que anava flac de sintaxi s'hagueren de dedicar a fer altres declaracions. I Pla seguí escrivint i segueix escrivint. Per un escriptor i, sobre tot per un gran escriptor, les coses de la gramàtica no passen, en tot cas, d'una pura questió ornamental. Es el fons el que guanya, no la forma. I el Pla dels darrers anys fins, si vol va pel món amb bona harmonia amb les parts de l'oració malgrat que, de tant en tant, a dretes, faci quelcom per veure com estan de salut els detractors d'abans. Un temps, la gent cercava en els escrits de Pla precisament la frase que originava la rialla grassa, ja pel contingut, ja per la forma. Ara la clientela li ha canviat i ja no es riu si Pla no vol. Ara Pla parla de tot i la gent sempre el troba curt, en vol més... es pensa que Pla escriu guardant-se sempre un roc a la faixa, que canta a mitja veu. Però Pla ja té la parròquia feta, sap la gent de quin peu es dol i ha demostrat que tant pot deixar al client content si parla dels misteris de la cuina, de teories econòmiques o

de l'entrada del garbí al port de Calella. Ha parlat tan bé de les coses que veu cada dia a Llofriu, com de les que ha vist, o no ha vist, en els seus darrers viatges ràpids pels paisos del món conegut. Galls, galls...quan n'hi ha escapat algun ha estat un gall amb gràcia i que ha agradat més que un agut ple d'altres cantadors...

Deiem, doncs, que Pla ha dit moltes coses, i ben dites, d'ençà que renega de l'ofici. I una de les que ha dit és que la veritat amb un 80% de malta ja és una bona veritat. Ens haurem d'agafar, doncs, a n'aquest percentatge, o aproximat, per estar bé amb tothom, davant l'afirmació de Pla de que la gent de Palafrugell va tant a les tavernes perquè està malament a casa seva. Coneixem molta gent que a casa seva hi pot estar tan bé com vol i va a la taverna. I és que a les tavernes, al menys a les de Palafrugell, la gent no hi va a beure vi únicament. Som un poble que, d'antic, ens hen estimat sempre molt més anar a la taverna que a les farmàcies. Ja d'anys, teníem 71 cases que venien vi i 3 farmàcies. Avui amb quatre farmacèutics anem fent i de tavernes devem ésser per la vintena o més. Desgraciadament que fóssim un poble amb vint o més farmàcies i quatre tavernes!

L'estada, la fondejada a la taverna, l'inventaren els tapers que hi anaven a berenar sovint per a no donar, déien, feina a la dona. I allò va quedar i, si som tradicionalistes, no és estrany que la gent vagi a la taverna estigui o no estigui bé a casa seva. Devegades a mitja tarda se sentia un repic especial de campanes. Tocaven a peix -ara no s'hi toca, com tampoc el Nunci passa pels carrers amb un porró de vi cridant el preu i donant-lo a tastar a la gent, com tampoc a pagès es donen brunyols,

de franc, a la gent que hi passa, però abans... abans era abans!- Cada toc de campana era un cèntim. Els tapers, fins d'orella de debò, comptaven els tocs:

-Sardina a cinc!

i tenien ocasió, una nova ocasió, de deixar la feina, que ells deien que sempre hi havia temps de fer-la, i anar a fer-se coure una dotzena de sardines a la brasa, amb una ceba tendra i mitja de vi, a la taverna més propera.

A les tavernes també s hi anava havent sopat i s'hi feien unes grans, unes enormes i llargues cantades, cosa que, es clar, és una mica difícil que per bé o per malament que s'estigui a casa s'hi pugui fer. Els tapers han estat gent de cor, d'assemblees, de reunió, i a la taverna tenien carta blanca. La majoria dels cors del pais han nascut i s'han fet grans a les tavernes. Encara avui hi ha cantadors d'aquells temps que quan es troven a la taverna, i s'hi troben sovint si la salut ho permet, passen les nits dels dissabtes i diumenges cantant-les totes i sense fer mal a ningú ni entorpir, per cantar, l'aparició d'un decret modificant els canvis d'exportació, la duració d'un eclipse, ni la marxa de les relacions internacionals.

Malgrat la bona voluntat de Mestre Clavé, que l'hem tingut tant temps a la Rambla de Catalunya amb la batuta enlaire a punt de donar entrada a un cor que mai s'ha presentat, que fundà els cors perquè la gent no anés a les tavernes, ha estat, com hem dit, a les tavernes, al menys a les tavernes de Palafrugell, on els cors s'hi han fet grans. Molts propietaris d'aquests establiments no s'establien si no podien fer un bon paper cantant a tota veu la "Conquista de Madrid" o seguir, sense fer l'abella, els segons de

"Conchita hermosa - yo a ti te quiero".

A més a més de fer-s'hi i engreixar-s'hi cors, a les tavernes, s'hi posaven els fonaments dels àpats de compromís, s'hi feien eleccions, torrades... els caçadors hi feien plans de batalla, els regidors hi contaven les coses del municipi... I s'hi feien cremats, que ara estan de moda i es beuen a destemps i massa carregats de dolçor. Fer un cremat al punt vol art, tastar-lo sovint i, sobre tot canya, base de tot cremat honrat i cosa gairabé desconeguda en molts llocs d'aquest Principal.

I tot això, a casa, admirat Josep Pla, era difícil, una mica difícil, de fer...

Es clar que a la taverna hi havia gent que a casa hi estava malament, que a l'hivern hi tenia fred, a l'estiu calor, que hi sentia cridar la dona, que no tenia un mal llibre, que no sabia com matar-hi el temps, i també és clar que a la taverna hi havia gent que hi anava a beure i que, ni les de Palafrugell, eren literalment centres culturals, palaus de música, sales de conferències, ni societats reformadores de les males costums...

Entre els concurrents hi havien els tavernaris purs, els que escoltaven la veu del vi que ni ells ni ningú té la culpa que sigui bo i, pres amb seny, saludable. En mig d'aquests, hi havien exemplars que passaven dies i dies treballant sense alçar el cap de la feina. Arribava un moment, però, influència del clima, de taques del sol o reminiscències de raça, que aquells ciutadans, en aquell moment determinat s'acomiadaven de la família -que se'n feia càrrec perquè sabia que no hi havia res a fer- i feien temporada a la taverna d'on en sortien com Déu volia. Tornaven a fer unes setmanes, uns mesos de bondat espartana, fins que tornava aquell moment especial i el crit de la taverna tornava a ésser per ells, irresistible.

De les coses d'aquests exemplars se'n podrien fer llibres. I llargs. Un dia, dos d'ells, en plena temporada d'estància a la taverna, en surten i van a l'Estació del tren petit. Hi ha dos trens parats. Un mirant cap a Palamós, l'altre mirant cap a La Bisbal. Van a la guixeta i demanen:

- Un bitllet.

El quefe pregunta:

- On voleu anar?

I ells, a duo, responen:

- Què n'heu de fer?

No els van poguer treure d'aquí. Acabaren fent un viatge curt, curtíssim, sense tren ni bitllet a la taverna més propera de l'Estació diguent pestes de la trapasseria dels quefes de la Companyia.

I, per no fer-ho massa llarg, un altre botó de mostra:

Ells dos sempre anàven junts quan escoltaven la Veu del Vi. I sempre deien que eren com el còs i l'ànima, que no es poden deixar. Una nit sortien de tavernejar a fons. Convenia una mica d'aire fresc i, a les petites, van a cercar-lo camí d'Esclanyà. Una riera, plena de gatoses romagueres i esbarzers travessa la via, dessota un petit pont. Un dels dos fa un pas mal fet i cau de ple a l'embardissat. Malgrat el vi les punxades són de con-

sideració i, els ais, més. El que restava no s'hi pensa gens, i

- Allà on va el cos va l'ànima! - diu

I es llença de cap en ple esbarzerar!

ELOGI AL CANT I A LA TAVERNA

Hi ha aquell que beu i mira solitari
fins que no veu i mira tan com pot.
Hi ha aquell grapat, que alternen el canari
amb el coll boig d'un got i un altre got.
Hi ha aquell desenganyat d'una senyora
que nega el desengany tota la nit;
aquest no hi va per res, per matâ una hora
fer sis badalls i anar-se'n cap al llit.
I aquell que està content, que hi va per viure.
que sap totes les lletres del camí
i sap que el món és fet per cantâ i riure
i coneix els secrets d'un got de vi.
Hi ha aquell que entra sorrut i en surt garlaire,
i aquell que sap sortî i que sap entrar...
fa tres roquills i no li costa gaire
'sseure's a taula i començâ a cantar.

Si a l'esperit els cants no us diuen res
perquè uns altres camins se us n'han endut,
beveu, amic, i el cant us farà el pes
i us sentireu content d'haver vingut.

El cant i el vi! tottemps suprem guiatge
d'uns homes immortals. El vi i el cant
són per nosaltres el millô heretatge
d'aquells que feren una terra gran,
que si gaiter tenia el Llobregat
i el trobador cent reixes resseguia,
de Quío un temps la dolça malvasia
fou duta a Catalunya pel croat.

A cada poble un cor canta balades,
Pasqua Florida és el primer pomell...
prô a cada puig, cent vinyes regalades
maduren sota el cel el vi novell.

Cançons de tenorets, on s'endevina
gorra de quadres i un clavell al trau,
cançons que et fan pensar amb garnatxa fina
que us fa exclamar: Porteu-me'n més, si us plau.
Cançons de ben timbrada melodia
de nota cuita, sense cap embrull,
cançons de tres petits de malvasía
d'aquella que us entela un xic cada ull.
Cançons d'escala delicada i lenta,
cançons amb el bon cor del vi novell,
cançons sense pinyol, cançons de menta,
cançons de quatre dits de moscatell.
Cançons de platja i una barca amb vela,
una escopeta i un conill pèl-ros,
cançons ben carregades de mistela
que ens deixa un món de roses i de flors.
Cançons de crits, que es deixa la veu prima,
d'aquelles que el pit s'infla i crida amb goig,
cançons de vi ben negre que us anima
d'aquell que us pinta el nas un xoc de roig...

Per cada cosa una cançó està llesta:
l'amor promeses i sospirs i planys,
el llibre de records d'un vals de festa,
les cames d'una noia de quinze anys;
cançons de pebre i sal, de nota trista,
massurca dolça i vals de Carnaval,
cançons de pura estampa vuitcentista
faldellí llarg, polacra i devantal...
roses i llùm, ball d'envelat: la toia,
i una havanera que destil.la mel...
vora un clavell, dalt d'un balcó, una noia
escolta la cançó amb els ulls al cel.
Festes Majors: arròs, pollastre i oca,
les galtes rojes d'un polsim de vi.
La gent bada al concert sentint com toca
un músic ros un ball de cornetí...

Cançons de juraments, cançons d'amor,
el sí i el no segueixen la batalla
fins que arriba el final que mai no falla:
la tiple es dón als crits que fa el tenor.

I amb els compassos d'una edat llunyana
el to d'un himne ben encès i viu,
el cant que us fa plorar d'una sardana
sentida d'entre pins a Tamariu...

El plany d'un emigrant que està malalt
i vol morí a la terra que l'inspira
i aquest record li fa pulsar la lira
i ens deixa una cançó que es fa immortal.

Amics: vinga més vi beveu, beveu
que cada copa a una cançó convida
que ens deixa l'ànima amb records ungida.
Amics: vinga més cant. Canteu, canteu!

CONVIT A BEURE

Vot de gràcies al vi:
Et dóna empenta i còs la terra dura
i xucla font de vida ton arrel.
I aquell pessigolleig de joia pura,
te'l dón la triologia que et madura
del sol i l'aire i la blavor del cel.

BRINDIS

Per tu jo veig el món color de rosa.
Per tu no veig el negre de les hores
i veig per tu l'encant de les senyores
i em sentu amb tu valent per cada cosa.

Si vas pel món i a tota vela corres,
beu.
I si amb la barca bolques i t'ensorres,
beu.
Si et fuig l'Amor que amb tanta fe guardaves,
beu.
I si trobes l'Amor quan no hi comptaves,
beu, beu i beu.
Si trobes una boca que et somriu
cel.lebra el dolç obsequi amb vi de pes,
i amb una copa el fet cel.lebra altiu
si et passa pel costat i no et diu res.
Si perds pel món una amistat preuada,
oblida amb una copa a cada mà.
Si et dóna amor la dona somniada
beu, i beu si te'l nega i se te'n va.

Si la tristesa et burja el pensament
per la combatre beu. Si estàs content
alça la copa i beu en tot moment.

I beu si téns honors i si no en tens,
si la vida és bonica i si no ho és,
i beu si un llavi roig et dóna un bes
i beu si te'l refusa i no l'obtens.

Si dos ulls negres t'han donat cent penes
beu, i beu si tot t'ho dónen a mans plenes.

Si sents un no, quan aquell sí esperaves
i si sents sí quan amb un no comptaves.

Beu per la vida, una cançó, una cara,
beu si pateixes si estimes molt,
beu pel cel blau i per la lluna clara
la mar i la pineda, el vent i el sol.

Beu per la mort o vida, tant-se-val,
pel goig que passa i fuig estanallar-lo,
per revifà un desig o per callar-lo,
beu per l'Amor i beu pel bé i pel mal.

Beu si a un casori convidat et fan
i ajunta el brindis al que fa el convit,
beu per l'enveja de no sê el galant
i beu pels nuvis que se'n van al llit.

Per tot la copa santa ves alcant;
beu per l'enyor, per l'odi i l'amistat,
beu pels records que el beure ha despertat
i beu pels que no hi són i els que se'n van.

I fins si no hi res, goig ni turment
que a beure a dintre teu et dongui peu,
llavors pel goig de beure unicament,
alça la copa i beu.

ROQUILLS, REMENETS I CREMATS

Quan Palafrugell era Palafrugell els cafès treballaven de cara al client que, segons acceptat internacionalment, és un senyor que sempre té raó. Entre altres llocs, al Fraternal, la qual Societat tenia uns tractes especials amb la Consegeria en un temps que era dels socis i aquests manaven, quan s'anava a prendre cafè us presentaven damunt la taula unes ampolles de forma cònica, de base i contingut notables, ornades amb tres cercles de vidre i rematades amb un tap de la mateixa substància, i plenes, segons les èpoques, de rom o de canya. Aquesta gran ampolla, plena, anava amb el preu del cafè. O dit en altres mots: el bevedor de cafè tenía a la seva disposició, de franc, el contingut d'aquella famosa ampolla. Va durar un temps que els bevedors de cafè del Centre feien un us moderat de la nostra amiga ampolla i allò agafà anomenada a fora. I no se sap si la cosa que s'esdevingué fou que es canvià el contingut de licor per bé, o si els abusos vinguéren imposats per la gent d'extramurs. La cosa certa és que aquelles pròdigues ampolles per us -i es veu que no per abús- de la col.lectivitat, desapareguéren. Per tal de que la gent no s'ofengués al no veure's convidada pel Centre, es mudà d'envàs i, en lloc de la perfilada i anyorada ampolla que podia acontentar per desgast normal una bona taula ben concorreguda, s'obsequià al client amb ampolletes de licor individuals que passaren a la història baix el nom d'"ampolles de canya". Amb el temps, les guerres i la maquinària, s'han perdut també les ampolletes individuals i, als cafès, ja, de franc, no dónen res. Ni al Fraternal! De la guerra del 14 a la del 39 perdérem la canya gratis, entre altres coses. Qui sap què es perderà de la del 39 a la que vingui...

Els roquills i remenets d'abans, doncs, es feien amb la canya o rom que, de franc, posava la Junta Directiva del Centre Fraternal a la disposició dels seus socis. El cafè llavors es feia amb filtre de barretina, no tacava massa, i la gent se'l reforçava amb una mica de licor. Aquesta mica inicial sembla que amb el temps s'anà multiplicant perillosament i la gent, en lloc de prendre cafè amb canya, arribà a invertir els termes. I això fou un dels factors que ajudà a ben morir la canya-obsequi.

I fou, segons es diu, durant l'època amable de la franquicia, que algú en temps d'hivern i de refredat intentà cercar la normalitat bronquial cremant la canya, que refredava el cafè. Pot ésser aquest un dels origens dels cremats que ara es beuen sense necessitat de patir per res. La cosa agradà i, durant temps, fou la beguda dels constipats de la població. O sigui, que quan anys enllà es veia algú bevent cremat, es podia assegurar que aquell home no feia altra cosa que "colrar" un fort refredat...

Ara els cremats s'han posat de moda i en beu tothom, a deshora i, en general massa carregats de sucre. Els cremats, juren els entesos són per fer-se després de dinar i barrejats amb cafè. Un dels secrets d'un cremat és la quantitat de cafè que s'hi posa. Pequeu -diuen els capitans generals de la beguda- més aviat per massa cafè que per poc. Un altre secret és la quantitat de sucre que, aquí sí que cal trobar el mòdul precís La solució del problema és anar tastant el cremat fins que es troba el punt just de gràcia per plantar-hi bandera. Si per posar el paladar a to es pot menjar quelcom que tiri una mica salat, abans, millor. I encara millor que millor si la preparació palatal es pot fer amb unes atmetlles torrades que lliguen amb tot, amb dolços i esto-

fats, xamfaines i confitures. Com que ara la canya pura és una mica difícil trobar-la -quan es van perdre les Colònies es perdéren moltes coses-, els entesos recomanen cremar meitat rom, meitat conyar que tiri a sec. El séu consell és l'us de sucre aterrossat i, si la barreja no crema pel procediment ordinari, es fa escalfar prèviament una part de la mescla perquè cremi sense massa resistència. Unes peles de llimona, mig canó de canyella, i que cremi. El foc, al qual tantes coses deu la humanitat, acaba de fer el miracle. Millor que no hi remenin masses mans i no porteu pressa perquè el foc s'apagui. Es tracta d'un element natural i ell sap quan ha de deixar de cremar. I, encara que sembli estrany, el cremat surt molt millor si, mentre es cou, no es deixa de mirar. Són coses inexplicables, però són coses reals. El cremat vol que se n'hi faci cas, que s'estigui per ell, que es comenti la filigrana de les seves flames... I, per fi, segons el reglament, el cremat s'ha de beure, al menys les primeres dosis, calent. Si es deixa refredar massa, la dolçor s'ho menja tot es posa al canyó, i el sucre ja és sabut que, mal administrat, porta molts disbarats. Els pobres cubans, que no saben per on girar-se, ho deuen tot a les coses del sucre...

I deisem pas a "Rimes al Cremat" que, si bé no ajudarà a ningú a treure cap rifa, tampoc creiem, l'ajudarà a agafar cap mena de verola.

RIMES AL CREMAT

Et venerem, cremat, amb veu ben alta
per les virtuts que al pit vas encenent;
pel foc que treu el nas a cada galta
i el foc que gira fulls al pensament.

Canya de grau, que crema perfumada
amb la llimona i el sucre de terròs
i un canó de canyella delicada
abans de fer-hi el pes cafè de còs.

Canya amb esprit, valenta i animosa,
ai, canya dolça que no enganyes gens
que al cremar-te el veri la flama airosa
et deixa nua la bondat que tens.
Llimoner groc, prodigi d'or i llum,
llimona nostra, que al cremat hi portes
del paradis de vert que hi ha a les hortes
l'aspror recomfortant del téu perfum.
Sucre de Cuba amb quatre mil dolçors,
mandra enervant sota aquell sol que mata;
rumba de mel que balla una mulata
amb dues anques com dos poms de flors
Canyella cama-fina d'Orient
que creixes a la jungla assoleiada
i arribes del Ceilan tan ben posada
per dir paraules fines a la gent.
Cafè d'enllà el Brasil, faldes vermelles,
negres que canten en l'hermosa nit;
la lluna fa l'ullet i cent parelles
beneeixen la gràcia del convit.

Cremat que et treu l'espina de l'enyor
i et torna cada estoma més amable
t'alegra el pensament i fa el miracle
de convertí cada home en un tenor.

Cremat que et dón virtuts inconegudes
que et fa valent i et sents agosarat
per envestir les àries més agudes
i parlâ al poble i fer de diputat.
Cremat per les tristeses i els espants
que portes moldies de musiques
que ens fas trobar les noies més boniques
el cel més blau i els homes més germans.
Beguda fins a dalt de vitamines
que et mou l'entranya bona dels instints
i et fa tan gran, tan gran, que quan camines
trobes estrets els mes folgats camins.

Beguda per nosaltres, del gust nostre,
begudes d'aquells homes tan enters,
beguda que retorna a cada rostre
aquell temps immortal dels vells tapers...
la glòria d'aquells dies d'aleshores,
cantades tot polint un tap rodó,
pelilles i taulells i menjadores
encaixos i tinars i trefi bo...

Nois amb roba des dels peus al coll
que et feia ensalivar un pam de cama
si el vent desvergonyit movia un drama
entre els dominis rosa d'un genoll...

Beguda que entra bé, que al llavi es fon,
beguda de bon plat i de cantada,
beguda de tapers, d'anomenada
d'haver tingut el millor gust del món.

Amic que el mal et guanya la partida,
que ja l'Amor no para al teu costat,
que els anys et van obrint ampla ferida...

encara fan el pas d'aquesta vida
aquelles cinc essències del Cremat.

CORCERTS I SARDANES

No tot són tavernes, a Palafrugell. Ni tothom hi va, ni, al menys per ara, ha estat mai obligació anar-hi. Hi va qui vol i no se sap que mai cap taverner, per gras que vagi, hagi donat cap premi per estimular assistències, ni cap regal per recompensar consums, per extraordinaris que hagin estat. I també tenim, o teníem, altres coses llevat del vi i els seus misteris i que res hi tenien a veure.

Pel bon temps teniem la vuitava de Corpus. Era la setmana de les sardanes. Cada nit se'n tocaven en un barri distint i cada barri es pagava la ballada. Llavors places i carrers es mudaven, les noies es veien més maques que mai i la vila es posava collarets sonors a to amb les notes de tenores i fiscorns, contrabaixos i clarinets. La gent, agafada de mans o escoltant la veu de la terra feta música volava a regions d'on costa baixar-ne quan s'hi ha pujat bé. Degut a n'aquestes coses a l'excés d'afecció, o a d'altres molt apartades de contrapunts i revesses, la questió és que durà un temps que cada any es moría un o altre ballant sardanes. Sembla que la culpa no fou ni de les cobles ni d'allò que tocaven. Els sardanistes de tot el món els haurien de tenir sempre present a n'aquells pobres palafrugellencs que moriren amb les mans enlaire.

Les cobles, per la vuitava de Corpus, feien una mena de balanç general per veure com estaven per envestir les tocades de compromís a les Festes Majors que s'acostaven i, arribades aquestes, s'organitzaven els famosos campionats de sardanes entre les Principals de més anomenada. La gent es mobilitzava a fons per aquests campionats, i, com que

els del futbol de les quinieles eren qui sap a on encara, els campionats de semi-fuses eren, abans i després de tenir lloc, el tema obligat de reunions i converses i, devegades, de renyines particulars i col.lectives. Els partidaris d'una Principal la defensaven amb les dents, i com que anys endarrera els músics, en dies de ple, s'allotjaven en cases particulars, la casa que tenía un músic de buf ben pagat a taula, per aquell home s'ho jugava tot. Haver-se partit el pa i el vi amb un contrabaix d'anomenada o amb un flabiol de fums era com fer-ho avui amb la senyora Callas o amb el senyor Kubala. Els músics sortíen de la taula que no podien més ja que tota la familia estava pendent de les barres d'aquells convidats extraordinaris i, abans, d'un home ben menjat se n'esperaven moltes coses. Generalment, als pobles, cada any tenían les mateixes cobles per la Festa Major i els anfitrions estaven segurs que gran part de l'èxit dels músics era degut a la bona taula que en honor d'ells organitzaven. Si algú gosava dir quelcom contra una nota d'aquells executants-convidats el cap de casa s'ho agafava a trompada pelada. L'any que, per qualsevulga causa, hi havia canvi de cobla i els músics s'allotjaven a les mateixes cases de la cobla de cada any, diuen que a taula s'hi passava gana... No era la mateixa cosa preparar un "relleno" per un fiscorn admirat, que per un primer violí de l'orquestra combatuda! Fallant la taula, fallava el buf i la gent que no estava en el secret no s'ho sabia acabar...

Totes les Principals s'emportaven, un any o altre, el primer lloc en la taula dels elogis, i com que els traspassos de música no vingueren fins més tard -els portaren l'electricitat i el millorament de les carreteres-, quan es parlava de la Principal de Torroella es sabia que els músics eren de Torroella de la mateixa manera que quan es parlava de la Principal de l'Escala els seus components eren escalencs purs. Tenir música de fora, en aquell temps, s'hagués vist amb molt mals ulls. Als pobles, gairabé tot es feia amb gent de casa i unicament s'acceptava com a mal menor que fossin de fora, entre altres pocs, metges i guardia-civils.

Hi havia cobles que ho fiaven tot a una bona tenora -la peça més de compromís del rellotge orquestral-, d'altres a l'espinguet d'un clarinet, i no parlem de les que tenían la sort de posseir un bon metall -cornetins i fiscorns-. Naturalment que els campionats de sardanes cada cobla executava les en les quals excel.lien les seves figures consagrades. Existien també les cobles quin fort era el conjunt, però a casa nostra sempre hem estat partidaris d'un bon llavi particular i els noms d'aquests executants de privilegi han anat de pares a fills. Els devots de les cobles de bon conjunt eren grups sel.lectes, escollits, gent de casa bona musicalment parlant. El virtuós sempre ens ha tingut tot orelles. Un bon tenor o un bon fiscorn, com un bon orador, sempre ens han fet ensalivar fort. Els conjunts... els conjunts dèiem que ens agradaven molt, però ho dèiem per dir, per quedar bé davant dels quatre o cinc entesos de la vila. La sardana és cosa de buf i en aquell temps tenien bona caixa tant els músics com els que els escoltaven. I ja que la sardana és cosa de buf, la gent en volía i, sobre tot quan es tocaven al carrer que, en el nostre modest entendre és on s'han de tocar sempre les sardanes llevat que plogui. Les sardanes han d'anar de dret al cor, a l'entranya, sense aturar-se al cap i han de fer plorar, riure o ballar. Sobre tot, ballar. Una sardana que no es mogui d'arran d'orella és una sardana per catedràtics o per

gent jubilada. Es com un plat de peix sense sal, una senyora sense davants o un llit sense coixins...

Una de les Principals que més vegades guanyà els campionats de sardanes fou la de La Bisbal que, sempre que volgué i tocà sardanes-sardanes, feu exclamar a propis i estranys:

- Això és tocar!

Ho ha arribat a fer tan bé la Principal de La Bisbal que s'ha pogut permetre el luxe de semblar, moltes vegades, que toca per ella. I és clar algú ha sostingut i amb tota la raó del món que les orquestres han de tocar pels altres.

Amb tan renom com la de la ciutat del Daró i poguent-s'hi emparentar quan estaven en estat de gràcia, hi havia les cobles de Palafrugell, de Cassà, de Torroella, de Perelada... Aquesta tocava amb barret negre i sempre donava la impressió que havia de tocar sardanes tristes... Amb la civilització vinguéren, com ho hem dit, els traspassos de músics i, com sempre, el peix gros es menjà el petit, i les cobles de les ciutats es nodriren amb les flors de parer dels pobles. Les cobles agafaren fama, feren diners i ja no fou possible que els bons músics simultanejessin la semi-fusa amb cavar una vinya, com els de Perelada, o la clau de sol amb tirar una sonsera, com els de l'Escala, o un compàs de set per vuit amb escairar carracs, com els de Palafrugell. Els de La Bisbal diuen que els seus músics no han fet mai altra cosa que tocar... Potser per això guanyaven tants campionats. Que en segueixin guanyant, per orgull de tots, molts... Al cap i a la fi no és pas tan lluny de Palafrugell, La Bisbal!

Palafrugell ha estat sempre un poble de gent

d'orella fina i quan les orquestres hi anaven a tocar era questió de no deixar-se cap nota a la butxaca ja que el control era rigurós, total, implacable. Els concerts de compromís eren gairabé sempre els mateixos, com una obligació, i els escoltadors se'ls sabien de memòria. Molt abans d'agafar anomenada la gent del quint pis del Liceu, de Barcelona, l'agafaren, per la seva escrupulositat escoltant partitures, els assistents als concerts del Fraternal, de Palafrugell, quan el Fraternal era el Fraternal, això es, en temps de la prosperitat tapera.

El taper era un filharmònic nat i portava un entrenament formidable. A la vila hi fondejaven les Companyies d'Opereta de més renom i era el punt de sortida per les funcions per la comarca. La nostra orquestra, degut a n'aquelles circumstàncies, tocava sovint, s'afinà bé i ajudà a harmonitzar les orelles de tot un poble. Cada funció d'opereta era un ple a vessar, i el ple era el mateix tan si la sessió es feia els diumenges o festes de guardar, com si tenia lloc en dies de feina. Fer taps a mà volia dir, entre altres coses, poder anar al teatre o on fos, sempre que hi hagués funció i per sovint que n'hi hagués.

Els còmics es trobaven a Palafrugell com a casa seva. Hi cantaven, hi renyien, hi batejaven... Alguna tiple sembla que actuà tant a les taules voltada de música i amb un director donant-li entrades, com a fora sense solfa de cap mena. L'èxit devia ésser tan gran en un lloc com a l'altre perquè encara avui entre la gent d'edat se senten contar històries, d'ambdues actuacions, que semblen contes.

El pas de les companyies d'opereta despertà entre els palafrugellencs una afecció al teatre, de no dir. I aquesta afecció originà la fundació d'aque-

lles companyies locals que tant i tant feren parlar d'elles. Bona gent, aquells afeccionats d'aquells temps que amb les seves gestes emplenarien llibres d'un volum dels dels Premis Nobels! Quants episodis nacionals no es podrien escriure del seu pas per les taules de Can Cremany, Centre Obrer, Fraternal i Cal Tinyoi! Aquelles funcions que anaven a fer a Pals i en les quals, segons la quantitat de públic que hi havia, actuaven abillats "com il faut" o vestits de paisà! De quan representant un famós duel a un dels protagonistes no se li disparà el revòlver i quan, mort a les taules, amb la pistola als dits anava pensant: "I per quins set sous no s'ha disparat, això?", tot remenant el gallet de l'arma, davant la general sorpresa i la particular de l'actor el tret sortí fulminant i sorollós originant un petit incendi a les bambolines vora les quals reposava el "mort"... de quan Gori, botiguer i jutge, es passà tota la nit portant el pes d'un primer paper, amb un bartet de copa al davant la cara i un puro a la boca contestant de dalt a baix de l'"obra" unicament "sí" o "no", a quantes coses li deien. Gori havia promès estudiar-se el paper i fer quedar bé la companyía que havia tingut la baixa del primer actor titular i, és clar, tot ho havia fet llevat d'estudiar!... De quan el teló es baixava o pujava abans d'hora... De quan un Tenori, a l'hora del rapte, no podía amb la humanitat de l'actriu i se l'havia d'emportar arrossegant-la!... De quan en un "Mestre Oleguer" famós, a Torroella, els "morts" de l'escenari s'anaven apartant davant els cops d'escopeta que l'actor anava donant a perillosa poca distància dels difunts... De quan en aquells inefables Tenoris les espases no sortien de les beines per més que s'estirés i Don Joan havia de matar els seus enemics a crits!... De quan, per mor de papers poc estudiats es mudaven textos de drames famosos i de frases

conegudes... De quan, en fi, un ciutadà s'empassà, amb perill autèntic d'ofec, tota una senyora barba de crepè pensant que aquelles pessigolles que sentía al llavi inferior era un pèl de llargada mínima... Mare de Déu quantes coses i coses no arribaren a fer els germans Galà, en Tomàs Campaner el Tinyoi, en "Sorrilla", Bastons, Manoti, Colom, Juli Xeca, Marcó, Nicolaus, Esteba, i tants altres! Suposem que si en lloc d'aquests "noms" haguéssim dit: germans Bussot, Gallart, Reig, Morató, Capellà, Llavià... la gent s'hagués pensat que parlàvem d'actors forasters! Qui les pogués conèixer totes les seves coses per contar-les al món! Moltes vegades eren més interessants les coses que s'esdevenían abans de la funció o entre bastidors que les que tenían lloc dalt l'escenari dictades per l'apuntador. I ja que he, parlat de les companyíes d'afeccionats volem fer un petit homenatge a un dels seus puntals de totes les èpoques: l'amic Joan Reig, pobret, que ja no és entre nosaltres. Parlem del famós "Tinyoi", regent tants anys de l'"Ideal Cine Barcelonès", des del temps que els programes s'anunciaven per atraure gent fent destacar la duració dels mateixos, a base de "Programa monstruo" "Once mil metros de cinta!!!" fins al temps més moderns. A Plaça Nova, els dissabtes, no hi mancava mai l'obra propagandística de Joan Reig, en forma de grans, enormes lletres blaves. Una de les vegades, per convèncer el públic, dessota la lloa d'argument, director i artistes, hi havia aquesta frase que se'n parlà mesos: "Yo la he visto!". Quan a la capital comencaren els primers passos d'allò que havía d'ésser el cinema sonor, Joan Reig no quedà endarrera i entre bastidors organitzava duels d'espases, terratrèmols, guerres... En una d'aquestes disparà, seguit l'acció de la pantalla, un immitable castell de focs artificials. La gent

ho trobà massa realista i hagué de deixar la sala tossint a tot tossir... El séu cinema era la seva vi da i vivia per ell. Durant l'època pre-sonora, amb l'ajut de mestre Cantó al piano suplia tota la tècni ca moderna. Si tenia lloc una batalla naval, baixa- va corrents de l'escenari obligant a Mestre Cantó a no tocar res més que les quinze primeres notes a com pàs de les canonades i si trobava que els deu dits del Mestre disparaven poc l'ajudava a canonejar com si no hagués fet altra cosa en la seva vida. I, d'a questa manera, Mestre Cantó havia d'interpretar trets, curses de cavalls, xiscles, temporals, motors, pe- tons, destapades de xampany, tancades de porta, ba- dalls...

Una vegada Joan Reig havia de marxar a Barce- lona. Sortia un tren llavors, a les quatre del matí. S'aixecà amb el temps just i veié que anava sense afaitar. Encara tindría temps si Enric Garriga vol- gués servir-lo. N'era un bon client i el barber Ga- rriga no vivia lluny. Sortí corrents i, arribat da- vant la porta del barber, començà a picar a cor què vols. Algú sortí, vermell d'ulls, a la finestra.

-Qui hi fa?

-Enric, baixa! -se li diu de baix.

El barber Garriga pensà que qui sap què passa- va i baixà una mica espantat i amb calçotets llargs. Obra la porta creient que algú havia pres mal o quel com pitjor...

-Enric, m'has d'afaitar... Em queden vint mi- nuts i el tren no espera...

-Però...

-Sí, ja ho sé, però m'has d'afaitar!

El barber Garriga rondina però es fa càrrec de la cosa i comença l'operació preliminar de la ramulla da. I Joan Reig, ja segur, enceta una conversa de temps passat... El barber Garriga es dóna pressa i contesta poc, per no perdre temps...

- Llestos! -diu al cap de poc.

I Joan Reig no es mou de la cadira. Comença a passar-se la mà pel clatell i fa:

-Escolta, i si ara que hi som em telléssis els cabells?

-Però si el tren està a punt de xiular...

-Ja agafaré el de les set... -li respon Joan Reig, Tinyoi, regent de cinema i puntal de les companyies d'afeccionats del poble.

Aquells afecçionats d'abans, aquella vella guàr dia, plantaren la primera pedra i l'esperit "come- diant" no s'ha mogut mai més del poble. Sempre que s'ha volgut fer comèdia s'ha trobat gent per fer-la i darrerament s'han envestit espectacles arrevistats i tot. Però això ja és de quatre dies i està a la memòria de tothom.

La fama dels concerts de Festa Major venia de lluny i la gent hi acudia en massa i s'hi estava amb un silenci impressioant. Abans del concert el guiri- gai era tan fort com gran era el silenci quan la peça havia començat. Eren les grans, les enormes taulades d'aquelles immortals Festes Majors, amb la gent que s'havia preparat, i bé, pel concert, amb arròs, peix i ànec, mistela i "relleno". I forasters. La casa que no tenia forasters per la Festa Major ja podia plegar. Es una de les altres coses que ha mort la civilització, els forasters, pobrets. . Els foras- ters... una vegada uns palafrugellencs -eren sis-

anaren de forasters a la Festa Major de La Bisbal. Els reberen com si vinguéssin d'Amèrica i portessin or a desdir. A la casa en coneixien un tan sols, però els altres cinc foren considerats només d'entrar, com si fossin de la familia, més que si fossin de la familia perquè eren forasters, i la familia ja es veu cada dia! El dinar començà entre crits i rialles, i el temps passava i els forasters no venien. A la fi l'home de la casa es decidí. Entrà a la casa on hi havien entaulats els sis palafrugellencs i explicà el seu drama.

-No me'n podrieu deixar tres? -demanà gairabé amb llàgrimes als ulls.

-De cap de les maneres -se li contestà-. Demana allò que vulguis però no ens demanis forasters.

L'home sortí dessolat. Diuen que emmalaltí.

L'altra any els sis palafrugellencs tornaren a La Bisbal per la Festa Major. Al baixar de la tartana trobaren un rostre conegut. El saludaren amables, per fer simpatía, i la saludada no tingué resposta. El conegut els mirà de dalt a baix i, tombant la cara:

-Peix fregit! -escupí.

Era el veí de la casa on anaren l'altre any de forasters.

Un any arribà al Fraternal a l'hora del concert, una gran familia amb forasters i tot. S'aposentaren com poguéren a una taula i començà el drama per "Xaran", el "camarer".

-Va, depressa, que van a començar. Que voleu?

-Ai, jo,... a mi em portarà un soldat.

-A mi una orxata, però que sigue de xufles...
-Jo vull conyac.
-A mi, em portarà un barrejat.
-Jo...què beuré jo?
-Porti'm una granadina.
-Jo vull crema de cacau.
-Jo "grasiosa".
-Jo...

Xaran no pogué mes. Donà un gran cop de puny damunt la taula i, solemne i renegant, bramulà:

-Fora. Tots cafè!!!

Els concerts començaven i tot callava. Les notes dels músics s'havien d'obrir pas per mig d'una atmósfera densa, tèbia i blava. La concurrència era gent de "puro", i el "sisenyo" i el "nap" s'encaraven victoriosament amb l'hava més delicat i presumit. Pot ser era degut a la gran fumera del saló-concert que la música sonava tan bé i no es perdia nota. Aneu-ho a saber. La veritat és que no s'ha tocat mai més tan bé com llavors. Els músics, al respirar, podien fumar sense necessitat de tenir al puro a la boca.

"La Verbena" i "La Marina" que, per altra part no moren, eren peces de compromís i la gent s'hagués ofès si l'orquestra, per fums que tingués, deixant apart els que ja hi havien a la sala, no les hagués tocades un moment o l'altre.

I fou en un d'aquests moments que la gent ni respirava, quan un flautí d'anomenada escampava fum enllà les seves notes de cristall en una pausa del gros de l'orquestra, que tingué lloc el disbarat... Quan els executants bufaven a tot bufar, la gent ho aprofitava per tossir-llavors es tossia poc i. als concerts, menys, i la gent de la tos en felia allò

que volia-, canviar de lloc o comentar el concert amb el vei més proper. Quan s'havia de demostrar l'entusiasme d'una manera muda es cloia el puny i mirant-se a un conegut, se li donava un moviment d'avanç i retrocés...

L'Avi Sarà era considerat com un dels baixos de coro millors del país, i aprofitava els "forts" de l'orquestra per dir quelcom de temps passats -que degué quedar interromput al començar el concert- a un veí que tenia de foraster. Les intervencions del millor baix d'Espanya devien ésser sucoses a tot ésser-ho perquè es veia que el foraster feia esforços de no dir per no esclafir la rialla. Estaven molt aprop dels músics i Sarà, per fer-se sentir en les seves intervencions pausades, deia les frases a pinyol alçat. En un moment donat, l'orquestra parà en sec per deixar sentir aquell obligat de flautí que deiem més amunt. Es ben segur que Sarà no hi comptava perquè en el gran silenci que seguí, feu sentir la seva veuassa deixant anar:

-Quan jo me l'emportava...

El concert acabà com Déu volgué.

Després del concert, amb la gent a punt i plena encara de les notes brillants d'un vals de cornetí, venien les sardanes a la plaça i, per aquelles i per totes les sardanes, tenim aquest pobre elogi:

UN ELOGI A LA SARDANA

Si Déu aquí volgué per sa gaubança
fer-hi el millor redós del món, tan gran,
no és gens estrany s'hi fes la millor dança
d'entre les dances que s'han fet i es fan.

Nasqué en l'enllà d'aquesta terra ufana,
i els precursors enmig de rústecs cants
de cada sentiment en fan rotllana
sardanejant ben relligats de mans.

I començà per l'alba d'aquells dies
a moure els seus compassos primicers.
I cada jorn movia's i movia's
i el moviment no s'ha cabat mai més.
Mes tard, polida i fotta i vencedora
un poble en pes etern tribut li feu.
I feia el gran miracle una tenora,
ai, Pep Ventura, que el miracle és teu!

Si aquí tot és cançó, tot és sardana,
esperant per sê enduta cel amunt.
A cada pam de costa catalana
hi vola una sardana sempre a punt.
La mar i el cel, els pins, la tramuntana,
les penyes aspres i els recons de pau,
què són sino música de sardana
que es manté viva sota aquest cel blau?
I és sardana una flor, la neu, la festa
d'un raig de llum, la joventut, el vol
d'un núvol blanc, el juny i la ginesta
i el món d'amor d'un cant vora un bressol;
uns cabells blancs pels qui l'enyor no falla,
la Verge d'una ermita blanca, l'or
d'un camí sota uns pins, i la rialla

d'alguna noia que ha robat un cor...
Voleu sardana més plantosa i bella
que un raig de lluna destil.lant argent
sobre el coixí flairós d'una donzella?

O de la mar a qualsevol moment?

N'entona el vent, sempre animat a córrer
llençant per l'aire joganers concerts,
i el rec gentil que entre cançons s'escorra
per l'horta ufana emmirallant els verds,
els cants dels pins al moure el seu brancatge,
i l'harmonia eterna com l'espai
quan besen i rebesen a la platja
les ones balves que no es cansen mai...

I cada plana que colora el llibre
de la terra, refa's amb vol més gran
per cada cop que una tenora vibra,
per cada cop que s'obra tot ballant!
Si es dón' la mà a la noia més rumbosa
trenant els punts enjogassadament,
es dóna igual quan ve una mà rugosa
que mou els peus amb un pausat cadent.

Hi entra tothom, i la rodona s'obra
per cada cor que escolta el seu convit.
Hi dancen de costat el ric i el pobre
si es mouen emportats d'un sol delit.

Per tots s'espera un lloc a les rotllanes
per enfortir l'essència d'un anhel.

Si fins els àngels van trenar sardanes
quan s'emportàven a la Verge al cel.

Ballem-la alegrement per cims i planes
i cada dia amb un millor desig.
Omplenem amb el llaç de mil sardanes
tot Catalunya amb Montserrat al mig!

POETES I ORADORS

Quan la felicitat era a Palafrugell i a les comarques taperes, el món s'arreglava, la majoria de les vegades, a base de discursos. L'admiració per un bon orador era total i per sentir un bon discurs es feien tota mena de sacrificis. En aquell temps veure un senyor dalt d'un escenari o parlant al poble dalt d'un balcó llegint el discurs hagués estat considerat com un veritable sacrilegi, com un defraudació, com un pecat capital. Els de Barcelona ens la sabien aquesta flaca i, en temps d'eleccions, ens enviaven gent escollida, de pinyol, de recursos, de llàvia, en fi. Es creia o no es creia allò que deia l'orador, però la gent anava a sentir-lo com si es tractés d'una obra d'art, d'un obligat de fiscorn, d'una vetllada teatral... De discursos electorals n'hem tingut de molt sonats i, alguns amb intervenció dels escoltadors quan no era encara moda, i pels temps que n'hi havia que els dissertants anunciessin que acceptaven controversies. Les interrupcions es feien moltes vegades només pel gust de veure què diria l'orador davant quelcom que no portés preparat.

Com que els actes tenien lloc a les sales dels teatres, la gent, encara que no pagués, exigia a tot exigir a qui parlava. L'orador, una vegada, era Cambó. Les interrupcions foren moltes i Cambó donà l'abast a tothom. Arribà fins a provocar-les ell les interrupcions per donar-se, al seu torn, el plaer de demostrar que de coses per dir i per contestar n'hi sobraven. L'orador, com a tal convencé a tothom i algú dels acompanyants del famós home públic començà a creure que podia tenir lloc algun miracle...Tothom sortí de l'acte ple de punts d'admiració.

-Això és parlar!

es deia. Ara, a l'hora de votar, la gent va votar per l'altre. Però això ja seria una altra història.

Una desil.lusió col.lectiva fou quan vingué Don Angel Guimerà a estrenar Maria-Rosa. La gent d'anomenada ens ha enlluernat sempre i d'un home que s'havia emportat tants llorers, a Palafrugell n'esperàvem qui sap què, quan ens el portaren al balcó de l'Ajuntament. Tot el poble ni respirava, esperant. Els nois de les escoles pujaren a estrènyer la mà de Don Angel. Era una mà llarga, nervuda, ossada fluixa, plena de taques de color de xacolata... Don Angel sortí al balcó amb ulleres i barba. Palafrugell juntà les mans i el carrer s'extremí amb el ruixat d'aplaudiments que seguí. Fet el silenci, l'immortal autor de Terra Baixa alçà un braç i,

-Visca Palafrugell! -digué.

I es ficà balcó endins. Foren les seves úniques paraules. La gent no s'ho sabia acabar.

Acostumats a que en aquell temps quan la gent sortía als balcons a dir coses les deia bé, llargues i fort, aquell migrat "Visca Palafrugell" de Don Angel ens feu caure l'ànima als peus... A la nit, al teatre, no digué ni "Visca Palafrugell". Sortí a saludar al costat d'Alexandre Nolla, i prou. Palafrugell se'n feia creus.

Un dia hi havia peixos grossos dalt del balcó de l'Ajuntament. L'acte oral a càrrec només dels de dalt ja s'havia acabat i els "Visques", corejats a tot pulmó per la gentada que aquella tarda havia sentit parlar bé, llarg i amb bona veu, ho emplenaven, estridents, tot. Pere Poc, amic del vi i les seves coses, baixava carrer de Pi i Margall i trobà el seu moment. Darrer d'un "Visca" que venia de les altures

i que la gent corejà amb una unanimitat i potència envejable.

-Visca el vi!!!- deixà anar amb la seva veu sense trampa.

-Visca!!! -respongué la general pensant que es tractava d'un nou "Visca" proposat pels de dalt del balcó.

La gent que diu coses sempre ens ha agradat i, salvant totes les distàncies, o sense salvar-les, tant ens plavia un orador polític com els que venían per la Fira a vendre angüent de serp i a arrencar queixals. La famosa pomada Panxo, que tan predicament tingué temps endarrera i que servía per a tot, fou introduida al poble i a n'els dels voltants a base de discursos. I tant ens convencia l'oratòria devegades, que la gent, sovint, arribava fins i tot a deixar-se arrencar queixals en plena via pública pel primer vingut si aquest era home de paraules. En el moment culminant de l'extracció sonaven un fiscorn, un bombo i uns platets, per amagar "ais".

Els de la pomada i els dels bombos i els queixals en convencien. Els polítics ens agradaven. I entre els que ens agradaven sense ésser polítics, que també n'hi havien, era el Noi de Tona, que feia versos al comptat. Cafès i tavernes i, sovint la plaça púca, eren els seus camps de batalla i, si convenia, us venia a fer una audició a domicili, cosa que ara, a la capital, s'ha posat de moda. Després diran que a poble vivim endarrerits!

El Noi en sabia un niu de versos i tenia corda per llarg i, quan no en podia dir cap més de memòria, els feia de "repent". Una nit, havent sopat, actuava a Cal Pallot emplenant la sala de versos que no hi ca-

bien. De cop, la llum s'apagà -en aquell temps s'apagava sovint i la gent que mai hi havia cregut massa amb l'electricitat sempre tenia un llum de carburo a punt- i el Noi de Tona, sense perdre vol, magnific de gest i de to, ens engegà al comptat:

No feu cabal de les mosques
que es passegen pel clatell.
Pel que veig, Palafrugell
s'ha quedat tot a les fosques!

I com que els versos del Noi de Tona agradaven a n'aquella gent, no farem pas massa mal a ningú, pensem, si en fem, a seguir, uns quants que vulguin assemblar-se'ls-hi.

A FRANCESC MARTI PIFERRER (TORT)
en la seva retirada oficial de barber.

Cinquanta anys d'establiment...
presidint entre afaitades
i polseres retallades
tot el viure de la gent.
D'aquell temps del primer pas,
sota el gas els afaitava
i la barba s'"estovava"
amb bassines sota el nas.
D'aquells anys, ja a l'altra vora,
a cap nova es feia el sord
i tot fet d'aquí o de fora
registrava's a Cal Tort!

Tot deixant un clatell net
la política es seguía
i es portava el llibre al dia
de Lerroux, Cambó i Moret.
Esposalles a Madrid
amb la bomba de Morral;
s'afaità amb ben poc delit
comentant l'ensurt reial.
En temps de barba i perilla
ja el país té poc adob
i es parla a fons de Melilla
Gurugú i Barranc del Llop.
La història va avançant,
"Panya i Toro" es pentinava
quan a Maura es comentava
amb el "si" i el "no" voltant.
Cada dia un govern fina,
liberals, conservadors...
la gent cerca mals menors
i es clenxeja a l'"Alfonsina".

Canalejas fa l'entrada.
Per uns val. Pels altres rè.
La gent corra pentinada
amb la punxa del "tupè";
Sánchez Guerra al rei demana
per la Mancomunitat.
Cada noi del Principat
duu els cabells a la "romana".
Al catorze ve la Guerra.
Hi ha dos bàndols. I es compren
que la gent d'aquesta terra
es pentini "parisien".
Van i venen per l'altura
Romanones i datistes,
quan entraren reformistes,
la gent va a la "ferradura".
D'Anual perill constant
porta creus a molta llista,
i davant la nota trista
s'ha implantat el cap "arran".

Temps d'Albert, diputat fi,
si els vots pròdigs van rajant
la navaja va cantant
com si un àngel fos fadrí.
Vagues, mals, i desafina
el país sense cap cura.
Quan vingué la Ductadura
es feu clenxa amb brillantina.
Passen anys i més tabola,
i un abril de nom sonat
la república espanyola
trobà el poble esperrucat!
I nous canvis a la Cort,
noves guerres, infortunis...
penes, bombes i dejunis
tot debat's a Casa el Tort.

Repassant alguna "quissa"
l'obra es torna Parsifal
si s'enceta amb cridadissa
algun ple del Fraternal.
I es remulla amb molta pausa
i s'allarga un refilat
de bigoti. N'és la causa
discutir la Germandat.
Cada tema es posa a oreig
i si sembla que es fa poc,
els de Cuba entren en joc
amb el "Maine" i el bloqueig.
Amb el Morro sense pa,
la Manigua, l'emboscada
i la vaca degollada
amb navaja d'afaitar!

I si es parla de futbol,
els barbers en saben tant
que pelant i repelant
fan penals i marquen gol.

Si la caça surt a tom,
ells han mort cada vegada
molts conills, una becada,
dues llebres i un colom.

Cinquanta anys passant les hores
entre quines i xampú,
raspalls, pintes i estisores
i la màquina de l'u.

Quan el Tort cridava a doll
i la veu cantant portava,
qualsevol el refutava
amb la fulla sobre el coll!
I perxò, després del fet
sense por de sang ni trau

el client ja satisfet
amb bemols feia la pau...

Cent-mil barbes has tocat,
cares fines, plenes grasses...
des d'aquell que fa rabasses
al veí més ben mudat:
mestres, metges, carboners,
contrabaixos, futbolistes,
hortolans i electricistes
menescals i confiters;
gallinaires, impressors,
rellotgers i propietaris,
retratistes i notaris
campaners i grans senyors;
llapiaires, fabricants
i barítons d'operetes,
farmacèutics i paletes
recaders i capellans;
tartaners i adoba-pots,
aiguaders i esclopetaires,
masovers i escombriaires
i gitanos i burots...

Tu pots di amb veu forta i clara
sense por de fer cap mal,
que a tothom de baix a dalt
has passat la mà a la cara!

Llarga història que duu a bord
mil records, inflada i plena,
fins que a dalt la vuitantena
s'ha acabat d'anâ a Cal Tort!

Per final a qui ho pot fer
jo demano amb vot precís
que el trobem fent de barber
pels barbuts del Paradís!!!

BORRADORS AL PAPER

Quan tenia més poc d'un dia,
ja amb papers feu el debut
apuntant la Rectoria
una fe de solteria
amb els noms del nou-vingut.
De llavors, que al encarar-vos
amb el món tan complicat:
si us agafen o al casar-vos,
al morir-vos i al pagar-vos,
sempre hi ha papê al costat.

S'hi llegeix i s'hi embolica,
i és aquest l'us més corrent
que'n fa la gent pobra o rica,
que a n'aquest món no s'explica
s'emboliqui tanta gent!

Hi ha el da barba encarcarat,
per les queixes del pais;
d'un divorci a un banc robat
d'una herència a un atemptat
els séu ús és ben precis.

Es paper d'anomenada
el d'estrassa, d'ús divers,
que ha ajudat a donâ amplada
escampant-la embolicada,
a la Indústria i al Comerç.

Hi ha el que ajuda a la malària
que amb paquets de tot format
ha escampat l'Arrendatària
dels "Comuns" fins a la fària
per matâ la humanitat.

Hi ha el paper de fer segell
amb efígies ben gravat,
on prime es besa el clatell
per 'xafar-li amb un rampell
cara i nas, a Caps d'Estat.

Hi fa notes el Notari,
n'hi fa el metge pel pacient
que serveix l'apotecari
i del trio estrafalari
sovint surt un testament.

S'hi fan blocs de calendaris
amb el desembre i l'abril,
folletons i diccionaris,
borradors, majors, diaris
i s'hi fan bitllets de mil;
i bitllets per cada dia:
d'envelat i de frontó,
pel futbol i pel tramvia,
per carril, la loteria
la tartana y l'avió.

Hi ha el de premsa, que jo cito
perquè es gasta a baix i a dalt,
des del "Times" als fulls de Tito,
"La Vanguardia" i "El Papitu"
i els d'impremta oficial.

Hi ha el de música, que es tria
calibrat i especial
pels devots de l'harmonia
i sense ell res es sabria
de "La Otra" i "Parsifal".

Si és herald d'alguna mossa
us entela un xic la vista.

Més que entelar-la us l'embossa
si és en lloc d'alguna rossa
d'algun sastre o la modista.

Es clixé pel fotogènic,
pel savi, filtre precís,
i és cercat amb ull anèmic
si no es troba papê higiènic
en moments de compromís.

S'hi fan títols pels entesos,
l'enginyê, el savi, el marquès,
la clerècia i els pagesos...
i canonges i marquesos
sense el títol no són res.

S'hi fan mapes, fesomia
que retrata el món cabal.
Grans papers, puix no es podria
separar sense llur guia
Nova York de La Bisbal.

Grans decrets hi signa el rei,
hi fan plans Estats Majors,
s'hi fan bans, s'hi dicta llei
i hi fa parts també un Servei
Metereològic famós.

S'hi fan cartes amb gran traça,
de la Magna ressonant
a la blanca sense tassa;
pél canari, que no passa,
per l'amor i el navegant,
pel gerent i l'estanquera,
pel torero i el tronat,
pel banquê i la peixatera
per la dama i la portera
la minyona i el soldat.

S'hi fan drames i revistes
i decrets de molt sarau,
xecs i cants per les rumbistes,
manifestos comunistes
i encícliques de pau.

S'hi declara blat i terra,
i una tisis galopant,
S'hi declaren pau i guerra,
i a la bella que l'enterra
s'hi declara el pobre amant.

Rep callat, la lletra escrita
que encapçala cada invent;
S'hi encen foc, s'hi felicita,
s'hi fan tarjes de visita
i fundà el racionament.

Es el pa dels burocràtics,
dels rentistes i advocats,
dels drapaires, catedràtics
dels sistemes democràtics
amb vots públics declarats.

S'hi fan llibres... coses tristes
que comprar poden només
milionaris i rentistes,
generals, estraperlistes
arquebisbes i flequers.

L'usa el cònsol i el poeta,
l'usurer i el potentat,
el ministre i el paleta,
i es valora pel planeta
del d'estrassa al de l'Estat.

I paper, que el món domina
en les coses més capdals:
les factures, l'esterlina,

les accions, la paperina,
passaports i Carnavals...
per anuncis i programes,
per banquets, comptes-corrents,
per estafes i programes
eleccions i crucigrames
germandats i testaments;
per missals i la manilla,
per històries i cupons,
pel tabac de paquetilla,
per reforços de cotilla
escriptures i cançons...

Resumint, resum profon:
Ai d'aquell que va i que ve
per les vies d'aquest món
sense fer-hi un bon paper!

70 QUE M'HAS DAT!

(Anada i retorn)

Als amics de Badalona

Ai, les cues del 70!
Hi han assalts de mil maneres
al tramvia que es decanta.
Es trepitjen mainaderes
i minyones amb farcells,
a families tot enteres
s'envesteixen les parteres
i s'esclafen nois i vells.
No es respecten llevadores
capellans ni centenaris,
criatures, ni senyores,
coixos, mànxols ni notaris...

Un xiulet del vigilant...
prô el 70 diu que no.
El tramvia s'ha omplert tant
que ha deixat el conductor!
Crits, raons, i el tramviaire
vencent en forta palestra
ha d'entrar per la finestra,
i el 70 xericaire
surt bufant de Trafalgar.
Un sotrac. S'ha d'aturar.
Un revés que s'ha escampat,
i perquè un altre no en caiga:
-Prô, senyora, és el paraigua,
no veu el mànec torçat?

De nou corra entre gemecs.
A la parada del Parc
passa el 70 de llarg
sentint pestes i renecs.

La Barrera: punt i apart
on s'espera i es fa tard.
Des del tren senten els "ais"
amb un espinguet que espanta
dels preludis que al 70
hi ha de basques i desmais.

Pere IV, que mai s'acaba,
on no es para per més vots
de la gent que s'esperava...
prô al 70 s'hi pujava
per miracle o per pebrots!

Culs que van arran de cara,
un viatjant que perd la veu,
i una noia que s'esvara
que entre esquenes perd el pare,
i un senyor que perd un peu.
i pitreres que s'esqueixen
sota colzes presoners,
gent que criden i que es queixen
per petacs i bonys que neixen
dels Cantons a les Cotxeres.
Ventres convertits en coca,
i un que lluita amb abundor
amb un monyo dins la boca
o un genoll al paidor.

No és tragèdia de les falses,
si un valent vol descendir:
-Ep, se m'han quedat les calces!-
sentiu dir-li a mig camí.

Si pagueu a n'el cobraire
entre mig del temporal,
us resta, ai, un braç enlaire
fins que el cotxe és al final.

Al pagar, sovint trobeu
que us estira la cartera
una mà que és forastera,
o vosaltres que furgueu
per l'armilla més propera..

I, parada. Què ha passat?
El misteri no es precisa
i a la via estreta i llisa
el 70 s'ha aturat.
Tant-se-val. I ja no es mou.
La via és molla i es veu
que el 70 és mort quan plou
i heu de fê el que falta, a peu.

L'endemà ve un nou combat
si al 70 es fa l'anada,
sempre a punt i disposat
a fer tard altra vegada.

Fosqueja. Ja ve amb retràs.
Baixa ple amb un ple que espanta
i un es mata obrint-se pas
per les portes del 70.
I vessant gent per la via
dels que han fet d'escaladors,
al Besós fa nord i guia
amb retruny escandalós.
Ai, Sant Adrià del Besós,
qui t'ha vist pujâ al tramvia!

El trasbals del dia abans
s'engrandeix amb gran follía.
Cada membre en joc de mans
es contrau o s'esgarria
i ho sent tot la Companyia
contra d'ella o sos autors.

Ja no es va, senyors, estret
dins la massa que acoquina,
allò ja és anar restret...
i veieu feta aspirina
una noia rossa i fina
de premsada a la paret!

Gent que plora i vol baixar,
sorolls d'ossos que s'esquerden,
cobradors que el xiulet perden
i no poden fer parar...
Hom veu entre mils dolors
les estrelles en ple dia.
Ai, Sant Adrià del Besós,
qui t'ha vist pujâ al tramvia!

I ja venen les parades!
No s'atura a les posades
prô n'inventa tant com pot...
envesteix un camió,
quatre carros un burot...
I l'atura l'humitat
de la via relliscaire,
una branca i un cop d'aire,
o la gent que ha carregat...

Quan s'esquiva res el para.
Via avall se'n va corrent
convertint-se quan s'esvara
en tramvia independent.

Noves marxes cargoleres
i amb empenta i enrenou
'acaba el gas a les Cotxeres
i es fondéja. Són les nou...

I corrents a cap-girells
vinga assalt a un nou 70

que s'arrastra i no s'aguanta
com comprat als ferros vells
fins que arriba a la Barrera.
La Barrera altra vegada!
Ha passat la Renfe entera
romancera i encalmada
com si els trens 'nessin a peu.
L'últim passa. Són les deu...

I amb la gent, que en porta tanta,
ja ni amb esma de baixar,
rumb al Parc marxa el 70
rendint viatge a Trafalgar
amb la gent desmanegada
i fent tard altra vegada
per tornar-hi l'endemà.

ELS CANTAIRES

Hem tingut molts bons cantadors a casa nostra i una afecció delirant pels coros. Hi havia gent que mentres pogués cantar ja estava bé al món. Es cantava, quan la Clau de Sol s'havia fet senyora i majora d'aquests homes, igual a les tavernes, com als cors d'Entitats polítiques, com a Ofici Major, com a la capella dels frares de la població. La questió era cantar. Per cantar es deixava el treball, el menjar, la dona... I el parlar dels nostres cantadors -a tots ells, saludem des d'aquí- no podriem pas deixar de fer unes ratlles a un dels millors baixos i un dels millors cantaires convençuts, del pais -Tomàs Cassanyes. Tomàs Cassanyes no era taper, però es mereixia ésser-ho. Era fuster i amb el vernis de munyeca hi feia prodigis. Tenia una munyeca genial, única, perfecta. I feia, o havia de fer, els mobles de compromís pels nuvis de la població. La gent no es casava a gust si Tomàs Cassanyes no els feia els mobles. Però Tomàs tenia, com tots els savis, un treball especial. Si a mitja feina algú l'anava a veure, per la conversa amb les amistats, per estirar les sobre-taules a Cal Pallot i, sobre tot pel cant, Tomàs ho deixava tot.

-Quan us caseu? -preguntaveu a uns nuvis

-Quan en Tomàs ho digui - us responien.

Era que Tomàs tenia l'època de les xerrades amicals o estava d'assaig en algun cor. I era tan bon Tomàs, que ningú, per pressa que portés per casar-se gosava cridar massa davant aquella estampa de bon "jan" que tenia quan deia als protestataris que els mobles estaven a punt d'acabar-se, que ja es podrien casar aviat...

Un dia, ja fa anys, s'organitzà una pesquera de jolivies i serrans a Cala Marquesa. Aneu-hi a pescar i menjar jolivies i serrans a Cala Marquesa i tocareu el cel amb les dents. La mar fou pròdiga, el peix es fregí bé i es regà amb vins d'edat, amb barba, que es recordaren anys.

Es tornà, llavors no hi havien massa barques a motor, proa a Tamariu, a rem, que és cançat i saludable. La mar, com que ja havia complert al matí, es picà una miqueta i el bot saltava amb vivor. La gent cantava i el món era bell.

De cop, en un silenci, algú digué:

-Sentiu?

Sí, sí, era ben bé música que se sentia de mar enllà. I la mar era deserta. Es clar, s'han contat tantes coses dels misteris de la mar i s'havia esmorsat tant bé que com que aquella música s'anava sentint i no es veia ningú enlloc, es cregué o no se'n parlà més, que era la mar que cantava.

-No és la mar que canta..Mireu! - digué algú.

Del darrera la Punta d'Es Mut es veia venir un petit bot saltant a tot saltar. Sí, la música venia del bot, es veia, perquè a mida que aquest s'acostava s'anava sentint més clarament. Esperàrem. I moltes mirades anaren i vinguéren perquè al bot s'hi veien unicament tres tripulants i cap d'ells portava cap instrument musical vist. I, malgrat això, la música s'anava sentint cada vegada més de la vora... El misteri era que el pobre Tomàs Cassanyes, fuster de nuvis i baix de compromís, jeia marejat pels efectes del picament de la mar, estirar al fons del llagut combatent de la millor manera que ell podia aquell mal de mar: tocant l'acordió, en el qual excel.lía.

Una nit, a Palafrugell, en temps de la gloriosa Associació de Música -l'anagrama era A.M.P. i una vegada que vingué a cantar i bé Mercè Plantada, un dirigent de l'A.M.P. mostrant un programa de festes a la cantatriu li digué: -L'estimem tant, aquí, que fins posem el séu nom als nostres programes encara que no canti vostè. Veu: A.M.P., a Mercè Plantada. Ella contestà amb aquella envejada veu: -Sí, però també hi pot dir: "A mi plim!"- vingué el guitarrista Llobet. El concert, com tots els que donà l'Associació fou un èxit. Entre els assistents hi havia, naturalment, Tomàs Cassanyes que disfrutà com si l'haguéssin deixat entrar una mica al paradís.

Acabat el concert Llobet preguntà als directius de l'Associació si coneixien algun fuster que precisament aquella nit estés disposat a construir-li un petit estri per estintolar el peu durant els concerts. Es clar, s'anomenà a Tomàs Cassanyes fuster oficial de guitarristes de fama. I s'anà en corporació al taller del nostre historiat, en plena Creu Ratinyola. Fou la vegada que Tomàs anà a treballar amb més il.lusió de la seva vida. I demostrà que tenia tants casaments pendents unicament perquè volía, perquè volia que la gent s'hi pensés bé a casar-se... En un tres-i-no-res tingué lest un airós escambell que meresqué la felicitació del guitarrista i acompanyants. Llobet cercà una cadira per estrenar la petita meravella de Tomàs,

-Si tinguéssim una guitarra, per provar-lo... -digué.

Tomàs anà per segona vegada al cel aquella nit al comparèixer amb una guitarra que ell sempre tenia a punt vora ribots i serres, flocs i pots de vernís.

-Si és servit -digué a Llobet.

Aquest passà els dits per l'instrument per veure si l'obra de Tomàs s'havia de rectificar. De passar-hi els dits, en vingué un arpeig i dos i tres i, a partir d'aquí vinguéren a fer-nos companyia al taller de Tomàs, Albèniz i Granados, Falla i Chopin seguits d'una pila d'arquebisbes de la semifusa i cardenals del compàs de tres-per-quatre... Fou la tercera vegada, en una sola nit, que Tomàs Cassanyes pujà al cel... La única paraula que cada vegada deia Tomàs quan Llobet acabava un d'aquells regals sonors, era

-Més...

Se'l va complaure fins que sortí el sol. Si hagués hagut d'anar per Tomàs encara avui, d'haver viscut, pobret, aniría dient "Més" a Llobet concertista famós de guitarra.

CANTS A LA CUINA I AL MI BEMOL

Brava cosa és el cantar
si cantem amb ventre ple.
No ve mai d'un mi o un re
si s'ha fet un bon dinar
Aquí som gent de cançons
i compassos delicats,
prò també gent de fogons
D'arrossada i estofats.
Hem tingut "La Taponera"
cantant valsos a Madrid,
i en cuina i cants de primera
ja venî ens pot al darrera
qui ens envegi el do de pit.
Hem tingut sonats cantaires
d'espinguet que no es confon,
i per goig dels bons menjaires
els millors cuiners del món.

Fa molts anys que estem en ruta
per menjâ i per cantâ bé.
Ens admira una batuta,
prò adorem un bon cuiner.

Fa molts anys que fem cantades
i grans coros hem fundat,
i el bell fi de tot plegat
han estat grans arrossades.

Si cent coses hem provat
perquè el món ens fes honors
sols en dues no hem fallat:
amb cuiners i bon tenors.

En el ram de les cançons
hi ha primers de bona mena,

xantres, baixos i segons
i baritons de veu plena
que cap nota mai els frena
per més alts que porti els tons.
I per treure bon partit
de les colles cantadores
les batutes més senyores
en tot temps hem posseit.

Amb cuiners, fama guanyada
escampem per món enllà.
Mil convits ténen gravada
el bon gust d'una arrossada
feta a Sant Sebastià
beneïda i encertada
per cuiners d'anomenada
d'aquest tros de l'Empordà.

Per 'cabar-hi de fê el pes,
en cançons que més s'estilen
els propis cuiners refilen
com el "divo" més entès
amb crit blanc o poderós,
i perquè no hi falti res,
els mateixos cantadors
tan rumbegen estridents
amb papers de primer astre
com preparen un pollastre
amb nou salses diferents.

Cants i cuina combinats
diu que fan els pobles grans.
Vinguen, doncs, cants afinats
cada volta acompanyats
de plats sòlits i abundants.

Per molts anys, en gana i tons
en mil coros figureu,

prô per conservar la veu
mengeu junts, sovint i bons
per alçar esprit i còs
en moments de compromís
els més fondos plats d'arròs
fets per gent d'aquest país!

Sempre hi ha hagut cor, cantaires, a Palafrugell i, quan no n'hi ha hagut és que les coses han anat molt malament. Una població tapera sense gent que cantés sería com un dona callada. No es comprendria. Un temps ha estat millor que l'altre el nostre cor, però sempre s'ha defensat. I en totes les èpoques no hi ha cantat qui ha volgut. S'han desnonat molts sol.licitants al cor de Palafrugell. No ho sabem, els volen especials. Més que veu, sembla que es mira que en tinguin l'aspecte de cantadors. Allò que és veritat és que moltes vegades, pels carrers de la vila trobeu algú que us fa dir:

-Aquest home té cara de cantar al cor...

I no falla. Ténen una cosa, un deix, un aire, un mirar especial els cantadors de cor...

Ara les poden, de nou, envestir totes. En temps que es menjava poc moltes peces de repertori clàssic s'havien tingut d'arxivar, per fortes. El cor, però, cantava igual i es decantava per les havaneres que no maten a ningú per més que en canti.

I és que de corista no ho pot ésser tothom. Cal una voluntat i una paciència i unes ganes de cantar enormes. I disciplina, cosa que a n'el nostre país va molt buscat i només s'ha pogut obtenir entre els components de les nostres masses corals. L'afecció al cant ha fet miracles. Les bones veus era difícil que soportéssin els assajos i tenir de cantar dies i dies seguits la mateixa cosa perquè hi havia hagut alguna veu, de la colla, que no anava a compàs. Perxò als cors no hi entrava qui volía i devegades es preferia la disciplina i el sacrifici i la mediocritat,

al mi bemol dels solistes independents.

Les activitats de les masses corals es feien públiques el dissabte de Pasqua. Setmanes abans els coristes venien assajant nit darrera nit, els segons a un lloc, els primers a un altre i els baixos a un distint del dels primers i dels segons. Després venían els assajos de conjunt, també una pila de dies per deixar la cosa a punt. La gent, si feia bon temps, ja anava a escoltar els assaigs del carrer i, moltes vegades, a copia d'escoltar en sabia tant com els cantaires. I algun dissabte de Pasqua va passar que els escoltadors s'afegiren al cor oficial sense que ningú se'n adonés. Fou un dels anys que la gent trobà que el cor havia actuat més bé!

Les cantades de Caramelles acabaven, com gairabé tot en aquest poble, amb un dinar a Sant Sebastià o a on fos. Sí, es cantava bé i per l'art -que tant se n'ha parlat- però a mig cantar ja hi havia gent que feia teneduria de llibres amb els diners de la recapta. I es podia sentir, si es seguia el cor d'aprop, alguna vegada, com deia el contable de la massa a la Secció de Segons:

-Ja en tenim per s'arròs!...

Ja hem quedat que no totes les bones veus del poble estaven enquadrades dintre els cors. Hi havia veus privilegiades que tenían enorme prestigi a les reunions de Germandats per demanar la paraula en mig de tota la Germandat cridant a cop, i d'altres que es feien sentir, com si res, al camp de futbol diguent coses pujades de to a l'àrbitre del partit i ascendents, una tarda que cridés tothom, local i forasters! Hi ha hagut sempre cridaners a Palafrugell. Bona gent, però cridaners.

Entre les veus famoses del poble hi havia la del bon amic Marcel.lí Pagès que mai ajudà a viure, cantant, a cap cor. La fama li venía de quan passava cafè pels carrers. Palafrugell ha estat sempre un poble cafater i, abans, molt més que ara. En el temps que la gent anava a treballar aviat, la que hi anava, no hi havia massa temps de preparar el cafè a casa i al poble existien uns quants passadors de cafè. Un d'ells era l'amic Marcel.lí, gran palafrugellenc de totes les èpoques. Abans de les vuit ell, cafetera i bata, passava pels carrers pregonant la seva mercaderia. Es volgué modernitzar la cosa i Marcel.lí s'utilià amb una flamant corneta per avisar als clients les seves passades. No tothom s'aixecava a les vuit a la vila i algú dels que no s'hi aixecava va protestar contra els tocs de corneta de Marcel.lí. La cosa anà molt amunt perquè Marcel.lí era tan bon palafrugellenc com tossut, però a la fi, unes intervencions oficials obligaren a l'home a prescindir de les seves tocades de corneta a favor dels que no s'aixecaven a les vuit. I fou llavors que es descobriren les propietats dels seu espinguet únic. Acatà l'ordre municipal, deixà la trompeta i es tirà al carrer al crit de: "Cafè!!!". Era un crit penetrant, agut, altíssim, ample, poderós, sostingut, inimaginable. Eren dues síl.labes només, ca-fè, però quin "cafè", senyores i senyors! Diuen que si el temps hi ajudava es sentía de Llofriu i barris d'enllà de les muntanyes... Potser no era tant, pero que el "cafè" era de proporcions extraordinàries ho prova el fet de que, segons consta en els registres del poble, Marcel.lí fou reclamat a la Casa Gran i fou rebut amb aquestes paraules:

-Noi, torna a tocar la trompeta, torna a tocar la trompeta!

VALS DE LES ROSES

Ai Abril, mes d'alegria
per la Pasqua benamat,
per tenir-la al primer dia
tot el mes vas perfumat.
Per donar-te bella mostra
d'ésser mes tan preferit,
pels carrers de casa nostra
cantarem tota la nit.
La nit jove i ben posada
està al punt per les cançons,
si l'Amor sent la cantada
s'obriran cent-deu balcons.
I l'Abril que descapdella's
si al balcó surts a escoltar
en la nit de Caramelles
nova rosa en tu tindrà.
Som avui els teus cantaires
i per tu van nostres cants,
trenarem un vals per l'aire
vals de roses esclatants.
Dels acords dels cants melosos
te'n farem un ram florit
perquè es mudi als plecs airosos
de la glòria del teu pit.

Roses. Roses primerenques,
solfa muda de color,
belles roses abrilenques,
vinga un ram amb la cançó.

Hi portem la delicada
sense espines ni paranys,
per la galta avellutada
de les noies de quinze anys.

La de fulla recollida
que sols poc color recull,
per qui al llibre de la vida
no ha passat del primer full.
Hi ha la roja que es destria
pel color pujat i ardent
per qui passa nit i dia
amb un nom al pensament.

Ai, floriu roses vermelles
que per veure vostre esclat
pel camí de les estrelles
Primavera ha retornat.
Més la reina de les toies
amb perdó, rosa i clavell,
és l'estampa de les noies
que duu a coll Palafrugell.

Bon amic que vens de fora
no t'hi paris massa aprop,
que si et miren de la vora
ja hi cauràs al primer cop!

NUVOL BLANC

A mig aire de la serra
ja no hi ha camí marcat.
Caminant que d'allà passa
bé lamenta haver passat.

Núvol Blanc tan sols s'enfila
per les rutes sense traç.
S'ha prendat de veure els núvols
i l'amor la duu del braç.
Núvol Blanc fuig de la terra
presidint sos pensaments
estimâ els núvols que passen
pels camins del cel immens.
Per mirar-los de la vora
pic altiu li fa de banc.
I de tant com se'ls mirava
li diguéren Núvol Blanc.
Per trobar-la al tron sentada
compadits del séu anhel,
besen-li núvols la cara
amb polsim robat al cel.

Quan s'acosten turbonades
ella plora pels penyals
pels bells núvols que es desgacen
als embats dels temporals.

Núvol Blanc, canten els homes,
per què no vols a ningú,
Núvol Blanc, canten i ploren,
per què ens deixes sense tu.

I ella fuig airosa i gràcil
cap als núvols i el penyal,
puja i puja més enlaire
a cavall del pic més alt.

Ai, els homes, que la cerquen
i la volen agafar.
Ja l'han vista, ja s'hi acosten...
Ai, Déu méu què passarà!

Quan la tenen a la vora
i sospira cadascun,
baixa un núvol que passava
i la roba cel amunt.

Núvol Blánc, per què no tornes,
li cantaven ples de dol,
i ella diu, de dalt la boira,
que és aquell l'Amor que vol.

PASQUA, DE NOU

Un altre any, vila estimada,
per la Nit que brilla més
amb cançons de la diada
omplirem els teus carrers.

Cantarem a l'amistat
amb veu forta i ben timbrada
per trobar de bat a bat
el portal de l'abraçada.

Cantarem amb ulls humits
i amb la més dolça tonada
perquè ens deixi beneits
a la vella venerada.

Cantarem amb goig profon
a la mar avellutada
i a la llum immaculada
del cel blau millor del món.

Cantarem la Nit d'Abril
i la llum de l'estelada.
Mil cançons, si en sabem mil,
volaran per la vesprada.

I farem una ramada
amb les flors de les cançons
que et durem, vila estimada,
per finestres i balcons.

Que el Teu nom sigue la guia
dels que som i els que vindran,
tots a una, per la via
de fer nostra vila gran.
Que el treball et duri anyades
i a mil llars s'alcin cançons,
amb el blat de tes marjades
i amb el vi dels teus turons.

Que l'Amor et sigue immoble
perquè es pugui ben jurar:
-Com les noies d'aquest poble..
no cerqueu que no n'hi ha!
I acabem tots la cantada
amb un crit que no es fa vell.
Visca, visca, vila amada,
per molts anys, Palafrugell!

BON DIA PRIMAVERA

Rompent la boira, dels penyals senyora,
el sol és un missatge resplendent,
i la bes, més fort una hora i una altra hora,
un món en flor pica de mans content.
Bon día, Primavera! S'esperava
cel i terra per dir-te aquests tres mots.
I es mou per cada fibra nova sava
i tot revifa's a compàs dels brots...

I ja vénen les roses fent corrandes!
Ja vè la coloraina dels clavells!
I el verd encén fanals a cada banda
amb aquell verd tan verd dels verds novells.
S'encenen els llums grocs al cor dels lliris,
i endiumenjats, i desbordants, sense fi,
brillen arreu els set colors de l'iris
del miracle de l'Arc de Sant Martí!

La claror nova és ampla, encesa, forta
i es plasma entera, nua, sense un vel,
del cel se'n va pel rec brillant de l'horta,
camí a la terra, de la llum del cel.
Per l'aire nou polida i pentinada,
la mar enceta amb un cantar suau
que alegra cada platja, una endolçada
inacabable simfonia en blau...

I canta amb nou delit l'ocell que vola,
i canten els torrents amb delit nou,
i aviva el cant la mare que bressola
i amb nova empenta cada branca es mou.
I floreix, radiant, a cada noia,
el somriure més delicat i fí
que és entre mil; la més hermosa toia
de tot quan Pasqua veu brotà i florir.

I amb un grapat d estels, pel cel sens mida,
per mà d'àngel mogut, amb traç gentil,
s'hi escriu devotament Pasqua Florida
amb llum dels dies d'aquest mes d'Abril.
Tot s'ha mudat, i il luminat el rostre
cada estimada espera un dolç instant...
per la millor, per aquesta vila nostra
cantem-li Caramelles a tot cant!
Cantem-li Caramelles amb dalera
que Pasqua ha esbatanat els finestrons
la millor nit d'aquesta Primavera.
Diguem-li "Bona Nit" entre cançons.

CANÇO D'UNA NIT D'ABRIL

Un vent enjogassat pel cel s'emporta
el cant que ha refilat l'ocell primer.
Als camps la Primavera és a la porta
per estrenà el millor vestit que té.
Les roses ja es redrecen migpartides
que l'aire tebi ve a desparpellar;
a repicar, campanes adormides
que Pasqua ja és ací. Dem-li la mà!
A cada pas que fa les plantes broten,
a cada pas que fa una flò es desclou..
les perles de rosada que degoten
dónen als verds dels camps un encant nou.
Cantem la festa de la gran Florida,
cantem, cantem, a l'aire el cant sonor.
Llencem pel cel, que Pasqua ens hi convida
cantades a la terra i a l'amor.
Que l'Amor una nit santa
polsi l'arpa al balcó téu.
Nit d'Abril i l'Amor canta...
ai, fadrina, valga'm Déu.
Sols volem que festejada
tota tu escoltis el cant.
Si no entens bé la tonada,
cent-tres roses la diran.
La diran de una a una
perqué el cant puguis sentir.
La dirà un bell raig de lluna
quan t'adormis al coixí.
La diran la Terra i l'aire
ai, fadrina, tot quant viu;
cada vent serà un cantaire,
cada vent, la mar, el riu...

Quan et mogui la cantada
els téus cinc sentits desperts,
és que Amor t'haurà voltada
amb els braços ben oberts.
I si Amor amb tu camina
amb el cant ben abrandat,
trobaràs pel món, fadrina,
aquest goig il.luminat:
Per Déu te guard cada dia.
un t'estimo benefit,
i un bes dolç serà la via
de l'adéu de cada nit.

Cantem, cantem per tots, amb joia entera,
que vibri a nostres cants el cel serè
d'himnes que ens diu la nit de Primavera
de pau i de treball, d'Amor i fe.

Formant part, i una part ben interessant tanmateix, de la història dels pobles tapers, hi ha el tren petit. El nostre tren, com en deiem tots els de la comarca, que durant tants anys ens cremà vestits, familiars, suro, pallers, cases i collites de blat. El tren petit, pobret, que va morir no fa gaire per decret. L'Estat se'n va fer càrrec un temps abans de morir i, si no arriba a venir el decret, qui sap, coneguent com coneixiem el nostre tren, com hagués acabat l'Estat si no el mata!

Abans passava per la part baixa de la població i una vegada, cas únic en la història dels trens, caigué dintre un pou, un d'aquest pous que hi han arran de terra, pels camps. Sort que el pou no era prou ample, que si no... Es veu que quan el van fer el pou, no van pensar mai que, temps a venir, un tren hi pogués caure a dins.

A fora vila, als termes de Montràs, hi havia, vora el camí del tren, el Mas de l'Avi Casavells. L'Avi Casavells tenia fama de tenir un mal geni de no dir i, una vegada, tenia un carro ple d'userda a punt d'entrar, parat davant la porta del Mas, damunt la via. El tren s'acostava. D'un tros lluny començà a xiular amb aquell xiulet brillant i únic que tenia el nostre tren. L'Avi Casavells ja el sentia xiular però ell havia pensat no treure el carro fins més tard, i no el treuría. Quin un, ell, per tornar endarrera quan s'havia posat una cosa al cap. I el tren s'anava acostant xiulant a tot xiular. Era ja a pocs metres del carro d'userda i aminorà la marxa, esperant... Altres vegades havia retrassat la sortida, els divendres de mercat a La Bisbal si el senyor Ramir Medir no era a

l'Estació a l'hora, i, devegades també s'havia aturat a Les Voltes perquè hi pujés algú de compromís, que trobava que a La Bisbal l'Estació era una mica lluny... Al sentir tants xiulets el mal geni de l'Avi Casavells sortí al defora i ell hi sortí amb una pala de pues. Es plantà, magnífic, al mig la via, entre el carro i el tren i, blandant la pala i encarant-se amb la màquina deixà anar:

-Si tens bemols, passa!

L'Avi Casavells s'emportà un éxit. El tren parà fins que hagué entrat l'userda.

-Devegades si no treiéssis el geni no te'n sortiries! -deia l'Avi Casavells, més tard, a la taverna comentant el fet.

Un temps ens portà de Palamós a Girona, i no és veritat que, com ha dit algú, hi estés una setmana per anar i venir. Mai hi va arribar a set dies aquell viatge...

El carbó més aviat ha escassejat sempre i al pobre tren diuen que només n'hi deixaven cremar quan era el Sant d'algú gros de la Companyia, per alguna festa major, o per equivocació. Ell s'hi havia de fer cremant estelles, llenya, bancs, cadires velles. El dia que li donaven carbó li feia mal... Quan corria de nits, semblava un tren de foc i els que calà durant la seva vida agafaren tanta anomenada com els fets de Dn. Joan Sala i Serrallonga, la "Verbena de la Paloma" o els folletons de D. Luis del Val. Ho cremà tot, fins dones, que diu que costen tant de cremar...

El tren era allò que servia per posar a prova els cavalls del país. Quan algú, a mercat de La Bisbal, volia posar en joc un argument decissiu per ven-

dre l'animal, deia al futur client:

- Ni el tren li fa por.

I el tracte es tancava sense parlar-ne més.

SEGONA BALADA DEL TREN PETIT

Lema: Qui no bat quan el tren vol
ja no bat pel juliol.

Història neta de taca
que us diré molt orgullós,
del petit tren de butxaca
de Girona a Palamós.

Surt mudat de Palamós
i comença a moure brega
amb xiulet escandalós
per Sant Joan i Vall.llobrega.
Treient foc per tots costats
salta i volta de gairell
i ha tocat Palafrugell
sense masses camps cremats.
Llofriu passa com el vent
que és exprés i va rabent,
i enfocant Barceloneta,
per la Fanga i can Busqueta
troba el drama de Torrent.
Ja li venen tots els mals!
Per més que crida no avança
i això que bufa i es cansa
i llença foc pels queixals.
Tot pujant hi ha temps de sobra
mentre el tren gemega, pobre,
de baixar i omplir cistells
de magnífics pinetells.
El tren puja quatre passes
i en recula vuit o deu.
Hi ha qui baixa a fer rabasses,
qui té pressa i puja a peu.

Fins s'ha dit, qui no ho creuria,
que una senyora casada
per Girona el tren prenia
per 'ana a veure com tenia
el diploma de tocada.
I el tren puja i brinca i malda
a noranta pams per hora,
i allà salta la senyora
d'una falda a l'altra falda,
i el pujar és tan cançoner
que li sobra temps encara
de donà el títol de pare
ans de se al revolt darrer!

Un xiulet. Ja som a dalt,
i el tren es llença furient
deixant el Volts de Torrent
encarat a La Bisbal.
Pla d'En Vinyes a tercera
ha baixat, com si temés
que li anéssin al darrera
per cremar blats i pallers.
I esvarat ja s'esgarria,
puja i baixa les cunetes
i envesteix cent bicicletes
a deu metres de la via.

Sant Climent ja és a llevant.
Pataplaf!, un nou sotrac,
i el tren anganxa gufant
el replà de Vulpellac.

Ja ha baixat desesperat!
Les dones criden: El Tren!
i a trompades ell empren
les parades del mercat.

I xiulant amb crit triomfal,
per les Voltes i el Daró,
amb la gent fora el vagó
fa l'entrada a La Bisbal.

Ja és al mig la carretera!
Dues vaques i un paisà,
són les baixes que el tren fa
fins que en mig de gran fumera
el quefe el para a Corsà.

Ha deixat d'ésser poruga
aquella cursa fatal,
i puja a pas de tortuga
Terra Negra fins a dalt.
Esperant amb riure fi
que el tren corri i el temps caiga,
us adoben un paraigua
uns gitanos del camí.

Ja va a pas de processó
perla larga carretera.
Hi ha qui baixa del vagó
i organitza una cacera.
Hi ha temps d'ana a fe el toc
i va el tren tan poc a poc
que hi ha pagesa, i no poca,
que ha pujat amb una lloca
al sortir Palafrugell
i quan el tren Flassa toca
ja te polls dintre el cistell!

Un notari hi fa escriptures,
s'hi fan balls i casaments,
s'hi fan tractes, criatures
orfeons i testaments...

La Pera el veu com se'n va
feudal de via i terròs,

i llengant 'rriba a Flassà
a encarar-se amb el tren gros.
D'allà salta altra vegada
al camí, dels dos rails,
i adobant gent que ha espaimada
ha agafat anomenada
un curander de Bordils.

Ja es decanta sense embuts.
Cistells que cauen a piles
i amb aquells sotracs temuts
han quedat dalt les enfiles
els que anaven asseguts.
A una dida ben plantada
li tregué un salt el petit,
i ella xiscla esperverada:
-Ai, Senyor, que perdo el pit!
Ve un nou drama en el nou salt
i la dida, en el ressalt,
es troba al lloc del nadó
amb el nas al pit esquerre
i els bitllets caiguts per terra
si, senyors, el revisor.

Ve per fi el darrer xiulet,
i cruixint pels revolcons
el fondejen a Pedret
amb la meitat dels vagons.
A grans crits, entre trompades,
la gent salta amb pressa a terra
amb maletes esbotzades
i senyores desmaiades
com si el tren vingués de guerra.
Hi ha qui surt sense vestit
i mirant-se el tren petit
ha jurat de no tornar-hi.

Hi ha qui cerca un dispensari
pels grans bonys que ha posseit.

I malgrat aquestes planes,
i no obstant portar cremats
pantalons i americanes
de nosaltres i els passats,
perquè és nostre el venerem,
perquè ens torna a la memoria
episssodis d'una història
d'un temps bo que recordem.
Hi hem anat a cops de puny
pel futbol que ens enverina,
i en un temps no massa lluny
ben coberts de brillantina
ens ha dut, brau i fogós
a cent-set Festes Majors
amb xibarri i amb sarau.
El tren la clenxa es partia
i d'un camp vora la via
es posava una flô al trau.

Ja fa mesos que el tren para,
i els vagons abandonats
ara que el tren no s'esvara
és quan son més visitats.
Es fan viatges d'amagat,
i ningú agafa bitllet,
i algun cop ha resultat
que es factura algún paquet.
Devegades ve aquest cas:
-A veure si ens ajustem-
diu algú que ve amb retràs
-que nosaltres no hi cabem!

Si corrent ha encès garberes
i escampat la mar de fum,
aturat, altres fogueres

amb parelles rodaneres
ha abrandat amb poca llum.

Encar que es viatgi de gorra
devegades el viatjar
amb el tren ja sense córrer,
ha costat més que llogar
tot el tren, un any cabal
de Motràs a La Bisbal.
Hi ha qui al veure'l passar
-Hem guanyat el tren- dirà.
I quants altres, i es comprèn,
-Hem perdut - diran- el tren.
Recordant amb gran enyor
el refugi de l'amor
on si s'ha tingut fortuna
s'han fet viatges a la lluna.
sense fum ni revisor.

Ja està a punt per dintre poc
xiular fort per puigs i planes
per tornà a envestir tartanes
i llençar castells de foc...

Ja la via és escombrada
com si fos en temps millors.
Ja té llenya preparada,
ja està a punt altra vegada
per 'na festa a Palamós.

CALIDOSCOPI FUTBOLISTIC

Fa cinquanta anys que, oficialment, es juga a futbol a Palafrugell. Si comptem el temps que es jugava amb calçotets llargs, bigoti i sense portes, haurem de donar la raó a l'amic Valentí Furnet quan assegura que a Palafrugell forem dels primers. La pilota ens entrà i hi ha hagut palafrugellencs que a cops de peu o a cops de cap han fet parlar d'ells a la vila i a fora.

Dels de la vella guàrdia, futbolistes llegendaris que fins acabaven els partits a plantofades i guanyaven a gols i a bufes, als relativament moderns que portaren l'equip, fent de gols i penals, de xuts i dribblings un veritable tractar d'artesania futbolística, a primera categoria davant l'astorament de propis i estranys, tots han contribuit a que el nom de Palafrugell, quan de futbol es parlava, pesés.

En el primer temps, com els equips d'anomenada d'ara, teníem jugadors de fora i tot. No eren hongaresos, brasilenys ni argentins, però eren de Palamós, de Figueres i de Girona, que Déu n'hi do! Durant cinc anys, però, els onze palafrugellencs de l'equip eren palafrugellencs autèntics, i llavors encara en sobraven per un equip més o dos. El senyor Zabala, futbolista d'abans, de gran cop de peu, deia que a Espanya hi havia dos pobles molt per damunt dels demés en qüestió de fer córrer amb traça una pilota: Irun i Palafrugell. Això per la gent de la ceba era una gran frase, no ho negarà ningú.

Potser algú dirà que hagués valgut més que s'hagués parlat de la vila en altres rams, però en el nostre humil entendre si tothom jugava al futbol i Palafrugell també, bona cosa fou que dintre l'art del xut

fossim dels millors. Si hi haguéssim jugat igualment i haguéssim anat al darrera hauriem quedat molt malament i el món ens hagués mirat rient per sota el nas. Potser si el país s'hagués dedicat a l'astronomía, per exemple, en lloc del futbol, i a cada poble hi hagués sin hagut equips d'astrònoms, Palafrugell hagués competat amb el seu i, qui sap, si haguéssim dedicat la mateixa empenta dedicada a la boleia a resseguir els camins del cel amb telescopi aneu a saber si els nostres astrònoms no haguéssin descobert algun planeta més que els de la capital, o haguéssin trobat més galàxies que els de les ciutats dels voltants... però el país es dedicava al futbol.

El dia que algú escrigui la història futbolística de Palafrugell tindrà història per estona per recórrer des del temps que els jugadors s'aplanaven el camp, jugaven al clar de lluna, viatjaven en tartana i es pagaven sabates i camises, fins que en un Campionat de Catalunya la classificació fou: Barcelona, Espanyol, Palafrugell... i tots els altres després.

- - - - -

"-Por qué puerta ha pasado, por la grande o por la pequeña?".

Això ho deia un senyor guàrdia-civil, ara fa més de trenta anys, al camp de futbol de Santa Coloma de Farnés en mig de l'esvalot que un xut de l'amic Josep Pons -especialista en gols complicats- havia provocat a l'entrar a la porta oficial segons l'àrbitre, i al ficar-se porta endins per la xarxa del costat segons un noranta per cent del respectable de Farnés. Abans d'arreglar res s'hagué de fer entendre a l'autoritat que la porta era només l'espai dels tres pals voltats de xarxa...

- - - - -

Festa Major de Palafrugell. Temps d'envelat, jornals baixos i molts diners. Un dels equips de la Festa era el Barcelona sense trampa. Llavors hi havien ganes de jugar, els equips no tenien metges i es jugava tot l'any, estiu i hivern. Els jugadors, sense sol artificial, oxigen ni glucoses, tenien molt més d'hora i mitja de gas i, a la mitja part, oferien una bella estona de delectació als espectadors fent actuar els porters. Un partit sense aquesta actuació de la mitja part hagués estat considerat com un pecat mortal futbolístic en aquell temps. Ricard Zamora forma part de l'expedició però ja no actua a la porta de l'equip que tanta gent es pensa que la seva missió és guanyar sempre. Arribant a Barcelona aniría a fer miracles a la porta de l'Espanyol. Aquell dia defensa la porta palafrugellenca i, a la nit, tanca tard cosa que es veu que han fet sempre els bons jugadors d'aquest país. Quan surt d'un establiment de Plaça Nova el sol ja és alt.

- On anirem, ara? - diu algú.

- Anem al camp? - es respon.

Aquella gent era especial i s'anà al camp d'esports a l'hora que els músics enfundaven els instruments productors de les semifuses. Josep Ganiguer, pobret, que tantes coses i no jugant a futbol precisament podia haver fet i no va fer, actuava de porter. El millor porter del món, de davanter, i d'un xut fulminant deixà com nou el nas del pobre Josep. La trompada fou notable i Ganiguer es guardà durant anys, com un tresor, aquell mocador ple de sang provocada per un xut matiner del més conegut dels nostres futbolistes, un dia de Festa Major, al camp de Can Bonay.

- - - - - -

El Palafrugell fa les primeres sortides sonades. Mallorca el veu arribar per jugar amb l'Alfons XIII -nom d'equip de futbol mallorquí-. Arbitra Ganiguer i el Palafrugell perd i, segons els jugadors, per culpa de l'àrbitre. El viatge de retorn és un drama i Ganiguer jura, gemega i plora diguent que ha arbitrat amb el reglament a la mà. No li'n fan cas. I l'home pren una decissió espectacular. Puja dalt la barana del vaixell i fa amb veu tràgica, carregada:

- Voleu que em tiri de cap a mar si us penseu que heu perdut per culpa meva?

No se sap què s'hagués esdevingut si algú arriba a dir que sí...

- - - - - -

Figueres. S'ha acabat el partit i al lloc de concentració hi falta Ganiguer, que sempre seguía l'equip per les ressenyes del "Baix". Passa el temps i la gent rondina. Ni una cosa ni l altra fan tornar l'absent. Per fi, Josep Esparragó, que era una mena de capità general al camp i a fora en les coses del futbol, diu:

- Ja veureu si el portaré jo...

Com que en futbol Esparragó ho arreglava sempre tot per malament que estés, ningú no en dubtà que portaría el desaparegut. I el portà. A costa d'un sacrifici econòmic, però el portà...

Sembla que Ganiguer quan anava del camp al lloc de concentració trobà un antic conegut figuerenc, home d'il.limitades estàncies als cafès. I sembla que l'encontre tingué lloc davant per davant d'un Bar figuerenc. S'abraçaren i s'assegueren a una taula. Es

presentà un camarer:

- Cervesa? - preguntà.

Un petit dubte i un "sí" tímid, timidíssim, a càrrec dels dos amics. A la primera libació en seguí una altra i una de nova a la segona... Sembla que ni l'un ni l'altre estaven ja en situació de fer-se càrrec de la taulada de cervesa que havia crescut en progressió geomètrica. I ambdós esperaven que l'altre faría el gest. I cap parlava ni de marxar, ni de pagar... Fou en aquest moment que arribà Esparragó i salvà aquell partit pagant la progressió com si ell hagués estat el convidador...

- - - - - -

Reus. A mig partit es posa a ploure com feia anys que no plovía. Si aquell dia a Reus hi arriba a haver embassades, amb l'aigua que va caure el país no hagués sabut mai quina cosa eren les restriccions. Encara que sembli estrany, el partit seguí. L'equip portava aquell dia, de delegat, Josep Genís. Va parar tota l'aigua.

- Però... -se li va dir.

- No us heu mullat vosaltres? Doncs la meva obligació era mullar-me igual!

Llavors la gent era així...

- - - - - -

Tarragona. La temporada és avançada i el sol actua de valent. Ell sap que anys a venir el país tindrà molta sort del turisme i comença a caldejar l'ambient. La gent sua, i uns anglesos del carrer es

miren el sol amb la boca oberta. Es fa una proposició a Lluis Trilla, delegat de torn, d'anar als banys.

- Però...
- Ningú no ho ha de saber, ni ningú s'ho pensarà que siguem als banys...

Es baixa a mar amb tot misteri i, quan s'arribà a la platja, l'equip en pes feia la mar d'estona que entrava i sortía de l'aigua amb tota mena de tombarelles!

- - - - - -

Port Bou. Tramuntana. Quan a Port Bou actuava la tramuntana no actuava ningú més. A Port Bou tenien el camp d'esports una mica a redòs però malgrat això la tramuntana deixava el camp sense sorra. En el lloc del penal hi havia una estaca enfonsada perquè el càstig es tirés, si es podia, sempre del mateix lloc. I aquell dia el Port Bou incorró en penal. Formava part de l'equip Eusebi Plaja, conegut també per "Matarif", jugador de cama forta. Reclama l'honor de tirar el càstig i aprofitant un bufarut favorable de vent exclama:

- Fora, que la foto a França!

Fa unes passes i, amb les ganes de fer-ho fort, en lloc de xutar a la pilota etziva un fenomenal cop de peu al cap de l'estaca del penal que la tramuntana havía buidat de sorra...

De l'altre costat de camp es sentí un catacrac extraordinari, es vegé un núvol de pols i quan aquesta permeté la visibilitat, es vegé el jugador Plaja a terra, l'estaca qui sap a on i la pilota a dues passes...

- - - - - -

Albert Gich, porter del temps heroix, juga a Port Bou. El partit acaba malament i es practiquen altres deports combinats amb el futbol. Albert Gich era tan bo al camp com a fora, però un espectador murcià vol decidir el resultat.del partit amb un ganivet, segons l'amic Albert, de proporcions mai no vistes. Gich dubta uns moments i veu la solució muntanya amunt, que França és aprop. El murcià de la daga mai no vista el segueix cridant a tot cridar. Gich va més lleuger i guanya punts i, ja en plena forma, escala una alzina que li surt al pas amb branques ja franceses. El murcià i la daga l'esperen a baix. S'entaula un diàleg. No se sap si es feu un armistici, però a mitja conversa se sent xiular el tren a l'Estació de Port Bou que Albert Gich havia d'agafar... Una versió del fet és que el famós porter del Palafrugell al sentir que el tren xiulava caigué damunt el murcià i arribà a l'Estació vestit de futbolista amb un ganivet a les mans!

- - - - - -

Palafrugell. Camp del Casal. Narcis Sendra que tenia fama de tenir els peus més llargs de la provincia, des de la porta de l'Horta engena un xut i la pilota va nuvolada amunt, a altures de bomba atòmica, perdent-se damunt els eucaluptis de Can Frigolet, poble enllà...

- Ai, ai, ai! - se sent a càrrec de l'equipier Sendra.

- Què tens? - se li pregunta veient-lo amb les mans al peu d'aquell xut adequat per trencar grops.

- Ai, que l'he tocada malament! - respon Narcís Sendra a peu-clot compriment-se aquella sabata de mida extraordinària. - - - - - -

Olot. Festa Major. Era quan l'equip es movia dessota la batuta llavors meravellosa de Ramon Encinas. S'ha de jugar dos dies i cal anar a dormir aviat. El delegat, aquell dia, era el senyor Girbal, propietaria d'unes ulleres notables. No és que a Olot hi hagués massa ocasions de donar-se a la mala vida, però hi havia ball... Corré la veu, a la Fonda, de que quan el senyor Girbal fos a dormir es faria una sortida col.lectiva. Fos que es tanquéssin massa portes a cop, fos que el delegat se la pensés, la questió va ésser que quan l'equip en pes es trobava davant l'habitació del senyor Girbal aquest sortí i obligà els xicots a tornar-se'n a dormir. L'home no aclucà ull en tota la nit pensant en una possible nova sublevació. Sortí, sense ulleres, més d'una vegada al defora i obligà a dos viatjans i a una parella de nou-casats a tornar-se'n a llurs habitacions.

- Res... a dormir... No us vull ni sentir que em despertarieu els altres! No...no... a dormir, a formir!!

Viatjans i nou-casats amb ulls com taronges i pensant-se qui sa p què d'aquell home amb camisa que no volía que ningú es mogués de la fonda no tinguéren més remei que tornar-se'n al llit.

- Ja m'ho havien dit que en aquesta Fonda en passaven de sonades... - diuen que va dir un dels viatjans.

- - - - -

Canet de Mar. Es veu que l'equip local no anava massa boiant econòmicament i a la casa on tenien el camp no volguéren saber res en que els futbolistes es mudéssin de roba, i la mudada es tingué de fer a l'aire lliure omplenant les branques d'uns tarongers

de calçotets i samarretes. Al camp, a l'hora de començar, no més enllà d'una cinquantena de canetencs. Semblava que es tractava d'un partit no apte perquè no es veia entre el públic ni una sola senyora. Tot mariners amb esclops. A la mitja part: Palafrugell 4, Canet 0. Els cinquanta canetencs, quan l'àrbitre es retirava juraven gras contra la seva familia... A la segona part sortí un "refli" nou. A l'entrar al camp digué a la gent que se'l miraven de mal mirar:

- Deixeu-m'ho per mi!

Va xiular quatre penals seguits. Al que feia quatre, Enric Mas, el millor defensa esquerra del país, d'un cop de peu net, netíssim, va treure el xiulet de la boca de l'àrbitre... A la poca estona, nou palafrugellencs es debatien dessota els cinquanta canetencs que saltaren al camp com un sol home amb els esclops a les mans. Fou una esclopetada única, i, al camp, ni un guàrdia ni res per reduir aquella famosa actuació esclopetaire. Esclopetejaren fins que el cor els hi digué prou. I la cosa historiable és que, encara que sembli estrany, quan aquella gent hagué acabat la seva missió, el partit seguí i s'acabà. S'observà que només hi havia nou palafrugellencs al camp quan el partit s'hagué acabat. Es temé un rapte o dos cops d'esclop fulminants... Però, no. Quan no quedaven ja canetencs al camp, es veieren sortir d'entre un encanyissat de fasolines, amb cara d'alleujament, a Josep Xicoira i Jaume Albertí (Pito Rompus i Met de Cal Pallot) que havien pres precaucions saludables quan els primers cops d'esclop iniciaren la batalla de Canet...

- - - - -

I, a cada lloc que s'anava, sortia un palafrugellenc que feia anys que era fora del poble i rebia a l'equip com si vingués d'Amèrica. Temps perdut? De més mala manera es podia haver perdut el temps. Per exemple, s'ha inventat, per vergonya de les senyores, la moda sac...

Ui, Mare de Déu si se'n podrien contar de coses dels futbolistes de les distintes èpoques! Seria un animat calidoscopi per entretenir-nos-hi hores i hores... De quan vingué Pacan, que la gent deia que tenia el xut privat i que només podia tocar la pilota amb el peu esquerra; del temps gloriós del retruc, quan al camp de Montràs actuaven Solà-Uterga; de quan, ara que els futbolistes si tenen un gra ja no surten, el defensa Fasol jugava amb un peu migpartit d'un cop de destral; de quan del Camp de la Via es tinguéren d'emportar Samitier, amb tartana, a la Fonda de l'Estrella, a causa d'una trompada mal rebuda, o mal donada, del famós cop de puny de Narcís Bisbe, amb abric i bufanda, al camp de l'Ateneu Deportiu de Sant Feliu de Guixols, a un àrbitre que xiulava contra els colors blancnegres carregant massa la mà; d'aquell: -"Ara no passaràs més. Creu i rotllo"- de Salvador Cabanas i Guell, a Paco, l'excel lent extrem del Gimnàstic de Tarragona. I l'extrem, en veritat, no passà més, al menys amb la pilota als peus; de quan aquell gran Josep Maria, de l'Ateneu Art i Cultura, de l'Escala, a cinc minuts d'acabar-se el partit i amb 13 a 0 en contra, deia, animant els seus companys d'equip: -Vinga, nois, que encara podem empatar!"; de quan la proesa d'Enric Mas, a Celrà, deixant la gent amb set pams de boca al tocar amb un peu i sense cap cadira per pujar-hi al damunt, el travesser de la porta del camp de futbol; de quan a casa del porter Enric Servià sabien que jugava al sentir, de l'altre cap del

poble aquells crits de "Meua!!!" que deia cada vegada que sortía de la porta; de quan el debut de Joan Costa, a Sant Feliu, que en èls tres gols que feu, va fer caure, a cadascun, la gorra del porter contrari; de quan el fundador de la dinastia Ballell, abans que Belauste, inventava tirar un grapat de jugadors contraris porta endins; de quan Paulí Martí, l'extrem esquerra que amb una pilota no en tenia prou, feia veure visions a l'entrenador Encinas menjant-se tres plats d'estofat abans d'un partit, i n'hi feia veure més durant el mateix jugant com si estofat no hagués menjat; d'aquell: -"Teva, Micolau" del poderós Josep Arlà que obligava al porter més llarg que ha tingut l'equip a fer l'aturada més brillant de la seva carrera; de quan Martí Castelló que si volia jugava sense embrutar-se les sabates, demostrava a Sant Feliu que era el jugador més ràpit del món després d'intervenir contundent ment en un duel Esparragó-Scarone, empaitat pel renomenat olímpic sud-americà; de quan Raimon Miquel, el Rei, quan cosa rara, un defensa li prenia la pilota, deia, fent-li ensenyar les mans: -Ja m'ho pensava, pagès!"; de quan Lluis Pons ensenyava, a Palamós, una manera especial de travessar els carrers del poble, a Goday, l'àrbitre; de quan Camil Isern inaugurava l'època dels porters que patíen del cor quan els hi feien algun gol davant els fulminants de tota mena que contra ells llençava el capità Esparragó; de quan Josep Espada, jovenissim i totjust sortit de la vila feia, al camp de l'Espanyol, tres gols al porter Zamora al qual li digué, de baix en baix: "-Nano, que em fas quedar com un aprenent!"; de quan "Manolo" García, de Port-Bou, actuava com si portés de la frontera un dipòsit de tramuntana dessota l'aixella de tan depressa que anava d'un cap a l'altre de camp; de quan Manel Carreras, que es passava matí, tarda i nit al

camp, feia fer tota mena de dibuixos, a cops de peu, a una pilota; de quan Manel de La Fonda deixava vint viatjants sense dinar, per assistir a un entrenament matinal que dirigia Platko; de quan Francesc Bussot, que tenia un peu dret per treballar en un circ, feia la Volta a Lleida en bicicleta, poca estona abans de jugar un partit; de quan Lluis Bonal, la primera vegada d estar a Barcelona no trobava la manera de sortir de dins la porta giratòria de l'Hotel; de quan Abelard Lluis inventava els centres de moviment retardat; de quan Salvador Blanch, defensa d'empenta, organitzava concerts de fiscorn a les Festes Majors; de l'esverament de Guillem Reixac que feia gols de l'altre costat de camp quan ningú no hi comptava; de l'atabalament de Pere Estanyol a Olot, que havia estrenat un rellotge i l'havia donat a guardar al suplent de l'equip i, aquest, al suplir una baixa, entrà al camp a jugar amb tot un braç ple de rellotges pertanyents als onze futbolistes; de quan Gauchia feia córrer a cops de rajols a tot el públic de Sant Andreu... però si les contéssim totes no quedaría res per dir a qui volgués, un dia, fer la crònica de la vida i miracles del futbol, els butbolistes i els aficionats palafrugellencs. I tinguem en compte que, a més dels futbolistes oficials, hi havíen les Penyes: Penya Pallot, la de l'Sport, la del Fraternal, la Penya Tòfol amb l'inefable Doto de davanter-centre... Hi havia, un temps, a Palafrugell, tants futbolistes com barbers, que ja és dir. I tots, bons!

LA PUNXA

I per aquells que l'hagin conegida i encara hi hagin anat a rodar valsos picats, tirarem quatre floretes a La Punxa, la "sala" de ball de prova, camí de Llofriu, als Horts d'Es Pistol, que funcionava en temps encara recents del "Tango de la Cocaína", els tirabuixons de Mary Pickford, el "Conde Hugo", i de quan es compraven autos a 80 duros.

A La Punxa es ballava sempre, però quan la concurrència era extraordinària era la temporada de Quaresma. Per la Quaresma els plats forts eren les companyíes d'opereta i el ball de La Punxa. El ball durant el temps de penitència era, per tradició, suprimit als Centres oficials i la gent anava a ballar a La Punxa o a can Tarites, de Montràs, però així com a Montràs la temporada devegades no es feia completa, a La Punxa sí. Perquè a La Punxa no s'hi ballés tota la Quaresma havíen de passar coses molt grosses: un dol nacional, una epidèmia fulminant o una declaració de guerra. Quan no hi havía orquestra, hi havia piano de manubri, i quan fallava l'electricitat, sempre hi havía carbur a punt... però els diumenges a la tarda, a La Punxa s'hi feia ball. Era mig pecat anar a ballar a La Punxa, era una mena de ball de contraban, però a Palafrugell el contraban sempre ha tingut algun partidari. De totes les maneres el ball de La Punxa mai anà contra les lleis de l'Estat, i sort que els representants de l'autoritat, al poble, sempre han estat gent més aviat madura, sobre tot en el temps que La Punxa estava en actiu, que si no...

Durant la seva època d'or, era un ball plenísim, dens, espès, compacte, apretat, sòlit, aprofitat, on la pagesía hi dominava. Les noies de pagès, que a

La Punxa hi feien primers papers, acostumades a l'aire sense comprimir dels camps, havíen de sortir de tant en tant al defora i les vèieu ventant-se desesperadament, vermelles de galtes, refent-se cuita-corrents i tornant Punxa endins que el ball no tenia espera, ja amb el posat revingut de sempre, fresques com enciams tendres, per tornar-se a envermellir al cap de poc, tornar a refer-se estones més tard i retornar al ball amb la frescor de costum.

Se'n feu una llegenda del ball de La Punxa, la qual, com a la majoría la gent hi posà més pa que formatge. Agafà fama de ball de petó i natxada, i, ni l'un ni l'altra es prodigaren més que en altres balls, de la seva divisió, del país i de fora. Sempre hi han excepcions, és clar, i La Punxa no podía pas ésser un ball químicament pur. Sembla que alguna vegada algú no pogué contenir la mà davant l'esplendide sa d'unes anques de pagès que sempre han estat anques de bon mirar, plenes i sense malta. Les natxades, però, no es donguéren de franc i les respostes, segons diuen les històries, foren gairebé sempre contundents i ràpides.

La cosa certa de debò és que a La Punxa, ball de jovent, els balls de més èxit eren els que els cornetins pistonejaven a pinyol alçat i que la gent seguía rodant i saltant a tot rodar i saltar. Ball d'empentes sí que ho era, i fortes. Travessar la sala quan la concurrència rodava esperitada a compàs d'un metall de llavi, era, en veritat, perillós, ja que els balladors no deixaven un bon giravolt per res del món. Sí, era un ball de contraban, s'hi ballava d'amagat, la gent en deia coses, però ja veieu, alguna vegada que s'intentà fer-hi ball a la nit, l'orquestra pràcticament hagué de tocar peces de concert. No s'emplenà, ni de bon tros, la sala, i les coses tornaren a les

de sempre, que són les que van més bé.

La Punxa plegà i segurament que si tornés a obrir hi perdría diners. La gent que balla ja no és la d'abans. Ara s'hi pensa molt a ballar i no vol fer cap sacrifici per fer pràctiques. Tothom, o molta part d'humans, allarga més el peu que la sabata i seria perdre punts anar a ballar a La Punxa. Ara els balladors volen pistes encerades, orquestres amb americanes de colors i cantors melòdics, i solen ballar caminant recalcant el cap a l'espatlla de la parella. Perxò ara als balls hi ha tantes cares serioses, les dels que caminen amb el cap dipositat a l'espatlla de les senyores -posició de ball absurdíssima, malgrat que sigue excel.lent pel repòs- i les dels espectadors que avui es diverteixen molt poc veient ballar. Es clar, els temps muden, les costums canvien, els balls varíen, la vida passa... No sabem què s'hi deu trobar de ballar amb el cap damunt l'espatlla de la parella, si bé respectem totes les formes de ballar existents i des d'ara ens comprometem a respectar totes les que vagin vinguent, però ens fa l'efecte que per important que sigui una espatlla de senyora per recalcar-hi el cap tot ballant, no té punt de comparació aquest derivat de ball modern, al menys des del punt de vista estètic, gràcil i de bon gust, amb aquelles famoses polques i masurques d'anys enllà, amb aquells pilès d'orfebrería i aquells xotis trepidants aquells llancers de seda i blonda, i aquells valsos de punta i taló... Potser ara la joventut ja va al ball cansada, qui sap. Potser aprofita prou el temps i mentres balla amb el cap a l'espatlla de la parella pensa amb els grans problemes que el món té plantejats... Potser balla d'aquella manera perquè ha sentit a dir alguna vegada que el jovent d'ara no sap mai on té el cap... No ens hi podem ficar ja amb la joventut! Què

sabem, nosaltres ni ningú, quins projectes porta, quines ambicions la mouen i quina és la manera justa d'interpretar un ball?

Per La Punxa i el seu temps, aquí van aquelles floretes que deiem al començament.

TRIBUT A LA PUNXA

La vía la limita per la dreta,
i un bon camí a l'esquerra hi dóna accés.
S'hi baixa a peu, en tren i en bicicleta
igual que a tots els centres de progrés.

Té uns horts aprop on l'enciam madura,
on brilla l'esberginia i puja l'all.
Si als balladors els plau l'agricultura
la poden anâ prendre a mig d'un ball.
Cada pam d'horta porta a coll sentides
planes il.lustres d'escollits moments;
un presseguer, el moresc, les cols humides
l'esquê han estat delś llibres de cent vides,
de desenganys, desmais i casaments.

Ha estat l'escola de profons artistes.
Molts que han vençut als balls de Plaça Nova
han passat per La Punxa a fer l'emprova
per conquistar llicència de tanguistes.

A la porta una taula amb uns manins
L'orquestra a pis penjada. I més endins
un gran taulell, rosquilla i malvasia
on entre ball i ball en romeria
hi van a prendre alè tots els fadrins.

Boires i crits, i gent que puja i baixa,
balls que es contracten a pinyol alçat...
Si els cornetins són gent amb molta caixa
hom sap que el ball... potser ja és començat.

Hi cap tothom, d'aquell que hi baixa un dia
per veure si a La Punxa hi ha secrets
a la parròquia amb dolça companyia
que al ball arriba ja amb els comptes fets.

I concurrències a qui la fret no atura,
noietes que han passat un gran treball
per fer-se bé una ratlla de pintura
que es pensen és el talismà d'altura
per no quedar-se dretes un sol ball.
Pageses ben plantades dels voltants
amb anques revingudes, sense espines
que porten centenars de vitamines
empaquetades dintre bons davants.

La noia fina, que es ventava molt
i no hi volia anâ i en deia pestes
i ara el programa de passar les festes
és nâ a La Punxa i no deixar-ne un sol.
I el jovenet que va amb els quinze fins
amb molta brillantina i clenxa dreta,
que fa per primer cop la cigarreta
i llença mitja, si no hi ha veins.
La noia sense engany ni picardía
trena i genoll o corva sese mal
que cada nit sortint del ball somnía
aprendre bé aquell vals per dî un bon dia:
- Diumenge ja debuto al Fraternal.
La que sap els misteris d'un galop
i el que ella vol que els homes no l'estafin
que mai té la parella prou aprop,
La que no vol encara que l'agafin
i la que ja es defensa al primer cop.
I la que troba que no feia el pes
allò que tot cusint una explicava
i que ella encara porta mal entès.
Si bé en un ball el noi la "turmentava"
i molt espai vital capitulava
ella ha cabat el ball... i com si res.
I la que sap que és perdre bous i esquelles
que ve de córrer festes i envelats
i sap perquè un se'n va vermell d'orelles
després d'un tango dolç i ben pausat.

I un que té por que la massurca el cansi
i agafa empenta, que la té a l'abats,
amb repetides copes de vi ranci
que la massurca és ball de molt desgats.
I aquell que porta molta anomenada
cabell rissat i bigotet que lluu,
que rep, pensant que allò és terra abonada,
molts desenganys i alguna bofetada
per ' vé invadit algun terreny tabú.
Que la llegenda de petó i natxada
és cosa que la pràctica desment,
que si hi ha algú que hi té taula parada
en canvi hi ensaliva molta gent.
Si gent amb sort hi ha fet primers papers
malgrat l'anomenada i la requesta
els que més toquen són els de l'orquestra
que amb aquest art no hi valen barroers.

I aquella tan mudada a la cadira
que hi ha anat i no sap si ballarà,
i sense saber com algú l'estira
i és l'heroina d'aquest curt cantar:

Un pagès de cama forta
la volteja i se l'emporta
en un ball de remolí.
I ella xiscla i es veu morta
i només cerca la porta
i que acabi el cornetí.
Ell la duu ajustada al braç
envestint entre trompades
a parelles emmelades
que ja van sense compàs.
I la té amb l'abraç tan clos,
que ella apenes respirava.
Si amb els ulls se li queixava
-lúnic punt lliure del cos-

amb més força ell l'ajustava
i la noia se'l trobava
de la barba a n'el dit gros
Ni un sospir li pot sortir,
i la pobra criatura
mig trencada de cintura
tanca els ulls i espera el fi.
Quan els músics van parant
ell amb sorna li demana
quan la deixa agonitzant:
-T'ha agradat l'"americana"?
I ella fa un sospir pregon
i respòn de la barana:
-Ha estat ball d'americana,
de corbata i pantalon!!!

I se'n va, que ell la castiga
i li vol prometre un vals...
I si troba alguna amiga
que li diu si ja no balla,
ella diu el séu trasballs...
-Més que ball serà batalla
si t'agafa aquell de Pals.

I entre els que hi van per envestir la gesta
d'anâ a saltâ i brincâ en els balls rodats,
hi han els altres que amb l'excusa de l'orquestra
van a La Punxa a caminâ abraçats.
I la parella que l'Amor encerta
i fan el primer curs del festajar,
que La Punxa voldrien sempre oberta
amb una orquestra que togués desperta
balls de sis dies sense reposar.

I un que fa estona que molt trist demana,
i el ball s'acaba i ella ha dit molts "nos",
i a l'últim fa veient que no s'aplana:

-Pensar que amb aquest pet de tramuntana
per ballâ amb tu he vingut de Regincós!

I la parella que ballant acata's
de tant que van i venen separats...
Es que ella avui estrena unes sabates
i se les mira plenes de pelats.
I el virtuós del ball rodat, que es veu
que ja a La Punxa no seria festa
si no es pogués saltant seguir l'orquestra
marcant els punts a terra a cops de peu.
I dos que fugen amb qui sap quins nords
sense cap por que l'aire els encostipi...
s'on d'aquells que parlàvem al principi
que van a veure com estan els horts.
I aquella tendra en un recó ensopida
que vol dissimular prô que no en sap,
que ha anat al ball la mar de decidida
i encara no l'ha treta a ballar cap.
I a l'últim fa un esforç, i amb un desplant
es llença al mig i agafa per parella
a una altra que li passa com a n'ella...
- Però, els homes, juren, se'n recordaran.

I arriba el darrer vals, per més que trinen
aquells que volen que no arribi el fi.
Els músics, que han cobrat, ja desafinen,
als darrers obligats de cornetí.

Les noies de bracet dónen enveja,
la nit es muda per les contemplar,
i el vent, que se sent jove, s'hi barreja
i com sempre que amb senyores ell plagueja
alça telons que fan enrojolar.

Un home ros fa comptes al calaix.
Els músics ja desfilen cançoners
i encara quan retira el contra-baix
alguns s'esperen per si es repensés!

La dels manins serveix l'últim que en menja
que el ball li ha obert la gana d'un picon.
Es sent, baixet, un: Fins diumenge-
que val totes les coses d'aquest món.

Les colles miren si els hi falta algú.
La festa va llençant l'ultim badall.
A dins se sent:- No hi queda pas ningú?
La Punxa es tanca. S'ha acabat el ball.
I de records s'ha omplert una altra plana
al llibre de la Casa registrats.
Per fer-hi un bon registre a la setmana
La Punxa dón al món facilitats:

La via la limita per la dreta
i un bon camí a l'esquerra hi dóna accés.
S'hi baixa a peu, en tren i en bicicleta
igual que a tots els centres de progrés.

I, per fi, presidint l'encant de tot plegat, per orgull nostre, del pais i de qui el feu, anem-se'n cap a Sant Sebastià i, una mica alçats damunt les miseries de la terra, els homes i les dones, contemplem-hi, del millor balcó que hi ha, així, dos cops, del millor balcó que hi ha encara que no hi hagin vestigis d'haver-hi estat grecs i romans, la qual cosa no vol pas dir que no hi haguéssin pujat més d'una vegada, el panorama número u del país, la més bella plana del llibre de belleses de la marina baix-empordanesa i de les altres que ja venen després, i una mica lluny.

N'hem sentit a parlar tantes vegades y tan bé de Sant Sebastià els de Palafrugell, que ens hem arribat a pensar que, pel sol fet d'haver nascut en aquest poble teniem alguna intervenció en la bellesa sense parell del lloc. Ens passa com passà quan l'impressor Viader, de Sant Feliu, editá el Quixot en paper de suro. A l'impresor se li donà alguna medalla i se'n parlà molt d'aquell Quixot. Tant, i sobre tot a Sant Feliu, que una bona part de ganxons a qui es preguntava qui havia fet el Quixot:

-L'impressor Viader -contestaven sense pensar-s'hi gens.

Es clar, per pujar a Sant Sebastià s'ha de passar per Palafrugell i així explica moltes coses.

A mig camí hi ha un petit pont que es feu "Reinando Doña Isabel II". Quan s'inaugurà vingué a fer-ho algú gros de dalt habillat de gran gala, d'inaugurar ponts. El trajo del personatge no passà pas desapercebut als palafrugellencs els quals, afeccionats de no dir o posar motius a la gent sense tenir en compte la condició

social i fortuna de la mateixa, aviat ho tinguéren entès. D'aquell pont se n ha dit sempre més "Es Pont d'En Casaca".

Per pujar a Sant Sebastià deixarem a l'esquerra el camí nou que va a Tamariu. Si no tenim massa pressa i volem seguir un troç aquest camí veurem de dalt estant, sense deixar-lo, el bé de Déu de Cala Pedrosa un fondal ple de pins sobre la roca grisa amb la mar als peus que és, per mí, uns dels llocs de més bon contemplar de la costa. D'aquells, però, que s'ha de mirar hores i hores i, sobre tot, sense fer comentaris. Mirar i callar. I molt millor si la contemplada es fa sol, sense ningú aprop que et vagi dient adjectius que sempre resulten defectius.

A Cala Pedrosa encara no s'hi pot anar en cotxe. Hi ha un camí, i gràcies que hi sigui, per baixar i pujar a peu. Fins fa poc no hi havia més que dues cases i, com totes les velles de la Costa, de socis.

A Cala Pedrosa, amb rutllons i roques per sol hi ha l'aigua més neta de la Costa. Es aigua viva, cristal.lina, pura, que no ha servit. Una vegada uns metges de Barcelona començaren volguent-ne beure al veure-la tan clara i acabaren tirant-se, en homenatge a l'aigua, vestits a la mar.

Les dues cases de Cala Pedrosa foren, durant un temps, competidores en pesca. De cada peix que fes goig que agafaven, en tallaven la cua i la plantaven com a trofeu i per passar comptes a fi d'any, al terrabastal de la botiga -una mena d'Oxford Cambridge palafrugellenca-. Sembla, però, que uns dies abans de fer el recompte general algú de cadascuna de les parts volgué davant l'empat que es veia a venir que hi hauria, canviar alguna cua de terrabastal. Els dos tinguéren la mateixa pensada i la mateixa nit... es

descobriren ambdós i el resultat fou l'acabament fulminant d'aquell campionat davant el perill de traspassos de contraban, i amb l'acusació mutua de que el canvi de cues ja devia fer molt temps que durava...

En aquell temps a Cala Pedrosa hi havia Met Xerraire, que sabia de cor i de memòria recons i caus per peix i cabrots i agafava els que volía. Era una mena de Rockefeller del congre o de General Prim del cabrot. Si arribava algú a Cala Pedrosa i no tenia peix per dinar,

- Peix, voleu? -feia Met Xerraire ensenyant les dents entre les mil arrugues de la seva cara bruna i xata-. Espereu-vos un moment.

I Met Xerraire desapareixia entre les roques lluminoses de Cala Pedrosa donant la impressió de que tenia un armari ple de peix que l'esperava, que en cridava un parell pel nom i que el seguíen com gossets fins arran d'aigua on es deixaven agafar sense protesta de cap mena.

La cosa certa era que als cinc minuts d'ésser fora de la platja tornava amb el peix que calía. Era un home fet per regnar al paradís de Cala Pedrosa -llàstima que degut a l'aigua-moll del rieral hi hagin a Cala Pedrosa mosquits com tartanes!- i ningú mai li discutí la seva autoritat parlant de les "seves" roques, el "séu" peix i els "seus" cabrots. Per espantar una mica la gent i per mantenir el seu prestigi, quan Met Xerraire tornava de mar de cercar i de trobar cabrots, se'ls posava davant l'astorament dels no iniciats, vius i bellugants, damunt la seva calva total amb la gorra de vellut negre al cim.

Cala Pedrosa, per les dificultats que té l'anar-hi amb comoditat, àdhuc a peu, és un lloc fet a mida

per fer-hi coses amagades i, un temps, entre altres coses, s'hi pescava amb explosius. Un dia, Es Coix Maldo -valia la caminada a Cala Pedrosa per veure l'espectacle d'Es Coix saltant d'una roca a l'altra amb l'ajuda de la seva famosa crossa-, organitzà en honor d'un foraster, una pescada amb detonants. Es sortí en un bot ja atropellat pels anis y per tota mena de pesques, a la recerca del peix perdut.

Per pescar amb explosius, a més a més de la por que això fa a la majoría dels mortals, cal saber tirar. Es a dir, tirar en el moment precís, just. La gràcia consisteix en mantenir l'explossiu, amb la metxa encesa a la mà i deixar-lo anar en el moment oportú, quan el peix ho demana Són uns segons preciosos, que més d'una vegada han resultat fatals tan pel peix com pel tirador.

El peix, aquell dia, donava tota mena de facilitats, però Es Coix volia quedar bé davant el foraster, i en volia més. Encengué el petard i esperà, mirant a l'aigua, amb la petita bomba a la mà. Els segons passaven lents, pesants, allargassats.

- Va! -deixà anar algú, impacient i temerós.

Es Coix es girà per reclamar silenci i aquell cop de coll el perdé. Era la fracció de segon precisa que havia d'haver deixat anar l'estri. Es Coix se n'adonà i no se li acudí altra cosa que deixar anar la bomba dintre el bot tirant-se ell i crossa per la borda al mateix moment que deia, i en castellà per estar més en caràcter:

- Sálvese quién pueda!

El petard explotà dintre el bot que s'esbardellà provocant un autèntic naufragi. El pobre foraster era l'únic que no sabia nedar i restà arrapat de la manera

que pogué al sol tros de quilla que d'aquell bot artiller restà en peu... Es Coix no volgué tornar mai més a pescar els prohibits que no portés a bord gent de confiança.

Sota un teulat de verd pujarem pel camí oficial del Far a coll-i-bè de la millor muntanya, amb far o sense que tenim. El camí és per fer-lo aturant-se a cada giravol i per fer-se soci sense condicions, davant les coses que es veuen i la llum que ho abrillanta tot, dels que proclamen el famós "Dos ulls per tota la vida". Quan en el giravolt precís surten Llafranc, els pins i la mar, la gent troba que amb dos ulls n'hi ha poc per mirar i pensà que és una gran pena que havent-hi coses com aquelles el món no hi passi la vida contemplant-les i la passi fent guerres, mirant de fer arribar coets a la Lluna, patint de mal d'estómac o enganyant a la senyora.

Pujar a Sant Sebastià en bon temps és una bona cosa i tothom que ho ha pogut fer ha deixat tota una lletania de lloes al mirador. Ara, passar-hi nits d'hivern i si fa tramuntana millor, ja és tota una altra història. Sobre tot en aquell temps que a Sant Sebastià no hi havia gent, turistes ni telèfon. Els que n'hi han passades diuen que s'hi coneix la Por i que sentir-hi a l'hivern concerts de tramuntana trobant-s'hi sol és quelcom com per contar-ho de pares a fills.

Un ermità, fill de Calella, s'hi trobà una d'aquestes nits. Es sentien sorolls per tota la casa i l'ermità aguantà tant com pogué fumant toscanos. Arribà a sentir enraonaments al pis i començà a recórrer sales amb espelmes i revòlvers. El vent, en un dels bufaruts mogué la corda de la campana de la capella i tocà a mort a tres quarts d'una. Per l'ermità la cam

pana tocà moguda per qui sap qui. Allò ja fou massa per ell i deixà Sant Sebastià corrents disparant bales fins que tingué municions.

Darrera l'ermita hi ha el Salt d'En Romaboira, que és una petita pedra cilíndrica entre l'ermita i Sant Baldiri, Sant que té fama guanyada de casar i casar-la bé a la gent. El Salt es just damunt una penya segat que fa venir tremolor a les cames de mirar-lo. Sant Sebastià passava llavors molts dies de l'any sense ningú llevat dels ermitans que vivien com podien: de la poca cosa que els hi deixava la gent quan hi pujava de tant en tant, i de fer alguna passada per la vila un o dos cops l'any demanant voluntat per l'ermita. Com que molts pagaven amb ciris els ermitants tenien, al menys, el llum de l'any assegurat... A l'ermita hi havia una col.lecció d'ex-vots que valia la visita: bergantins, cames i braços de guix-que de menuts ens feien qui-sap-la impressió pensant que eren les cames i braços dels propietaris-, estampes de bolcs famosos, històries en vers de sonadíssimes intervencions del Sant, i un enorme os que deien que era de balena i que ben poca gent deu saber quí l'hi portà i per què... Si hem de fer justicia, però, malgrat que a l'ermita hi havien uns ex-vots meravellosos, ens passa la mà per la cara el que existia a una ermita que no era la nostra. El feu, sense cap mena de dubtes, un taper. L'ex-vot consistia en una enorme agulla de cosir saques i, dessota, aquesta joia escrita feta per algú que devia tenir l'agulla a la boca quan s'esdevingué el drama:

"SE LA EMPASÓ Y LA HIZO"

Déiem, doncs, que Sant Sebastià passava molt temps desert de visitants. I un dels ermitans de torn tingué la genial pensada d'anar a fer l'Avi Forc

-exercici que consisteix en posar el cap a terra i les dues cames enlaire- precisament damunt el famós penys-segat del Salt d'En Romaboira que potser era el nom de l'ermità. Allò es començà a córrer i la gent començà a pujar a Sant Sebastià per veure l'ermità com feia l'Avi-forc al Salt. Es pot ben bé dir que, sense saber-no (sembla que posar-se de cames enlaire a 154 metres sobre el nivell del mar tingué resultats desastrosos) posà l'ermità la primera pedra a la corrent turística que d'ençà de llavors no ha parat de pujar a Sant Sebastià. Es ben vist que sense sacrificis poques coses s'obtenen en aquest món.

I disposem-nos ja, a emprendre la caminada i, perque quedi tot millor, fem-nos la il.lusió que l'ermita encara és l'ermita i que la gent puja a Sant Sebastià com abans... Es clar, ara a Sant Sebastià hi ha un Hotel amb gent amable que us serveix a taula amb vestit negre i guants blancs i que destapa les ampolles de xampanys sense que els taps fassin fressa. L'aigua, la llum i les penyes però són les mateixes de sempre i mai es perd el temps pujant a Sant Sebastià.

Llavors, a l'ermita, per pocs diners us llogaven cassoles i plats i coberts i porrons. Teníeu dret a fogó i tothom se sentía una mica propietari del lloc. I en aquell temps, tot acabava igual: amb una arrossada a Sant Sebastià. Quin bon acabament, senyores i senyors!

Bateigs, comunions, prometatges, casaments, herències, eren les arrossades familiars. Les polítiques les formaven les victories i derrotes electorals els canvis de govern, de ministres o d'Ajuntament; les socials, les vagues, les pujes de jornals i els preus del bacallà... Les més brillants eren les que

es feien per motius diversos: guariment de malaltíes, sortides de presó, arribades de nou rector, canvi de notari, tretes de rifes, inauguracions de germandats, anades i tornades de Cuba, estrenes de tartana, la vinguda de l'electricitat, el pas del cometa Halley, començament i finals de guerres, resultats de futbol, un discurs de Don Salvador Albert i Pey, l'arribada del senyor Torres Jonama, que ens donava diners perqué anéssim a estudi, la processó de les coques, l'aiguat de Palamós, el naixement del tren petit, encetades de vi, una bona Fira, la sortida dels primers bolets i els bons resultats d'un ball de màscares, entre altres...

Tot valia per anar a menjar arròs a Sant Sebastiá. I, quan no hi havia el per què, que era molt sovint, llavors s'hi anava per que sí, per anar-hi... Quin món trobarien, ara, aquella gent que, si volía, podia anar a Sant Sebastià a fer-ho arròs cada setmana!

UN APLEC A SANT SEBASTIA

Preservau eix Príncipat
de contagi i pestilència.

Capdavanter de pics i serralades
que t'acompanyen agafats de mans.
Tu dius entrant primer dins les onades:
-Sóc el que vaig més lluny de mos germans.
I al Pirineu, que et mira i sent l'enveja
de ser tan lluny del blau espai marí,
li dius mostrant ta proa que verdeja:
-La Mar que tan enyores es ací!

Altar Major d'aquesta Costa Brava,
arqueta màgica de llum, joiell
que té a mans plenes de la volta blava
i de la falda verda del Pinell
amb l'escambell d'aquelles roques clares;
del groc areny i d'aquell goig de blau
que duu Llafranc, del mar a Cap de Frares
i els cent colors dels roquissers d'El Cau.
Del sol que el veu damunt les ones blanes
dant-li el "bon dia" amb un llumínic bes,
de l'ull de serp que mira a Cap de Planes
i l'ull de foc que té a Cap Roig encès.
Del verds tan permanents dels camps d'userda
i l'herba tendra de cent camps veins,
de l'olivera i de la vinya verda
i el groc pujat de quatre-cents camins;
del blanc tan net que resplendeix Calella
il.luminant el gran mirall del mar
que en cull joiós la clara meravella
i en puja una corona al pit del far.

Dels rams de verd, entre el rocam salvatge,
de pins menuts que amb força de gegants
criden retorts de soca i de brancatge:
-En plena roca viva ens hem fet grans!

Llum i més llum, i més cada vegada,
llum sense traves, forta i esclatant,
llum de la terra, el cel i de l'onada,
llum beneïda per la mà del Sant.
I té per mudar-se cançons d'altres hores
de temps resplendents,
cançons que li canten amb notes sonores
les roses dels vents.
Cançons que li porta de França germana
amb xiclo brillant,
l'enorme bufada de la tramuntana
saltant i ballant.
Cançons i corrandes de fets i batalles
de comtes guerrers,
cantalles d'espases i cotes de malles
de braus cavallers.
Cançons i corrandes que baixen empeses
pel vent de l'enyor,
de reixes i patges i rosses princeses
malaltes d'amor.
I vora les trobes de valls i carenes
pulides de gel,
t'arriben les altres que pugen ben plenes
de mar i de cel.

Són les cançons que porten les onades
de ports i costa i platja milenària;
els vells cantars dels homes de Samària
els cants de Xipre i Rodes, les balades
amb foc de cançons napolitanes;
els cants de les tavernes marselleses
que al rocs de tos penyals resten impreses...

si porten tantes notes catalanes!
De Grècia et porten la tonada escrita
d'un món que en runa i tot no fina
que encara avui la humanitat camina
baix les banderes d'Ares i Afrodita.
De l'Africa les càlides arenes
et conten els amors de llurs riberes,
el sol de foc, la nit i les palmeres
i el cant embogidor de les sirenes.
Rimes de mel t'arriben de Catània,
i de l'arcaic Egipte el Nil t'envia
d'esfinxs i menarets la melodia
del món més vell de la Mediterrània.
Cantades conegudes de Cerdanya,
cants mallorquins, encara més de casa,
i sents els forts cantars de foc i brasa
del cel i dels sorrals de mitja Espanya.

D'aquest teu tron has contemplat la història
de tot un món a vora teu va fer,
i aquests penyals encara et fan memòria
dels provençals que va rendir Roger.
Has vist la nau fenicia que passava
noliejant brocats i xals dels fins;
la barca grega que a ton peu parava
i els bots de poc calat dels serrains;
la roba de les veles mallorquines
carcant que li disputi un horitzó;
la quilla de galeres llevantines
fugint dels lenys de Jaume d'Aragó.
La marsellesa nau plena de plata
que vola a Barcelona amb mar obert:
la fusta negra d'un veler pirata
que cerca un bot perdut o un port desert.
I bergantins, tarides, caravel.les,
i corses i fragates de molt drap,
amb guerra o pau, totes les veles
han trobat rumb sota el penyal del Cap.

D'un món i deu i cent hast vist l'estela
immòbil al damunt del mar sonor:
des dels primers vaixells de rem i vela
al pas del més modern quadrimotor.

L'ERMITA

Desplega la bellesa mil banderes
i a cada giravolt et fa parar,
quan surt Llafranc devall de Les Pasteres
veus el camí més ben posat que hi ha.
I el mar! Tan blau, tan gran, tan sense fita,
alçant per més que en pugis l'horitzó...
fins que entre pins t'acostes a l'ermita
far entre fars, si saps cercar claror.
Té per balcó a la mar la gran terrassa
qu'ensenya el bé de Déu que porta a coll
i veus com un juguet el bot que passa
per gros que sigui quan arribi a moll.

S'hi han fet casoris setze mil vegades,
promeses i bateigs. S'hi conspirà.
Excuses tot per 'nar-hi a fê arrossades
portant un ciri a Sant Sebastià.

Hi ha estat tothom: de gent amb molta roba
-el rei, governadors i diputats-
fins al pobret que hi va a menjâ una anxova
amb espardenya i pantalons pelats.

Mirant a Tossa que a garbí es pocella,
ocella blanca que parada es veu.
vora el far, l'ala al cel, hi ha la capella
que diu:- Bon dia, caminant. Entreu.

Puix fou pujada amb peix i cops de barca,
no té l'adreç de pedra i gallarets,

prô guarda els mals de tota una comarca
i ho juren els ex-vots de les parets.
El llibre d'uns amors i una escopeta,
braços i cames i bastons i peus,
i un calongí que feia en bicicleta
una caiguda que se'n feia creus.
I planes de perill i malaltia,
vint gloses de naufragis en mar gran;
la fe de l'amo d'una pulmonia
tot sense baixes per l'influix del Sant.
I gent desenganyada de molts metges
miraculosament varen curar;
i a l'hora de bolcar, fins els heretges
s'han recordat de Sant Sebastià.
Tartanes de families conegudes
invocaren el Sant a mig bolcar
i el Sant obrí un inmens paracaigudes
i els bolcs no maten si els podem contar.
I documents, que proven la presència
de cuques i de pesta i disbarat,
prô d'esbandir contagi i pestilència
el Sant té a càrrec d'aquest Principat.

En fe d'haver tornat en mar molt plena
hi ha molta cera i bergantins penjats...
algú hi pujà una peça de balena
potser en paga de molts grans pecats!

I abans de portâ a taula l'arrosada,
abans que el vi tornés els massos roigs,
la gent organitzava una cantada
i ans de pecar, s'anava a cantâ els Goigs.
I la capella amb aquells crits s'omplia.
Si algú cantava amb la cassola al foc,
el Sant amb bona cara es captenia
que un sufregit es fes a poc a poc...

LA DIVINA PASTORA

A vora el Salt, on xiscla la gavina
i canta el corb, per temple l'espadat,
hi ha una Pastora que s'ha fet divina
tot filant llana vora un breu ramat.

SANT BALDIRI

Si algun solter vol que l'estat li giri,
entre xipréns, d'esquenes a la mar
tenim pels casaments a Sant Baldiri.
Si encertes la bacina per atzar
el Sant et dóna un cop de mà de mida
i et casa a l'any. Prô el món és molt ingrat
i el pobre Sant es passa aquesta vida
sense gaires diners i apedregat.

L'APLEC

El dia s'ha mudat i al cel comença
a passejar-s'hi el blau més resplendent.
El sol és fort. La mar, només movent-se
ha omplert de collarets cada rompent.
Amb quatre gotes de rosada el vent no para
deixant un món brillant i pentinat,
a cada roc li renta bé la cara
i ho deixa tot al punt, tot ben posat.
Espolsa un pi, la vinya que madura,
revifa aromes amb sentors novells...
dóna un darrer cop d'unn damunt, s'atura,
i marxa satisfet fent cap-girells.

Pel bell camí que fuig pineda enlaire
la mòbil processó es va perfilant
i omplena el cel la fressa grinyolaire
dels carros matiners que van pujant.
Un roda ple de fruits de Torroella
amb dotze noies com un pom de flors;
mateixa carga duu un de Garriguella
i no se sap quin escollir dels dos!

S'enfila amb cavall blanc, la tartaneta
d'un metge de Bordils marcant el trot
que es troba amb l'aca jove de Fonteta
i l'euga fina del marxant d'Olot.
I gent de Vilafant, dones amb vanos,
cavalls d'Amer, de Pont Majô i de Salt
que hi han fet jocs de mans cent-tres gitanos
per fires i mercats de La Bisbal.
I noies de Calonge, molt mudades,
que canten al costat d'un pagès vell
i ensenyen, al baixar, enrojolades,
blancor de puntes i dos dits de pell.
Els de Lloret també han volgut pujar-hi
amb matxos blancs de pit esplendorós,
i passa el carro gros de Sant Hilari,
i un cotxe amb dos cavalls, de Palamós.
Darrera un carro d'alls -ve de Banyoles-
que deixa l'aire un xic picant i viu,
amb molt pollastre ampolles i cassoles
hi roden els pagesos de Llofriu.
I burres de Begur pujant parelles
amb gallarincs vermells dintre el cabàs
i amb romaní damunt les grans orelles
i un cascabell que va marcant el pas.
L'animal blanc que baixa de Figueres
amb el carret lluent i ben posat,
el tordillo que trota de Vidreres...
la calma del cavall de Sant Privat.

Senyors de Besalú, d'anomenada,
i propietaris de cellê amb escut;
es veu la gent que ve de Perelada
pel barret negre i calces de vellut.
Amb carros destapats, amb vitamines,
els de Fitor ja esmorsen tot pujant,
i parlen a grans crits, de les gallines
i els preus dels ous, amb gent de Sant Joan.
De Pals es conta qu'han pujat anguiles
i els d'Esclanyà vi negre i menjar gras,
i porten el floret de llurs enfiles
les gents de Vall.llobrega i de Montràs.

Tothom puja amb delit i moltes ganes
i el goig d'estar bé al món es troba arreu;
vora el torrent de carros i tartanes
hi ha els pelegrins que van pujant a peu.
Els que hi van sempre i hi pujen aquell dia
perqué l'arròs te sempre un gust novell:
són els tapers d'aquella rodalia
de Palamós, Cassà i Palafrugell.
Ja van cantant pujant la carretera
amb l'aire decidit i el pas molt viu,
i es troben amb cuiners de Llagostera
i cantadors del moll de Sant Feliu.
La gent del vi, que puja amb molta ampolla,
Vilajuiga, El Port i Medinyà,
i el vi de Roses, Requesens i Espolla,
La Selva i Colomés i de Llançà.

Aquells 'anaven a la Festa de La Pera
i el carro es va tombar a revolcons...
i avui van carregats amb molta cera
complint la promotença com els bons.
Aquests no han bolcat mai, prô ja s'avancen
i cremen ciris pel que pugui ser!
L'arròs i el peix són coses que no cansen

i en aquest món es pot bolcar com rê!

Aquella gent amb barretina i manta
venien amb el Tren i al sê als Revolts
i veure que la via hi és per planta,
plorant han promès cera a cor què vols
i estan tan satisfets d'aquella lluita
que al arribâ a Palafrugell se'n van
a comprâ un ciri gros a correcuita
i el porten satisfets als peus del Sant.

Aquí puja una colla decidida
amb rams de flors, corbata i colls planxats:
un casament de Santa Margarida
que els nuvis no caminen de mudats.

Aquest hi porta la senyora fina
que avui fa quatre mesos batejà,
i amb el posat que porta s'endevina
que aquell sarau de nou l'encantarà...
L'Amor no para de tirar pedretes
i l'any que ve de nou s'apuntaran
i el marit es gastarà quatre pessetes
d'un altre ciri que durâ a n'el Sant.

Els mestres del ciment i calç i sorra,
paletes i manobres, i després,
i amb un clavell encès a cada gorra
pujen amb ells, el gremi de fusters.
I esquilets cama-prima i renegaires
i "escrivants" molts mudats i molt tivats,
que eren misteris molt enrevessaires
l'"haber" i el "debe" en aquells temps passats.
I un masover amb un pa com una roda,
la masovera amb un capó molt gras;
un sastre amb un vestit d'última moda
i un carnisser amb un puro com el braç.

Dos estanquers, tres metges i un fondista,
i dispesers que esperen amb desig
posar-se el ventre a lloc, i un retratista
que farà un grup amb la cassola al mig.
Uns agutzils vermells i cara-sanes,
i algun civil que hi puja de paisà;
i aquell que hi puja a vendre unes 'vellanes
i aquell que hi puja sol i hi va a badar.

I fabricants qu'emplenen molta saca
amb corredors de tap i de carrac;
camàlics amb un bitxo a la butxaca
qu'ells sempre diuen que l'arròs és flac.
I els qu'han aconseguit dins l'art del suro
anar pel món com un senyor-senyor:
camisa amb coll planxat, barret i puro
com correspon a un bon "repassador".

I veins amb cistelles i mainada;
uns hi porten, contents, un foraster
que mira emmetzinat, boca-badada
i al veure tan de mar no sap què fer!

I noies en l'edat de més martiri
que al parlar d'anys sempre se'n resta algun,
que pujaran a veure Sant Baldiri
que sovint, diu, guarda un promès a punt.

I botiguers i taverners i mossos,
esmolets, gallinaries i barbers,
i caçadors que van xiulant els gossos
que corren i lladruquen baladrers.
I entre barrets i gorres xarolades
de picaplets, notaris i hortolans,
hi lluen les corones afaitades
d'alcun rector i quatre capellans.
I crits. Un carreter que no es resigna
que l'euga nova vagi a pas de bou,

i un sacerdot que ho sent i que es persigna
que sap que sense "allô" l'euga no es mou.
Modistes i sastresses, fil i agulla,
massurca i polca a cada pensament
que salten i que riuen i fan bulla
que el món és seu i viuen al moment...

Remorejant les colles van i venen.
L'ermita dóna a tots el Déu-vos-guard.
Els cuiners, esverats, no s'entretenen
que sempre ténen por que es faci tard.
Van a la cuina on ja el cuinar-hi és veda
que ve migdia i ja són plens els focs,
i carregats se'n van a la pineda
i munten una cuina amb quatre rocs...

La plaça és plena i viva i colorida
i els cançoners apreten més el pas.
Entre cistells dóna dinâ una dida
i un noi s'ho mira amb el dit gros al nas.
Comença a blanquejâ alguna estovalla,
n'ocupa el centre un ample porró blau;
uns crits perqué s'acosti la canalla
un plat que es trenca i un revés que cau...
Alguns que van al bosc. Vestits de noia
a la pineda i 'nâ i venir de gent.
Ah, quina pena que els pinzells de Goya
no haguéssin pujat mai a casament!

Uns que s'espanten de la mar. Mainada
que plora que ha perdut no sap a qui...
I els ermitans comencen la suada:
-Bon dia, l'ermitana- se sent dir-.
I ja l'assalt comença sense treva:
-Que em donarieu un pom de julivert?-
Un que demana llor, un altre ceba,
un que ha tornat un plat, que hi ha un esquerd.

I sucre de terròs i carbonada
i culleretes i algun all, i sal...

i un que corrents vol aigua timolada
que la nena li ha caigut i s'ha fet mal...

A la cuina els fogons fan salivera;
un que rondina, que aquell foc no val.
Un altre us ve a trobâ amb una cullera:
-Feu el favor, com ho trobeu de sal?

Avui que el peix el porta tot per ella
la gent del mar es centra i juga net:
el nero amb la llagosta fan parella
i es diuen pestes de bogues i rajet.

Tot va endavant que ja tocat migdia.
I el ventre d'un peix blanc i delicat
fa en plena cuina una ampla poesia
amb tres pollastres amb el cap tallat.
I el vers no acaba, i vora una olla enorme,
rima la carn amb el marisc de cos,
i un vell cuiner li dóna aroma i forma
amb les tres-centes gràcies de l'arròs.

La gent ja no té espera i corra i crida
i ho mira tot amb un nou món als ulls;
al gran terrat algú pren embranzida
i prova d'arribâ un roc als Esculls...

Més tard s'obra una pausa a cada taula
i quan s'ha fet honor als plats primers
algú de pes demana la paraula
i surt un vot de gràcies pels cuiners.
Algú fa un rapid canvi de cadira
i prova les anguiles dels de Pals...
i algú que ja ha plegat i que sospira
i surt a fora per fer quatre salts.

Una senyora flaire algun desastre
que la cotilla, diu, ja li fa mal.
-Fes el favor, que encara hi ha pollastre-
li fa el marit- I pagarem igual.

Entra el cafè i es riu i es discurseja
parlant del mar, les noies i els amors
i enmig de crits i aplaudiments, rumbeja
una cançó. Es l'hora dels tenors.
I surten cants de veu alçada, i fosca,
i els crits ofeguen els cantars primers;
més tard es pot sentir volâ una mosca:
afina veus un coro de tapers.
I surten aquells cants que els tapers saben
que l'ermita de temps porta sentits
que fa molts anys que els avis s'hi casaven.
Cançons de Cuba, sense gaires crits,
cançons de Carnavals i Caramelles,
i massurques i valsos repicants,
sardanes que no passen ni es fan velles,
que es canten, s'han cantat i es cantaran...

Després s'acosten els de la placeta
i al pati obert ja no hi respira rê,
i al so d'un vell piano de maneta
es volta l'aire del darrer pilè.

L'Amor obra les roses del seu llibre
i escampa un xic de mel a cada mot...
Ai de l'ingrat que als seus dictat no vibra,
més ai també del que se'l creu del tot.

I ja la mandra es posa a cada cosa
i es fica uns punts al pensament, i és rar
que el del matí, per més empeny que posa
arribi del terrat els rocs al mar.

El dia es va morint. El sol camina
envermellit. El mar, tot ell embruix,
d'un núvol i la penya carmesina
reflexa amb aigua rosa el bell dibuix.
Comencen els adeus i els arreveures.
Uns carros ja desfilen cançoners.
Algú que ja marxava torna a 'seure's
que vol estar-hi una miqueta més.
Es deixa amb pena tot, i s'aprofita
fins el darrer minut del bell sojorn;
es mira bé la mar, el far, l'ermita
i es fa cantant la ruta del retorn.

L'ermitana ja recompta la vaixella
i va rentant el vidre del taulell.
Proa a Begur una barca de Calella
passa calmosa a sota del Pinell.

L'Amor amb aire satisfet comprova
els blancs que tapat d'ulls ha fet son dard.
Cada parella es mira amb ànsia nova,
un esguard permanent dins l'altre esguard.

Com si vingués del més enllà, esquelleja
un ramat invisible, i es pressent
la devallada de la nit. Fosqueja.
I Venus brilla al cel i el far s'encen
i llença, pròdig, lluminosa ratlla
a tota l'aigua de la mar que es veu.
La mar la porta alegra dalt l'espatlla
i als navegants que cerquen diu: -Passeu!
I cau la nit al mar. Amb el misteri
de l'aigua enorme i viva, i amb l'espai
brunyit amb tants estels com pugui haver-hi
brillant pel cel que no s'acaba mai.
Sortint del mar sense horitzó, s'encenen
i s'apaguen els llums parpellejants

de les barques que han pescat i venen
airoses i oloroses i brillants.
Més tard la platja s'omplirà de plata
i el sorral moll s'estremirà un instant
amb el deliri blanc d'un món d'escata
que el mar, tan bescantat, ens ve donant.

Els cants es van perdent, i la cridòria
fuig amb la nit. Tota remor se'n va...

I així s'ha escrit una novella història
d'un vell aplec a Sant Sebastià.

LES ESPOSALLES DE MINYÓ DELFI

Deixem Palafrugell en pau. Aixequem-nos abans que el sol i, a peu, arribem a Calella entre dues clarors. De la mar puja una fortor de salanc que convida a respirar fort. Hi ha una quietut total i una conversa a la platja se sent de qui sap a on. Uns gats es baten, escandalosos, vora la font. Unes dones van a la platja a buidar estris íntims. La mar és grisa, inflada i calma. Espera el sol. Avui farà bon dia i algú que ho pressent canta arran d'aigua arreglant un ormeig. La barca d'En Perico, ampla, ben quillada i amiga, ens espera amb cares conegudes al damunt. Es diu "Cervantes", perquè la gent digui que a Calella no es llegeix! La gent que no és de mar té cara de son i diu que a n'aquelles hores s'està millor al llit que al damunt d'una barca, per ben quillada que sigui. Uns mariners remuguen, de baix en baix, diguent que les barques s'han fet per anar a pescar i no per anar-hi a passejar gent mudada... El cel s'enrosa, l'aigua enceta un bellugueix sense malicia i el sol, envermellit, alça el seu diari miracle de llum. La gent, que aplaudeix un do de pit, un gol o un discurs, no ha aplaudit mai davant una sortida de sol que és una cosa molt millor que les tres que deixem dites... El motor actua, la barca fa un giravolt ple de gràcia dintre les aigues del Port Bo, i emproem la mar oberta. La mar es va fent blava, i Les Voltes, petites. A Llafranc és tot tancat; s'hi fa el canari fins a les petites i el canari és un dels jocs que no necessita paisatge per bonic que sigui. Al davant el Cap hi ha un balanceig més intens però de bon passar. A l'aigua, netíssima, hi surten unes espurnes de llum blanca, i les aromes marines, pures, dilaten narines i pulmons.

Dessota Sant Sebastià uns bots pesquen volantí i ens creuem "bons dies" estentoris. Algú, als "Escuits", fa muscles amb calçotets llargs i amb un gran barret a punt per quan el sol digui: "Ara!". I, els que saben per on naveguen, van dient noms a mida que els accidents geogràfics passen pel davant la barca... "Es Cau"... "Cap de Frares"... "Sa Vinya d'En Gervasi"... "Cala Pedrosa"... "Sa Musclera"... A Tamariu ja s'hi fa algun foc, uns gossos lladren, i unes barques surten plenes de rosada i de cants... I, "Sa Rubia", "Es Furió", "Sa Punta d'es Mut", "Aigua Xelida", "Sa Roncadora"... "Ses Coves d'En Gispert"... i, així, fins a la ratlla de França.

Una altra vegada, el periple es va fer proa a Cap Roig. I, també, els de la carta anaven repetint per qui tingués orelles i volgués escoltar: "Port Pelegrí", "Es Canyers", "Es Forcats", "Es Golfet", "Es Cap de Planes", "Cala Estreta"... I, així, fins a la ratlla de Blanes.

S'hi va anar una pila de vegades a Llevant i a Garbí i, gracies a n'aquestes navegades amb els amics de Calella, han vingut al món "Les Esposalles de Minyó Delfí". Als primers crehuers, érrem dels que fèiem cara de son. Més tard, ja anàvem a dormir a Calella per no perdre vol, i de les hores d'abans de sortir el sol en guardem records inesborrables. Ara, la veritat, trobem que s'està millor al llit quan el sol és qui sap a on, que dalt de cap barca, per ben quillada que sigui i per "Cervantes" que es digui, però considerem que les vegades que l'hem vist sortir, a la mar, no hem perdut el temps. Avui, encara que no siguem practicants, tenim a gran honor contar-nos entre els que recomanen a la gent que el vagi a veure sortir, el sol...

Fou navegant a l'altura de Les Medes que vam veure els primers Delfins i que els mariners de Calella ens en contaren les primeres coses. Ells, els mariners, els podien veure cosa de no dir perqué devegades rompien xarxes i calaments, però reconeixien que ho feien sense cap mala intenció i portats només per la seva barroería nata, o per la gana. I, per això darrer, homes i peixos en fan de totes. Contaven cassos de nàufrags que foren acompanyats pels Delfins fins arran de platja perqué tinguéssin un bon viatge. Gent de tradició, la de la Costa, no feien altra cosa, quan contaven històries dels Delfins, que repetir allò que d'aquest peix en deien els antics, això és, qie eren intel.ligents, filantròpics, abnegats, manyacs... fins es deia que algú havia aconseguit domar un Delfí jove! Per altra part el naturalista, senyor Boitard, assegura que són uns animals estúpids, golosos, brutals, i que no tenen altra intel.ligència que la indispensable per viure a costes d'algun altre peix i per reproduir-se. El senyor Boitard en diu pestes, en fi, dels Delfins i nega la fama que els hi donaren els antics. Un altre senyor, el senyor Cuvier, diu en un llibre, que els Delfins són els més carnicers i, tinguent en compte el seu tamany, els més crudels de l'ordre dels cetacis. Males opinions, les dels senyors Cuvier i Boitard. Si mai naufraguéssin i els Delfins haguéssin llegit en quin concepte els tenien, ben segur que no els acompanyariem nedant fins arran de platja perqué tinguéssin un bon viatge! Aclarim, que ambdós professors es refereixen als Delfins actuals. Això dóna la raó als antics i a la gent de Calella i fa suposar que anys enllà existíen uns Delfins que es mereixien que es parlés d'ells, i bé. Si els senyors Boitard i Cuvier no han estat a temps a veure'ls, la culpa no és pas dels Delfins. De totes les maneres nosal

tres davant opinions diverses de les coses de la mar i dels seus moradors, estem al costat de la gent de Calella, com tindrem sempre més tendència a veure les bones qualitats, tant d'homès com de peixos, que les dolentes. Sense aquesta bona voluntat per part nostra no hauriem pogut fer "Les Esposalles de Minyó Delfí", bona voluntat que demanem també als lectors per envestir el temporal d'endecasíl.labs que s'acosten.

I disposem-nos ja a assistir, mar endins, a una assemblea general de peixos en honor del fill de Capità Delfí, el Delfí Blanc de les llegendes, Capità de la ramada, guía i capdill, patriarca i sobirà dels Delfins; a escoltar els grans discursos de Mare Balena, les intervencions de Raps i Sardines, Gambes i Sonsos. Taurons i Bacallans, Neros i Llagostes, Sars i Peixos-Espases, Morenes i Pops... vegem el casori i anem amb els nou-casats, deixant els sanglots de Mare Delfina, acompanyant-los en el séu, per ells inoblidable, viatge de noces de Vol Florit fins més enllà de Blanes...

Preparació a la Mar.

De bon matí la calma és absoluta.
A cada escull floregen mil brillants
que el Sol, rumbós, regala a plenes mans
a mida que va alçant la seva ruta.
Els vents s'han aturat dintre la Rosa
i ni mitjorns, provences ni garbíns
esbullen les passades dels camins
blau-blancs de l'aigua. Avui la Mar reposa.
Avui té el dia bo que res no apaga
i és lluminós i net i colorit.
Avui tota la Mar és un convit
endomassat de festa i de manyaga.
Un ram de verds a cada cala es lliga
amb el miracle de la llum de juny,
i l'horitzó amb el cel es fon al lluny
amb la dolçor d'una abraçada amiga.
Para's l'alè darrer que la Mar duia
i al sorral mor silenciosament
i, callant tot, es troba aquell moment
d'entonar en silenci una al.leluia.

El Convit.

La Mar avui té aquesta pau tan plena
perqué a unes noces té el convit més fi.
Ones devall, en llit de groga arena
es casa el fill de Capità Delfí.

Uns companys d'ell, volant damunt l'onada
conviden pels Set Mars. I pel séu rang
escolten molts pocs "nos". D'anomenada
en té molta a la Mar, el Delfí Blanc.

Els convidats han arribat a colles
seguint la Lluna que ha marcat camí:
Rascasses ben pintades i remolles
i a prova d'armaiada i volantí;
Tonyines blaves i d'argentería
-les reines del nedar de fa molts anys-
que mai solcant la Mar tomben la vía
per més que trobin xarxes i paranys;
amb boca vermellosa i grans agalles
hi ha el Nero, massís i resplendent.
Ell s'ha fet vell per caus i foradalles
i un dia plau baixar a casament.
El Congre rebesavi i blanc d'armilla
parafinat per vents i temporals;
Déntols de pes, amb cua de forquilla
i ulls molt oberts pel peix que neda en fals.

Un Calamar de la Mar Gran, provoca
saludades arreu. I fent-se lloc,
Raps carregats de lluites i de boca
que sempre troben que mossega poc...
Tortugues pigallades i calmoses
que van portant-se el pis perquí i perllà,
i ensenyant a tothom deu mil ventoses
ha dit: -"Bon dia"-, el Pop més gros que hi ha.
I la Morena colorida i plana
encara amb tot l'orgull d'uns temps passats,
que els antics li donaven carn humana
dintre l'or dels estanys de les ciutats.
Esbufegant i calurós, es troba
un hoste nou que tot és remirar,
és, totjust arribat de Terranova
amb la barbeta al punt, el Bacallà.

Malgrat que més de quatre rondinessin
també vingué; el Tauró ensenyant les dents.

Perqué les treves nos es contravinguéssin
la Tintorera no el deixava gens.

La venerable Escrita al rull es para
nedant tan poc, com si marxés a peu;
i amb el sabre brillant per l'aigua clara
el Peix-Espasa de content no hi veu.
Llagostes roges cuajant airoses,
que sempre s'han pagat a pesos d'or;
Llobregants de tenalles perilloses
i un gran Cabrot amb garfia d'"aigua de cor".

La convidada ha estat ben repartida
i vora aquell estat major de pes
acut mig temerós a l'alta crida
el peix menut, perqué no hi hagi ofès.

El que té el món aprop d'aquelles platges
que, fora de menjar, té pocs afanys,
i el peix que passa els anys en llargs viatges
i aquí només hi ve per prendre banys.

La crida ha estat de treva, fins que passi
tot el festeig pel casament que fan.
Si es fa una sola baixa, a qui la faci
la Llei del Mar s'aplicarà a l'instant.

La Llei es feu per bons i per pirates
i grossos i petits ho saben bé.
Al rull, però, tremolen mil escates
i sobretot les de pesar lleuger.

Perqué no hi manqui res, que Delfi mana
i sigui tot d'un casament sonat,
hi ha estels de Mar, i a dematí per cana
curculles i cargols han arribat.

Un daltabaix tota la Mar emplena
i l'aigua puja i baixa a remolins!

Per presidir ha anclat Mare Balena
ben escoltada per cent-tres Delfins.
Hi ha un moviment de por que al fi s'atura
perqué la treva s'ha dictat abans,
i l'aigua es fa una mar d'escuma pura
amb tot un món de cues repicant...
Ell d'agraida cel amunt enfoca
el traç llumínic del séu brollador...
-I tot això que es veu és una boca?-
pregunta embasardit un petardó.

Sota la presidència gegantina
tothom espera l'anhelat moment
i es mira i es remira a plena nina
per veure com es fa aquell casament.

Hi ha bellugueix i anâ i venir d'aletes...
Ai, que l'espera es pot tornar fatal!
Més les treves del Mar són treves netes.

- Que hi hagi pau, amics! - es diu de dalt.

Per veure si és ben cert que es mantenia
Mare Balena ha fet poders ben plens
anomenant del Cos de Policia
les grans Tonyines, per descans del cels.

Remou-s el llom de llum de l'aigua clara
i els ulls no paren de mirar i mirar...
Els més lleugers han engegat un: Ara!
Són els Delfins que es vénen a casar.
Per veurel's bé hi ha empentes i desfici
i algun egolosit mig perd el cap,
prô el Cos coneix a fons el séu ofici
i diu: - Voleu tancar la boca, Rap?!

La Tintorera ja fa estona apura
amb el Tauró, un repicat molt viu.

Es veu que s'ha esmolat la dentadura
i ell diu que sols l'ensenya perqué riu.
Suspira una Rascassa, quan venía
un vol d'aquells moixons de ventre fi.
-Oi quin vermut faríem, Policía,
si no fos el casori del Delfí?

-Fiqueu-vos, Pop, les mans a les butxaques
que els llagostins avui no són per vos.

I el Pol que diu: - Demà també les vaques
els portaran a vendre a Palamós...

-Aquest surell em fa la gara-gara
-diu un Llobarro que s'està dejú.
Prô el peix respon, que avui la Llei l'empara:
-Ja saps que els forns, també s'han fet per tu?

La Policia al poc dotat defensa
quan malda el gros que està mancat d'espai,
-Silenci, Llobregants, que això comença!
-Són les Sardines, que no callen mai!

No poguent mastegar el Rap rondina
i es riu sovint d'amic i d'enemic.
-Mireu, la Molla, que es desfà de fina...
-A la cassola ens desfem tots, amic!

-T'escau el fer de vigilant, Tonyina...
Només et falta el sabre i el fanal.
Tant vigilar, i cala una traïnya
i ja em direu l'autoritat què val!

I riuen, estofats, amb molta sorna
fent-la petar amb tot el peix de pes.
-On vas Rajet?
-Calleu, que és peix de torna
que només el fregeixen a pagès.

Pobret Rajet, que més avall l'esquiven
i surten crits de mofa pel peix blau.
Prô ve un avís dels que les rendes tiven:
-A veure si tenim la festa en pau!

Amb penes i treballs el peix callava
i el Delfí Blanc, senyor i ben posat,
davant Mare Balena, presentava
la bella estampa del futur casat.

Minyió Delfí passa una estona amarga.
Ell sap de la Delfina cada tram,
com neda i vol... més ja fa una hora llarga
que un Delfí jove s'ha emportat el ram!

"I avui, Senyor, que jo no puc anar-hi...
"Si algú l'hagués tancada dintre un art?
"O que la xarxa fos de l'emissari...
"Quins pensaments de fer!...prô es fa tan tard'"

Llençant a fons la ben formada cua
impacient capbuça's poderós.
Als grassos de la Mar l'enveja els nua
veient els salts mortals d'aquell colós.

-Guarda't l'alè, que el casament castiga
i cal molta paciència i molt d'aguant-
diu la Balena-. I si la noia triga...
d'ençà que el món és món totes ho fan!

Com cada cop que parla la Balena
la Mar és un ruixat d'aplaudiments.
Veient com aplaudeix una morena:

-També saps de què van, els casaments?

-li diu un Pop que passa de la mida
prô fent-se, per si acàs, un xic enllà.

-Presum, avui que ens han portat la Dia,
prô si ets Pop, m'ho vens a dir demà!

Les Delfines, i els primers plors de la sogra.

Per fi a grans crits es mouen i aplaudeixen.
Es que voltades del millor jovent,
per retornar la calma als que pateixen
mare i filla han baixat a casament.

Ai, la Delfina, amics, i quina noia
tan perfilada i tan al punt que es veu,
que contemplar-la és una pura joia
i ensaliven, mirant-la, més de deu.

El nuvi enceta amb goig nou repertori
de giravolts, i salta i brinca i riu.
La Delfina, molt jove, del caseri
n'espera tot allò que la gent diu.

-S'emporta un bon pamet de la peixera-
diu el Tauré-. Quan un és jove escull...
-més afegeix-. Es broma Tintorera!-
veient que se'l miraven de reull.

La Policia va passant revista
i es forma un Tribunal esplendorés.
Un peix de cada mena és a la llista
per testimonis i padrins dels dos:
dels que han vingut de regions disperses
de gran registre i de nedar pausat,
al peix menut que es ven a mitges terces
i que es fa creus que el tinguin al costat.

El Tribunal del Mar ha format taula
i els contraents en saben la valor.
No els hi tremola el gest ni la paraula
quan s'han jurat que es portaran amor.

Mare Balena el séu discurs prepara
i el Mar en pes vol escoltà el sermé.
El Delfí Blanc, d'orgull no sap on para.
La sogra, pobra, és un ruixat de plor.

Parla, i llarg, Mare Balena.

-Per Delfí Blanc, Capdill i Patriarca,
avuo hem arribat de Mars de neus,
i encar que els seus consells siguin de marca,
bé us puc dir quatre coses, amics meus.
Aquesta Mar tan gran, inacabable,
d'avui és vostra llar als quatre punts.
L'Amor més fort, més gran, el veritable
el trobareu aquí si marxeu junts;
si combineu l'Amor i el peix del dia
i l'un a l'altra vos serviu d'empar,
recordareu el jorn que als dos unia
fins aquell dia que moriu al Mar...

Ai, quins sanglots la pobra mare feia
veient que se li acaba el seu paper.
Plorava tant, que el Senyor Nero deia:
-Veus el casori, quines coses té...!

-Vosaltres que sortiu a pren dre l'aire
és necessari que pareu amen
d'allò que passa al Mar quan no bot gaire
o del què no, segons d'on bufi el vent.

Si és vent del Nord, que bufa i esbatana
i l'aigua brilla que no es pot mirar,
nedeu tranquils que ha entrat la Tramuntana
i ni les vaques surten a pescar.
Els Llevants són humits, són vents que deixen
pas als Mitjorns, qu'és un ventot plujós.
Bona senyal, les torrenteres creixen
i al peix petit li plau el Mar terrós.
El Ponent és pesat i duu peresa
i amb mandra sempre es pesca com Déu vol...
Si ve el Gargal ningú surt a l'oncosa
que es vent que duu mal temps i no es fa gol.

El Xaloc és un vent que ve a migdia
i bufa calurós i xarboter;
el Garbí és un vent de bogería
que deixa el Mar del blau més blau que té.
No us en fieu que cal nedâ a la guarda...
A voltes només bufa per bufar
i prou. Si engalla el buf a mitja tarda
és per tothom el vent millor que hi ha.
Si el Mestral no es remou amb moltes ales
que a Mestrelada no li arribi el nom,
és un vent perqué feu poques escales
que amb el Mestral surt a pescar tothom.
I si la Mar, com esverada tropa
passa bullint pels espigons dels caps,
per vosaltres tot vent és vent en popa
que els vaixells són a port amb rem i draps.

I, digues, Capità, no passis pena,
me n'he deixat algun per 'allò que veig?

- Te n'has deixat algun, Mare Balena:
El Terral, els Provences i el Lleveig...

-Com anys enllà, vell Capità et defenses
Cua trencat i murri Blanc Delfí.
El Terral...és bon vent, també els Provences
si volen, prê el Lleveig és el Garbí!

En vols de vents, Delfí?, doncs pren-ne nota:
Tenim el Vent Lleuger, l'Obert i el Franc,
el Botaló, que fa bona derrota
que tots el coneixem com el Vent Blanc.
El vent Tancat, que va seguint l'estela,
el de la Quadra, que és un Vent segur;
i aquell que fa escurçâ el ris de la Vela
catalogat, senyors, com el Vent Dur.

El Vent Escàs, que per la prea bufa
i aquell dit Llarg, que ajuda a arribâ a port;
el Frescaló, que crida i s'estarrufa
i deixa el drap petit sense punt nord.
I el Manejable, el Pla i el vent de Popa,
el vent Rodó, que bufa de pertot;
i el vent Revés que fa la vela xopa
ferint de cara tot l'ormeix del bot.
I el vent Enter, que pel quadrant camina
sense torcar-se ni donar neguit,
i el vent Forçat, el Baix, el de Bolina,
el Favorable, el Fluix, el vent Partit...
La Marinada dolça i sense faltes,
el vent del Sol, que sols amb ell rebat's,
el Fresc, que emplena bé les veles altes
i el Brut, que porta escolta de ruixats...
I el vent Ample i l'Oreig, la Brisa fina,
la gran Ratxada i el company Fresquet,
i el vent de Temporal que el buc camina
portant només la veta del trinquet...
El món marí content ovacionava
Mare Balena, que cofoia diu:
-Ja feia temps que no discursejava...
Els Vents...parleu-me'n que en conec un niu.
Tot justament els Vents! Podeu ben creure
que no ha rê a la Mar, havent-hi molt,
com una vela inflada si es pot veure
damunt d'un Mar ben blau, plena de sol.
Un bergantí a tot drap volant onades...!
Voleu estampa de més bon mirar?
O una tres-pals amb veles desplegades
tornant de Terranova de pescar?

Bon temps aquell que a l'aigua coloría
de veles i banderes la claror...
La Mar al damunt séu només volía
els homes que eren homes de debó...

Més cal nedar tinguent la vista fina
que els homes tiren l'ham pertot el món.
A l'aigua, tan petits, no s'endevina
que els homes siguin tot allò que són.
Per vosaltres, pescant de cent maneres
xarxes i llences calen pels recons,
per nosaltres han fet les baleneres
i ens dónen caça amb refilats arpons.
I amb un calvari d'asperosa via
de les Mars tébies hem deixat la mel
i fugint d'ells un dia i altre dia
hem de fer cria per les Mars del Gel.
I per companya hi ha la foca trista
-que és un exemple per no fer-ne cas-
que va amb els homes fent d'equilibrista
portant una pilota sobre el nas...
i l'os, pobret, que tot fugint no para
fins al País del Gebre a capgirells,
i al Pol mateix el van seguint encara
per nâ a buscar-hi un bon abric de pells!

Aquells que no pareu de fer viatjes
recordeu-vos que els homes són els forts...
passeu de llarg per cales i per platjes
i feu el sord a les ciutats i als Ports!

I això i que ens domguin penes i cabòria
pensem dos cops quan els humans trobem,
que a casa nostra en coneixem la història
de quan anaven per la Mar a rem;
de quan el primer floc al vent inflava's
i el Mar, tan gran, ja va sentir-se esclau,
i durant segles, per les ones braves
la vela es feu mestressa del Mar blau.

I fou en aquell temps d'airoses quilles
el fet immens qu'encara el món remou:
que tres velers de veles ben senzilles
trobaven les arenes d'un món Nou!

I de llavors el sol pintà de plata
cent veles que passaren tot atzar
en nom de Déu, d'un rei o d'un pirata
per trobar terres més enllà del Mar!
I el Mar omplia el full de cada dia
de lluita i glòria, de fracàs i mort...
per anys,al damunt séu sols s'hi movía
la llei i la bandera del més fort.

Uns anys més tard, un monstre amb gran fumera
aigues endins ens feu cridar favor...
fins que es vegé que el gran ensurt, no era
que la fumera del primer vapor!
D'aquell primer, que duia pala i roda
han vingut els moderns que corren tant,
i avui per Mar s'hi senten balls de moda
i els temporals, ni els vénen ni els hi van.

Aquell primer deixàvem fent regates
i era un miracle el séu anâ i venir.
Els d'ara s'han rigut de les bravates
dels vents i cap li's fa mudar camí.
Aquests d'avui, amics! Per dins hi ha cases
com les que hi han per dins de la ciutat,
i llums que brillen com si fossin brases
i menjadors, i balls de societat...
I allà hi van les senyores, una cosa
tan delicada, que ningú compren
que els homes, a qui res del món no gosa
alçar la veu, i quan vermell d'orelles
no troba res que el pugui deturar
els homes, ja veieu, facin per elles
totes les coses que us pogueu pensar...!
M'ataca a mi, que peso tonelades
i lluita amb els Taurons, tan ben dentats,
i enfront d'aquelles coses delicades
un home no fa més que disbarats!

Els fa vestits de preu perqué llueixin
amb perles i corals dels escollits,
i un cop arruinat perqué es vesteixin...
resulta que les vol sense vestits!
Aquesta és una de les falles vistes
i navegants i nobles i plebeus,
i generals, banquers i reis i artistes
sovint hi cauen amb els quatre peus.
I jo us puc dir, que en la més gran baralla
o en les desgràcies de més gran esquitx
que d'anys han remogut el món, no falla,
les dones nues hi han estat pel mig!

Deixant aquestes falles per les dones
-que tots portem alguna flaca a dins-
els homes s'han guanyat manâ a les ones
i han pagat car la gorra de marins...

Tots ho sabem que es fa conserva nostra,
més pel progrés no hi ha fixat cap preu!
Qui parla anglès d'aquí, posem per mostra?
Qui, peixos, pot pintar com ells, digueu!

Sabem que hi ha el verat, que per fortuna
pot planejar per eludî un gormand,
més qui de tots se'n pot anâ a la Lluna
com diuen els diaris ¿u'ells faran?
Qui de nosaltres pot tenî esperança
d'escriure a màquina o tocâ un violí?
Quants peixos han guanyat la Volta a França?
Quants hem trobat petroli, dels d'aquí?

I encara que el sí nostre a molts esvari.
el nostre sacrifici no és en va:
servim perqué el comerç d'un món no pari,
i és llei que els homes hem de respectar...
i cal retenir molt morfada i vista
encar que en caigui a l'aigua un de tot sol,

podriem menjâ un savi o un futbolista
i això són coses que ells estimen molt!

Es clar que aquesta vida és mal entesa
i a espatlles nostres tot un món hi creix,
més tant-li-fa, parents, morî a l'encesa
com gola avall fê d'entremès d'un peix!

Perxò malgrat que ens pesquin sense mida
el peix, de temps, té l'home per Senyor...
només de tots, un sol trencà la crida
i de sang d'home s'enrogí el Tauró...

De L'Assemblea surtin crits de "mori"
d'aquells que estan més lluny del gran marraix
i aquest entre el garbuix del rebombori
-Mare Balena- diu de baix en baix-
no sé perqué en aquest discurs em toca
fê aquest paper sense venir-hi a tomb...
Això són ganes d'enredar la troca...
Després diran per què la pau es romp!
Que a la Mar, com pertot, Mare Balena
la gana no permet escarafalls.
i si portessis la mocada plena
d'aigua sola, faries molts badalls.

- Fes-lo marxar, Balena, si és que manes!-
diuen els Raps, com sempre rondinants.

- Si us veig demà vos passaran les ganes
de volguer fer allò que fan els grans.

- Deixa la gent en pau i no t'esveris-
li diu la Tintorera que el coneix.
La gent, però, l'emplena d'improperis
perqué té mal posat, i ell que somriu:

-Si d'entre tots algun és curt de vista,
mireu-me bé el dentat, sense res fals.

Jo us puc jurar que encara cap dentista
s'ha vist en cor de treure'm els queixals!

-Crideu els Vigilants, que s'esgarría
i aquest té ganes d'ensenyar les dents.

-Fa poc que n'he esmorsat de policía
i em sobra pit per fer-ho amb els presents!!

-Com que vull pau, Tauró, demano excusa
que avui la festa no és de llamp ni tro...
Més si un present del séu dentat abusa
aquí calla tothom perqué ho dic jo!
I s'ha acabat!! - posant-se al punt contesta
Mare Balena mantinguent els furs.

-Avui grans i petits estem de festa
i jo reprenc el fil del meu discurs.

...Per nosaltres, encara val la pena
envestir les tormentes dels Mars Grans.
Una Balena és sempre una Balena
i no es pesca sovint com els Serrans.
Quan amb velers ens feien la partida
un cop de cua no deixava res.
La cua, amics, s'ha mantingut a mida
més els vaixells, multiplicats per tres...

Però aquells que no sou pesca d'altura
podeu estar contents, que teniu sort:
l'home de Mar se'n va amb l'agricultura
i fent mal temps no es mou de menâ un hort.
Si bufa el vent, sovint molt fort el troba,
si plou, és perqué plou, i els refredats
s'emporten, diu, un mes d'agafâ anxova
i els quartos per angüents són mal gastats.
Els de l'ormeig petit no surten massa
i així que poden sense rems se'ls veu.
Perxò es pesca més poc, i es diu que a plaça
el peie cada vegada té més preu.

I molts proven l'estela de nous astres
i deixant l'aigua freda de la Mar
han posat fonda per plomar pollastres
o fan cafè darrera d'algun bar.
I avui ja no es pateix per les basardes
de tramuntanes i demés perill,
avui amb vent o sense moltes tardes
xiulant un gos van a matâ un conill.
I el que ha mudat, perqué la bossa sura,
la xàvega pel llum d'un restaurant
en lloc de peix hi bullirà verdura
que al Mar no tornen els que d'ell se'n van.
Per què penar llevant palangre o malla,
que és una pesca qu'hom shi cansa molt
si diuen que hi ha gent que paga i calla
només perque els hi deixin veure el sol?
L'art i la pesca van de cala baixa
i ja és d'un món que es torna fonedís
una olla de quitrà, amb un mestre d'aixa
corvant la fusta airosa d'un madís.
I en lloc de veure xarxes a l'arena
treient-se la mullena de la nit,
s'hi veuen noies ensenyant l'esquena
amb un Bikini de molt poc teixit...

Més no us penseu que marxi la batalla,
que són de vela i rem els que han plegat
i vaques i trainyes ténen malla
per calar fondo i fê nâ el peix donat.
I en aquests temps no calen valenties
i vigileu, que tot rient rient
hi han elements que pesquen ja fa dies
amb escopetes per fer blancs ravent!

Deixeu la golosia que us assetja
que el fetge, fent abusos, creixerà
i els homes paguen molt el peix amb fetge...
Digueu, si us plau, que en parli el Bacallà.

Si d'un llagut seguint algun viatge
us cau a l'aigua un foraster vestit,
l'acompanyeu nedant fins a la platja
i el turista us serà molt agreit
el qui malgrat aquests vestits que porta
durant tres mesos és un gran pecat
dar-li un disgust, que du moneda forta
d'aquella que es canvia d'amagat!

Penseu que el bon Amor no fuig ni passa
i que la Llei que el peix no pot trencar
és fê una gran familia cada raya
i arribâ un temps a ser-ne Capità,
i dur-la per la Mar molt ben portada
guiant-la per l'atac si mai convé...

Per dur-la vora teu enamorada
et dóna la Delfina per muller.

I com que se que aquests consells, promesos.
perqué seran seguits són escoltats,
davant dels testimonis més entesos
us faig als dos solemnement casats.

De nou la sogra amb quins tresbals plorava
sense consol per aturar-li el plor.

-Tant temps que feia que me la guardava
i avui sí que la perdo de debó.

I vinga plors i ais i llagrimeta,
i, :-Ai, filla meva que no et veuré més!
Qu'ara la gent ja pesca amb escopeta
i es fan fluixes pels peixos lleminers...

Amb mi d'anar pel Mar t'he fet aprendre
i de molt lluny t'he fet mirâ el perill
i tinc por, molta por, d'aquest meu gendre
que tot s'ho menja...i caure és tan senzill!

Fugiu dels bots que porten la ruina
i avui van en motors de molts cavalls,
i molt sovint la flaire de benzina
vol dir pel peix, que fa els darrers badalls.
I les fluixes! que el son dels ulls em lleva!
I les xarxes!, les xarxes, que ara són
d'un fil tan fort, que els homes, filla meva,
en diuen, i mal dit, fil de nilon.

No us acosteu a terra en platjes closes
que ara la gent hi va amb nois aparells.
Ai, filla meva, apren aquestes coses
que el teu Delfí fa el sord als meus consells...
I si no et creu i fa com fa fins ara
que es riu de mi i es riu de tot plegat,
entornate'n a casa de la mare
que al descasar-se al Mar, no és cap pecat
si el marit és marit toca-campanes
d'aquells que et fan patir permanentment
i ho fan només perqué ens hi venen ganes
perqué ens hi lliga el llaç del casament!

Gran intervenció del Capità Delfí.

-No cal que amb tanta pena els entendreixis
si no després no serviran per res-
li diu el Delfí Blanc -i, despedeixi's
aquest dol que la sogra havia encès.
Que de consells, el Noi en sap cofades
i repetits de un a un per mi,
tant per buidar passant les armaiades
com per avui quedar com un Delfí.
Que el matrimoni, sents Mare Delfina,
no és per anar-hi carregat de por,
és el marit qui crida i qui domina
i si ho fa fort, encara molt millor,

almenys aquí a la Mar. Si en altra banda
les dones són qui manen i fan crits,
jo us dic Delfina que el casori branda
i planyo al matrimoni i als marits!

Els festeig. Cancons, balls, duos, jocs-de-mans, duels...

Crits de "nolt bé" s'escolten a veu plena
després d'aquell discurs del Capità...

I amb un bufet els diu Mare Balena
que ja poden la festa començar.

Hi hagué una desfilada colorida
de corns i caragols d'allò més rar;
dáirosos i gentils, ni fets a mida,
volen, nedant, els Cavallets del Mar.

Per fé i per dir, totho, passa amb corrua
per la parella i el convit que hi ha.

Per ordenar la desfilada, actua
vestit de llarg, un Congre veterà.

Puntes d'estols vessats per l'aigua clara
amb tot l'aroma que a la Mar se sent,
els Sonsos han entrat molt nets de cara
aquest cantar, petit com ells, diguent:

Del peix que al Mar corra
som gotes de llum,
prô amb tot el perfum
de l'alga i la sorra.

L'airosa anxova, que es passeja a moles
i es peix de poc prestigi i sense dots
que llueix poc a dintre les cassoles
i acaba ben salada dintre els pots,

davant la gent que va cridant contenta
s'emporta un exitàs aquell matí
qu'a milions, un gran ballet presenta
que fa pel mar, el nom del Bell Delfí.

Les Vaques Tremoloues, que pessiguen,
han fet parada per cridâ el jovent.
I els peixos xics, il.lusionats, no triguen
a entrâ a la fira a fer-se dar corrent.

I Mestre Pop, amb gràcia i optimisme
desplega les vuit cames fascinants
i es fica dintre el clos de l'hipnotisme
i pren i dón presents amb joc de mans.
-Un voluntari -diu- s'hi atreviría?-
I un llagostí ja hi puja dels primers.
Pujà. Més diu la història d'aquell dia
que el Llagostí no s'ha trobat mai més.

La Morena, amb els ulls fent mil postures
té un públic poc adicte entre els petits
que fúig al escoltar bonaventures
que totes són, qu'han d'acabar fregits.

- Un moment - diu el Congre amb la batuta-.
Per vostès, la Sardina viatjant
cantarà a cor la Gran Cançó de Ruta.
Preguem silenci mentres duri el cant.

D'una platja a l'altra platja
fa cents anys venim i anem.
De per vida és nostre viatge
i el repòs no coneixem.
De camí morim a tones
acossats per 'allà i perquí,
però ens casem damunt les ones
fent l'amor 'nant de camí.

Anyorant temps de bonança,
arribem sense descans,
ens banyem amb aigua mansa
i tornem a les Mars Grans.
Per les aigues rialleres
mil vaixells anem trobant
i els colors de mil banderes
coneixem de veuren's tant.
De les barques marineres
hem après tot el cantar,
sabem tangos i havaneres
i sabem el xa-xa-xa.
I sabem el xa-xa-xa!!!

-Senyors: Per evitar passés un drama
pel desig que ténen d'actuar,
hem tingut d'avançar tot el programa
perqué els Raps no es podien aguantar.

Som nosaltres els grans Raps
Raps, Raps.
Amb la boca de molt pas,
pas, pas.
Qui no vulgui mal de caps
caps, caps,
que no ens passi arran de nas,
Nas, Nas
De boquetes com la nostra
ja per l'aigua no se'n fan,
i en tenim aquí la mostra
per si la trobeu poc gran.
Com la boca del bon Rap,
és sabut i tothom sap
que a la Mar no n'hi ha cap.
Que a la Mar no n'hi ha cap!!!

I els Raps tinguéren de bisar la peça
cantada a cor, davant els crits de "més"!

-Les Tortugues, senyors, que porten pressa
us ballaran el Pas dels Cançoners.

Dant-se les mans i lentament ballant-la,
unes Tortugues la sardana fan
damunt l'arena clara, puntejant-la
a cor del contrapunt que van cantant.

Anem a poc a poc.
Més, ai, de qui es belluga
que al Mar la pell es juga
i acaba vora el foc.
I almenys que avui no es puga
de les que som aquí,
la sopa de tortuga
a cap hotel servir!!!

-I, estimat públic, ara fa l'entrada
la gamba sempre en plena joventut
que segons sembla porta anomenada
per ser feta a la planxa pel vermut.

Avui que hi ha treva ballem i corrim,
que ens vetllen les vaques el temps que tenim.

Hi ha planetes que no fallen
i la nostra és ben d'espant.
Si les vaques no ens emmallen
ens espera el peix gormand.
I ens passem la vida entera
tremolant de cap a cap:
O pel gel d'una panera
o la boca d'algun Rap.
Que en treurem d'anar mudades,
de fer goig ni de lluir,
si les hores són comptades
i tenim un mal destí?

Per lluirar-nos de les brides
d'aquest fat que ens ha caigut,
ens passem cantant les vides
qu'un minut és un minut.

Avui que hi ha treva ballem i corrim,
que ens vetllen les vaques el temps que tenim!

!Companys: enmig de les sorpreses grosses
qu'heu sentit avui, actua per vostès
el Bacallà, que ens ha arribat a noces
nedant mig mar Atlàntic com si res.

Com a casa enlloc es troba
on es lluiti i peni tant,
i malgrat aquesta prova
com el Banc de Terranova
no n'hi ha d'altre ni n'hi hauran.
Pel gener que neva i glaça
arribem als Mars del Nord,
i a l'abril que l'hivern passa
un exèrcit ens dón' caça
escampant els hams de mort.
Ni el perill de les boirades
ni el xiular dels huracans
veda el pas a les xarxades
que mil barques han calades
per nosaltres, Bacallans.
I una flota ens va a la petxa
per els Mars esvalotats.
Tot ho fan pel nostre fetge
que el recepta cada metge
per remei dels desganats.
Com a casa enlloc es troba
on es peni i lluiti tant.
I malgrat aquesta prova
com el Banc de Terranova
no n'hi ha d'altre ni n'hi hauran!

-Amics, vessant honor ara je actuo
pels dos artistes que ben prest veuran.
Per primer cop dintre la Mar, a duo,
el Nero i la Llagosta cantaran.

-Jo sóc de la Mar la constant preferida.

-Soc peix de rodella que costa molt car.

-La plaça que em compra calaix té de mida.

-El xai a la terra i el Nero a la mar.

-Per Nero que siguis jo tinc de guanyar-te.

-Un Nero és un Nero dessota ningú.

-Dorades mes lletres je tinc a la carta.

-Per poc bé que em cuinin sec Numero 1.

-M'exporten a Amèrica on tu trobes veda.

-M'estima qui estima una taula com cal.

-Soc font de divisa de forta moneda.

-Divisa, divisa... per coure què val?

-En Mar i en la terra tinc fama molt forta.

-La fama d'un Nero no baixa d'un punt.

-Més ai, que el prestigi m'arriba ja morta.

-Les lloes em troben que sóc ja difunt.

-Ai, Nero, bon Nero, qu'arriba la glòria
un cop ja a la brasa i amb salses al vol.

-Companya Llagosta que a dintre la història
no hi va qui no passa ni pena ni dol.

El peix s'arremolina esvalotant-se
que hi ha espectacle nou. Uns sars molt fins,
qui sap de on portaren una nansa
i demostraren com es fuig de dins.

Tothom picà per l'aigua a cua plena
i davant del ruixat d'aplaudiments
fou necessari repetir l'escena
i els sars ho feren, sempre tan atents.

Moments després, algú té por que falli
la bona entesa cap algún cantó
que Mestre Congre reclamant que es calli
ha anunciat que parlarà el Tauró.

-Sóc el Tauró, que em miren rondinant
perqué he tastat el gust de sang humana.
Jo menjo allò que puc, i quan tinc gana
mossego què se'm posa pel davant,
que al Mar si pamplineges vas dejú
i aquí no es viu com si es visqués de faula.
No hi ha ningú que et posi el plat a taula
i si vols tall te l'has de guanyar tu.
I em plau en nits de temporal del bo
dir a les gents que em miren espantades,
sortint nedant pel llom de les onades
que soc l'únic del Mar que no tinc por.
I caigui allò que caigui hi vaig corrents
que ja em direu qui de murfar s'atura
si té com jo un excés de dentadura
que me la feren amb tres-centes dents.

M'odien perqué tinc un cor molt prim
i vaig a la cacera dels que es banyen;
si aquests no tenen dents que els acompanyen
quina culpa hi tenim els que en tenim?
Jo sóc com sóc. Vosaltres sou com sou.
Si algú nasqué amb un pit forrat de palla
a mi em pariren per plantar batalla.
Qui ho mana tot em feu com sóc. I prou!!!

Aquell discurs va fer molt poques bases
i tot és murmurar de baix en baix.

Prô el Congre té un duel de peix-espases,
i els concurrents s'obliden del marraix.

L'un és del Nord, d'espasa refilada
que ha fet nedant pel Mar molts bon forats.
L'altre ha arribat de Mar més temperada
i porta un sabre dels més ben posats.
Es miren d'un tros lluny i al fi s'acosten,
i es veuen fintes, giravolts i salts,
i els assistents enlluernats aposten
qu'aquell combat s'aparta dels normals.
Freguen les punxes per qui més podia
i tot de cop ve un drama de debó:
El peix del Nord ha errat la puntería
clavant l'espasa al ventre del Tauró!

Si en va portar aquell pas de rebombori!
Crida el Tauró amb el ventre foradat
i es llença furient a l'auditori
que fuig i xiscla i marxa esperverat.
Perquí i perllà se'n va la Policia
prô el bat-i-bull es riu de tot aguant.
La treva s'ha acabat, com es temia
algú que es feia creus que durés tant.
Tothom deixa els consells i el bon exemple
i la batalla fa pujâ el delit,
i es prova que és veritat, i com un temple,
de que el peix gros es menja el peix petit.

Per veure córrer més les ales flaques
els Raps, que quasi mai perden la pau,
sorruts:-Les vaques! - van cridant- Les vaques!-
marcant les "as" molt fort per si res cau...

Després del fi de festa, la parella surt en viatge de noces que el Minyó Delfí ens contarà tan bé com pugui.

Com passa en els casoris de requesta
els nuvis decideixen, oportuns,
deixar el convit que acabi sol la festa,
fent el viatge que farem tots junts.

Avui no val tenir ni una hora trista
que el Mar brinda camins de baix a dalt,
avui fan el viatge de turista
que s'han casat, i un casament s'ho val.

I fugen Mar endins, contents, i riuen
saltant per l'aigua clara alegrement
per veure si és veritat allò que diuen
de la lluna de mel del casament.

-La sogra et duia massa mar enfora
sempre amb la por de xarxa i parament.
Per veure aquesta costa de la vora
encara val la pena fer el valent.
Anant pel món, si les Set Mars segueixes
veuràs molts llocs que et pararan el pas,
més aigues tan hermoses com aqueixes
ja pots cercar, que no les trobaràs.
Trobaràs aigues on la pau amaga's
i un cant al bell silenci entonaràs,
més unes mars tan netes i manyagues,
ja pots nedar, que no les nedaràs.
Trobaràs aigues amb claror ben foses
que més d'un cop i dos recordaràs,
més aigues com aquí, tan lluminoses,
ja pots maldar que mai n'encontraràs.
Trobaràs blaus d'un blau que no hi comptaves
-"Es el més bell dels que he trobat "-diràs...
més aquest blau d'aquestes aigues blaves
ja pots mirar qu'enlloc el miraràs.
I mai dels mais qu'un jorn facis memòria
per escollir d'on és més bell l'abraç
del mar i el pi i la penya, aquesta glòria
fora d'aquí, debades cercaràs...

Camí de Port de la Selva.

Sortim de Vol Florit, camí de França,
i avui et portaré camí dels pins.
Veuràs quins bells recons d'aigua tan mansa
després de les muralles d'aquí dins.
Trobarem tamarius vora Culera,
la platja del Garbet, ja es veu al fons.
Això encara és pelat, ni una olivera
plateja els espadats d'aquests recons.
Aquí ja apunta un verd de vinyes tristes
i l'aspre de la penya no és tan fort.
La costa baixa un xic. Ja hi ha banyistes.
Passem per Cap de Vol, camí del Port.

Sant Pere de Roda.

Aquell blancall que a poc a poc s'arrasa,
cenobi un altre temps fou poderós.
Ja era molt vell en temps dels vells de casa
i l'avi ja el sabia molt famós.
Fou fet de Roda en l'ufanosa serra
voltat de boscos i jardins molt verds.
Avui marlets i capitells per terra
serveixen per refugi dels lluerts.
El pedruscall, mateix que un gran ossari
dels claustres i de voltes són els fulls.
Els monjos hi passaven el rosari
amb el cap jup i la caputxa als ulls.
Manaren durant segles les marjades
i a canvi dels presents i del conreu,
al cor pels seus vassalls feien resades
alçant els psalms al cel a tota veu.
I algú de casa ha dit que d'aquells dies
si al moestir s'hi fa pontifical,
a mar endins sentia lletanies
si per atzar bufava el vent terral.

Avui tot ha passat i tot esborra's,
les pedres es fan velles i tot cau.
I de cançons, marlets, carreus i torres,
només en queda el Mar del mateix blau.

Cap de Creus.

Ara veurem Cap Gros i Taballera.
Al Portaló la costa es va apagant
i Culip treu un punt d'esgarrifera
al Cap de Creus, que s'allargassa tant.
Aquest braç torturat que al Mar es banya
és tot quant surt d'un Pirineu negat.
Per Pirineu que es digui una muntanya
al Mar li sobra fons per tot plegat.
Aquí la pedra punxaguda mana
i res no creix per dintre els seus esquerds.
Ni el pi, que per arrel tan poc demana
mai sobre el Cap pogué platà els seus verds.
Aquí la Mar és lliure i és salvatge,
aquí es desbrida i corra sense fre.
Aquí no hi ha redoç, ni sorra per la platja
que el Cap vol la Mar sola i sense re.
Aquí el roc no es fa sorra, cau a trossos,
que el Mar i el vent no volen parâ els peus.
Enlloc veuràs un cops de vent tan grossos
com les ventades d'aquest Cap de Creus.
Un dia per provar si vas valenta
vindrem al Cap quan s'estarrufi el Nord.
Veuràs el vent quins grans combats presenta.
Veuràs com bufa el vent quan bufa fort.

La Cova de l'Infern d'aquí es destría
i per contrast, que els homes son de por,
aquest rocall batejen un bon dia
i per bateig: La Trona del Rector.

Cadaqués i un Gran Bigoti.

Passat l'aspror del Cap, l'Encalladora
a la Fredosa ens portarà a pleret
i trobarem la pau acullidora
dels sorrals de Guillola i El Jonquet.

Tancat del món per 'aquesta serra forta
i com si en altre món encar visqués,
només veient el Mar de cada porta
ha ha 'aquest miracle fosc de Cadaqués.

Perqué el conegui el món i s'esvaloti,
per qui veuràs un ciutadà triat:
Es un pintor que té el sabê al bigoti
i ha fet famós el rocs de Port-Lligat.

Cala Nans i Jonculs, de pedra grisa,
i els pisos del queixal de Cap Norfeu,
Montjoi amb garrofers de fulla llisa
i Poncella, amb el Golf millor que es veu.

Golf de Roses.

Ja som al Golf de Roses. No perilles
si nedes lluny del sac ple de sorrals.

Els homes diuen que té dotze milles.
Nosaltres les farem amb quatre salts.
Temps ha que aquí hi passarem moltes coses
i a dintre el Golf s'hi barallà tothom.
Avui tot ha passat i al Golf de Roses
s'hi fan postes de sol de molt renom.

Això és mar de gamba que no enganya
i hi té prestigi vell l'escamarlà.
Els fa tan bons, la sorra de muntanya
que hi baixen d'anys La Muga i Fluvià.

Empúries, els grecs, els comtes, L'Escala i la sardana de la bona fosca.

Ara passem vora rompents de glòria.
Aquí d'Empúries s'hi aixecà el comtat.
Primer foren els grecs marcant història,
després els Comtes de minvant esclat.

Aquests a terra endins avassallaven
i el jou també a la Mar fou mantingut.
Corals, i fins, als comtes tributaven
i el cap de molts Delfins els hi feu dut.
A molts avant-passats em degollaren
perqué el voler dels comtes era llei,
i als peus dels nobles enzagnats portaren
com si el Delfins siguéssin peix del rei.
Els grecs aquí fundaren aliances
i per les coses del séu món dispers
es veu que aquí hi tenien grans balances
i hi donaren uns cursos de comerç.
Avui tot s'ha perdut. Els pobres comtes
pararen, segons sembla, d'indigents.
I els grecs a Empúries ja no hi passen comptes
pètser perqué hi pesaren malament.

Allà deixem L'Escala, tota plena
de tantes veles blanques a l'encant.
Que nits de no sortí i de passar pena,
que el Golf li envia tots els vents que es fan.
L'asprer els rostres arrugats domina
de tantes vetlles de ferçat repòs
esperant que una mola de sardina
vingui de França empesa pel peix gros.
Més si la fosca ha dat bona setmana
L'Escala riu i el cant enceta el vol.
I per la plaça es balla una sardana
i el peix neda a compàs del flabiol.

Les Medes, Torroella, Cipsela i el Ter.

Això la tramuntana impietosa
ho bat sense repòs i sense fi;
per Cala de Montgó i Punta Ventosa
veurem les tres muntanyes del Montgri.

Aquestes són Les Medes, escollides
pels Neros per jurar-s'hi els seus amors.
No tinguis por, el frau té bones mides
i hi passarem pel mig com els vapors!
Aquí feren la guerra grans pirates
que el seu bon nom minaren amb escreix.
Avui la guerra es fa per les escates
tirant petards per fê un gibrell de peix.

Quan l'avi sa memòria descapdella
-la mar formava- diu- uns altres ports,
i els presseguers rosats de Torroella
tenien l'aigua a quatre pams dels horts.
I fou el Ter, ja veus, que apenes corra,
d'algú que's rigué d'ell, enfellonit,
que com qui juga, amb anys i molta sorra
va empenye' el Mar davant de l'Estartit.

Veus aquell pi tocant La Fonollera?
Hi jau, es diu, d'uns grecs el baluart.
Cipsela, fou, en rima primicera
ens diu un vers llatí del segle quart.
Més ai, que els homes poc sovint es miren
els drames dels poetes composant
que per la rima, es diu, els mots regiren
i ho sacrifiquen tot al consonant.
Qui sap on és Cipsela el teu vestigi
i si la serra el contarà a ningú,
per mi, per molt que fos el teu prestigi
aquesta costa te'l donava a tu.

Mira aquell braç de llum on s'afalcona
un vol d'ocells damunt el peix esquiu...
Es el Ter que ja baixa de Girona
portant a coll allò que hi porta un riu:
cadires en mal us, mitjons, paelles,
fruita passada i un armari tort;
vestits descolorits, sabates velles,
ensats mal adobats i algun gat mort...
gallines, palanganes, fils i vetes
i líquids de molt mal catalogar...
I una gent que es coneixen per poetes
els rius tan bruts no es cansen de lloar.
I jo no se -qu'un peix du poc bagatge-
si son els versos o el sorral del llit,
prô el Ter quan ve a la barra de la platja
porta les aigues de cristall polit.

Les Vales de Begur i les Sirenes.

Punta Espinuda ja ha amagat la serra
i tot quant veus és digne de Neptú
i val la pena seguí el Mar i córrer
per veure aquestes cales de Begur.
Aquí tenim la llum de Sa Riera
i d'Aiguafreda amb pins fins als turmells,
Sa Tuna recollida i marinera,
i aquest recó de cel que es diu Fornells.
La Platja Fonda, on el penyal es clava
l'oliverar de plata, i al tombant
la meravella viva d'Aigua Blava
que fa mil anys que el Mar la va brodant-
Són sis rams de la Mar, que quan té el dia
sap fer les coses com no fa ningú,
que rompent penya verge els oferia
per cantar goigs al vell Cap de Begur.

Seguint aquest camí que amb llum esclata
venien les Sirenes cuejant.
Sirenes, sí, i en nits de mar de plata
aquí feien les pràctiques d'encant.

Un oncle meu, parlant de les sirenes,
jurava que n'hi havíen a desdir.
Tenían els ulls verds i formes plenes,
cua de peix i llavis de carmí.
Sortíen a cantâ en les nits més crues
desfent les rutes del més bons vaixells.
Si dalt les ones es mostraven nues
els homes les seguien com anyells.

Aquestes que aquí veus al sol tombades
com les de l'Oncle encanten per instint.
Amb cua e cames, si van poc tapades
els homes hi naufraguen ben sovint.

Com les de l'Oncle -veritat ben clara-
mi jo n'he vistes ni sentit el cants.
Més l'Oncle si veiés aquestes d'ara
segur que deixaría les d'abans!

Tamariu.

De l'aigua surt la costa preferida
amb cada full millor que un altre full;
d'Estremadiu al Clot d'Aigua Xelida
és una arqueta que la llum recull
d'aquesta costa colorida. Veure
Cala Marquesa amb aquells recs divins
fa pensar qu'ans la gent devia creure
i li deixaren els Tres Reis Marins.
Ve Tamariu, de penya envermellida
cap a Sa Rubia que li dóu la mà.
La Musclera que baixa al Mar rendida,
li porta un ram de pins a refrescar.

I si la Mar que es mou a la badia
dels verds que porta fets vol escollir,
el verd de Tamariu escolliría
per mostra de quins verds es fan aquí.

A Tamariu fa poc es fondejaven
les celles amb pontorra i el cabaç.
Darrera d'un llençol s'hi despullaven
les noies enrogides fins al nas.
La gent s'agermanava a la cassola
i a cada porta s'hi cantava més,
i als focs dels Lliris i la Xerinola
s'hi feren immortals uns quants cuiners...

I per l'agost, que el temps hi convidava,
es feia la gran festa de costum,
i al so d'un vell manubri es valsejava
amb l'ai al cor i sense massa llum.

Avui ja és una platja d'elegància
i pels hotels el públic va mudat.
Tot és molt ben posat, més amb quina ànsia
un gira els ulls devers el temps passat.
Ai, Tamariu del temps d'espelmatòria,
de xarxes a la platja i el xogai...
Ditxós qui et va mirâ amb aquella glòria.
Qui no t'ha vist així no t'ha vist mai!

Sempre els records et fan migrâ una mica,
prê el Mar és gran i esborra tot el plany...

No tot és penya brava, i La Perica
s'abraça a l'aigua com un bon company.

Es Cau, Sant Sebastià, els romans i Llafranç.

Mira aquest trau fet a la penya dura!
El pi creix de miracle a molts esquerds.

Estem davant d'Es Cau, d'aigua tan pura
que dóna goig ficar-hi els ulls oberts.

Mira, Delfina, mira bé i reposa
que aquesta costa d'ara s'ho val bé.
Hi ha tanta boniquesa a cada cosa
que val dir un "Bon dia" a qui ho va fer.

Ara passem pel Cap inflat de cara
que porta els dons posats a reguitzell.
Has vist enlloc aquesta llum tan clara?
Has vist res tan hermós com el Pinell?
Del Mar, que coneix tant, les ones para,
i vetlla, permanent, com ve i se'n va.
Per veure bé la mar, de cara a cara,
només es veu de Sant Sebastià.
Gent de mig món per 'questa fama enduta
venen al Cap amb processó incessant.
La de la Mar hi ve a 'finar la ruta.
La de la terra hi puja a veure el Sant.
Aquests abans hi feien romeries
i els feia la collada més units.
L'airet damunt la Mar portava, a dies,
l'aroma de cafès i sofregits.
I en temps d'aplec, qu'abans sovintejava,
un parent meu, que era molt fi de nas,
de Mar endins sabia qui cuinava
i molt sovint què es feia per repàs.

En dies com avui, d'aigua tan mansa,
voldríes que el sojorn no tingués fi
i sents sempre que ets fora, la recança
de nedar lluny d'aquestes mars d'aquí.
Pertot l'elogi permanent perdura
i et burja el pensament espirt endins.
Això són rocs per beneir l'Altura!
Això són blaus de Mar i verds de pins!

Aquí tenim Llafranc d'anomenada,
que té per dur-la als més distants confins,
la gama de colors més ben trobada
de penya i Mar i serra i llum i pins.

Sota l'estel del séu constant domini,
portades llurs galeres pel llebeig,
vaixells romans d'abans de Musselini
a Llafranc inventaren l'estiueig.
Aquí vinguéren sense hotel ni roba
i molt poca moneda van deixar.
D'ells s'ha trobat això, que és poca troba.
Dels d'ara ja veurem què es trobarà!
No foren gent amb bossa de rentista
prô pel séu gust mereixen vot en blanc
perqué després de tanta terra vista
pel seu sojorn van escollir Llafranc.

Calella, Cap Roig, Les Formigues, Roger de Lluria i la seva famosa contesta al Comte de Foix enviat del rei de França.

Ara veurem un Mar de meravella.
Té la llagosta aquí els gustos més rics.
amb ella o sense, sempre val Calella
un viatge per fer-s'hi ben amics.

Port Pelegri, de serra ben granada,
i passant pels Canyers arredoçats,
per Aigues Mortes trobarem parada
la taula de delicies dels Forcats.
Aquest és el Cap Roig, que mai et canses
de llear-li els vermells que té pintats.
Costa de sars, que es fiquen a les nanses
sense saber que en sortiran llevats.

Aquí el carmí és brasa i ás guspira
i el sol encen aquesta llum del roc.

Allò és el Crit o Font Merisca. Mira:
aquests colors del Mar no són enlloc.

Això son les Formigues. Costa creure
que aquests recons on tant pau s'hi sent
pogués sin un bon dia arribâ a veure
la lluita que un meu Avi hi té present.

En terra i Mar, la gent del rei de França
robant i saquejant portava el jou.
Vingué del Mar, com sempre, l'esperança
i al Mar Roger de Lluria digué prou.

Vingué nimbat de fama, que durava
de cent batalles en els Mars llatins.
La Mar i tot quant al daunt portava
s'havía rendit sempre als seus marins.
Entraren a grans crits i moltes ganes,
i els altres, que perdien el delit
el veure les galeres catalanes,
llençaren, per confondre, el mateix crit.
Més si cridant el gavatx els igualava,
no feu igual a l'hora de lluitar,
i no hi hagué a l'assalt que esperverava
cap altre braç, que el braç del català.
Amb el foc i els embats dels abordatges
la Mar remou's amb temporal i fum,
i es diu va començâ en aquests paratges
l'estel del rei de França a perdre llum.

L'esquadra forastera es desmantela,
les unes naus pels baixos naufragant,
les altres van fugir a tota vela
al veure qui tenían al davant.
Roger no para que el francès quedava
i era enemic que sempre es pega poc.
Si veia algun ferit que flaquejava,
-Per Aragó! - cridava. I feia foc.

De nau en nau la flama bucs enceta
que l'Almirall no troba aturador,
i els provençals accepten la derrota
i es dónen, tremolant, al guanyador.

I no en té prou amb la brillant victòria,
i emproa el Mar, invicte i mariner
i es llença a Roses a cercar més glòria
rendint l'esquadra que el francès hi té.

I a Cadaqués Felip porta emissari
que vol un armistici ben entès.
Roger, qu'ha ben guanyat, no vol passar-hi,
i ve aquella 'menaça del francès.
I l'Almirall, com un llampec alçant-se
-i jo ho conec de llavis dels meus vells-
digué quan l'enviat del rei de França
amenaçà d'armar tres-cents vaixells,
-Ja li pots dir al rei qui vaixells arma
que en pot armar tres-cents o deu milers.
No crec que tingui ganes d'encontrar-me
ni de passar la mar amb sos velers!
Què dic velers! Per 'questes mars nostrades
no hi vull ni un peix que surti a cap cantó
si no porta a la cua, i ben marcades,
les quatre barres roges d'Aragó!!!

Cala Estreta, Palamós els turcs i Barbarroja.

De nou un paradís per l'aigua neta.
Com dibuixades a un hermós ventall
les platjes sense nom de Cala Estreta
et brinden una Mar com un mirall.

Ja és lluny el roc blancós de Cap de Planes.
Passem la costa roja dels Canyers;
l'Agulla, i téns Castell, de sorres blanes,
qu'ha vist al damunt seu grans forasters.

La Fosca amb serra fina i ennegrida
amb fama d'un hotel i xucladors,
i per Cap Gros i Sota Margarida
arribarem al port de Palamós.
Aquí ja hi ha vapors i grua i paques
i veles fines que hi fan molt bonic.
I aquí també és refugi per les vaques
que mai se'n nega cap per riure un xic.

Vila reial de temps l'anomenaren
i Carles Quint s'hi feu desembarcar.
Quan els turcs de Barbarroja la cremaren
el rei feu just per no venî a cremar.

Avui que les corones ja no es porten
ni els turcs hi fan a l'ast palamosins,
vaixells de l'altre Mar al port s'hi emporten
el suro negre i els dissets i els vints!

Abans d'anâ endavant a terra mira
aquells platjots que un talem de pins fon:
és l'altar del Putxet de la Cadira
de platjes amb posat d'un altre món.

Platja d'Aro, Sa Conca, un tren, S'Agaró, Sant Feliu i els monjos guerrers.

Per Roques Planes, ja el bell traç destría'n
de Platja d'Aro amb una milla al fi.
Antany l'abat de Sant Feliu batia'n
cada moment amb els feudals d'aquí.
Avui la calma ben posada roda
i ni feudals ni abat poden renyir.
Els únics crits son els dels balls de moda
que els altaveus escampen a desdir.

Ara la costa és mansa i és planera
i hi brilla el verd dels horts de regadiu.
Del Mar veuràs el tren de Llagostera
que per Sant Pol, fondeja a Sant Feliu.

Per 'questes platjes anys enllà tranquil.les
ja no s'hi pesca ni s'hi tira l'art.
Cada setmana s'hi fan hotels i vil.les
com si tinguéssin por de fer-hi tard.

Ones enllà el petroli soterrani
a un tros de terra don valor molt alt,
d'aquí en diran la Costa de l'Urani
dintre de poc sabent el preu del pam;
més, ai, que aquesta mida ja s'esborra
per altra mida que refà el mercat,
i avui ja paga a tant el gra de sorra
aquell que el gra de sorra l'hi ha entrat!

Sa Conca amb públic de porró i de gorra
encenent foc per coure un conill mort
per mig dels pins que baixen a la serra.
Devegades, ben clar, en vent del Nord
t'arribarà a la Mar a molta milla
el plor d'un noi perqué un revés li cou,
o el sorollet d'un plat i una forquilla
d'algú que té més gana i bat un ou.

Ja som a S'Agaró, que tot hi invita.
El lloc és bell dels bells més llemiuers.
Prô aquí la gent hi sol baixâ amb levita
i veure el Mar d'aprop val molts diners.

Ns és pas d'avui que és plaça cobejada.
Tingué marins de fama i llargs abats
i els moros la tenien semniada
que Sant Feliu, bó val trenta combats.
En aquells temps de vetlles mai segures
la gent anava armada pels sermens.

Les prèdiques sortíen sempre dures
que es predicava amb una mà als canons.
I més d'un cop, a mitja predicada,
si els moros s'acostaven al sorral
els monjos amb parròquia agenollada,
per el trabuc, deixaven el missal.
Més tard encara esbufegant els rostres
tornaven a resâ amb feligrès
que contestava a cor els Pare-Nostres
amb veu tranquil.la i com aquell que res.

Ara tot l'any s'està molt recatada,
més, ai, quan ve l'estiu, que fa un gran bot
i es muda i pinta i riu i adelerada
i amable i complaent ho ensenya tot!

Sant Ramon de Penyafort, turcs, pirates i Tossa Vila Vella i Flor de Mar.

Ja s'ha acabat la costa dolça i baixa
i a Sant Feliu la penya es va encenent,
s'enrogeix, i cordant-se bé la faixa
li diu al Mar que pugi, si és valent.
Aquí la roca és dura i res l'esmola
i el Mar, segur que va pagar a pes d'or
obrir la Cala Bona i Gibarola
per no ser dit que no s'hi veia en cor.

Si algú d'un cop de vent es trabucava
que no s'espanti per la negra sort
que un Sant ja fa molts anys que s'hi trobava
i el Sant fou Sant Ramon de Penyafort.

Ara veiem la Bauma i Mar Menuda
amb l'illa roja encesa com un far

vetllant aquesta cosa coneguda
per Tossa, Vila-Vella i Flor de Mar.
Llum i repòs, com un escut molt noble,
i el lloc que més anhel porta encetat.
La Mar, i Vila-Vella per tot poble,
voleu una més gran felicitat?

Per 'quella pau sos pretendents bullíen;
grecs i romans, que sempre són primers,
pirates i corsaris la volien
i la volíen turcs i mercaders.
Com sempre, els grecs provaren amb moneda,
i Roma noves armes empleà,
els mercaders portaren molta seda,
i els turcs, a uns i altres van robar.
I per tancar-la a gent desvergonyida
que per volguer-la feien tan soroll,
de terra endins volgueren prendre mida
els monjos de pell fina de Ripoll.
Per acabar-hi guerres i martiris
set torres i muralles han alçat,
i amb pau a Vila-Vella planten lliris
sota l'empar del cinturó empedrat.

Avui la calma ja qui sap on para
i Tossa viu defora el roc negrenc;
hi baixa gent bastida en forma rara
i a les tavernes s'hi desfà el flamenc.
La gent ve de molts llocs en bogería,
tothom vol veure Tossa, com abans.
Per 'quest assalt que puja cada dia
ai, les muralles s'han de fer més grans.

Malgrat, però, el flamenc a les tavernes
-que és una mica de pecat mortal-
i el daltabaix de les edats modernes
i aquesta febre de pujà aquí dalt,
mentres la Mar li deixi aquesta platja,

mentres mantingui aquesta llum que té,
si a Vila-Vella no desfan la imatge,
a Tossa, Flor de Mar, s'hi estarà bé.

Lloret, Santa Cristina i Blanes.

Se'n va Llorell amb ardentors novelles
amb molta penya per damunt la Mar,
i abans no es veu la platja de Canyelles
es passa un món de pedra sense empar.
La costa perd el roig i es torna blanca
i es posa, presumida, un vestit net.
A la Mar la sorpresa mai es tanca
i aquí tenim la platja de Lloret.
Amèrica els temptà, com les Sirenes,
prô els lloretencs són gent de llengua i mans.
Quan van venir portant carteres plenes
tothom els hi va dî els "americans".
Tornaren primmirats i orella dreta
volguent-ho tot tan delicat i fi
que el Mar portà els rogers a La Caleta
perqué menjant no haguéssin de patir.

Això també es tocat amb mà divina
i l'aigua és olorosa i forta i cruix...
de Fanals a tocar Santa Cristina
tot porta a coll l'estampa de l'embruix.
Com si sabéssin que el llindar s'acaba,
S'Aguia, Boadella i el Traumal
s'han mudat molt. Damunt la mar tan blava
veuràs el pi més gros d'aquest rodal.
El ténen relligat damunt l'altura
amb ferros i cordatge ben masell,
i sembla't contemplar l'arboradura
posada al punt, d'un gegantí vaixell.

Se sap, però, que el relligat es tanca
perqué la gent no tingui de patir
pensant amb la caiguda d'una branca
damunt les taules del voltant del pi.
Per 'questes Mars qu'avui d'aprop transites
abans en grans collades, vells i nois
pujaven molt vora aquest vol d'ermites
i Sants i Santes n'estaven molt cofois'.

I aquí pujava la pagesa rossa
perqué de lleves li lliurés l'hereu,
i el tartaner, que pels camins de Tossa
la mula nova li va perdre el peu;
el metge que debuta en medicina
i un cas tenía que no veia el mal,
i mariners, lloant Santa Cristina
per 'ver sortit en bé d'un temporal.
Els temps eren de fe i de prometença
i els ciri sempre es veia ablamarat.
Si algú pecava, per la gran defensa
a l'ermita hi trobava un advocat.

Avui un viure nou pel món palpita,
els homes resen, sí, amb els ulls al cel,
prô vora els escalons de molta ermita
sempre hi trobeu els fums de molts hotels.

Sota els plecs de Santa Anna, riallera,
passem d'aquesta costa el tram darrer.
Per Sant Francesc i Cala Forcanera
arribarem al Barri de S'Augué.
Ara passem davant el port de Blanes
amb la Mestrança i els records passats.
Durant molts anys, dels fons de ses drassanes
sortiren els vaixells més ben quillats.

Per sê els primers d'entrâ a la Costa Brava
hi alçaren els seus feus grecs i romans.

L'estada fou de pes prô s'acabava
que a sang i a foc venien els normands.
Seguí un llarg temps de lluita i extermini
i Blanes fou de molts i de ningú.
Moros i turcs portaren a termini
cops tan mortals, que encara en pena algú.

Malgrat el temps de grapa i esclavatge,
la veu del Mar era tan fort desig,
que d'amagat baixava's a la platja
jogant-s'ho tot per 'na calâ un bolitx.
I el temps passà, que molta cosa esborra
posant una cortina als disbarats
i Blanes renasqué damunt la sorra
pujada a pes pel braç dels calafats.
I a poc a poc la vida es referia
i els mariners pescaven sense por,
les noies no eren plat de morería,
i els testos reflorien pel balcó.
Sobre l'areny les quilles jovençanes
rebien els madiços de bell traç
d'aquells vaixells que daren nom a Blanes
per tots els Mars que veien el seu pas.
No feien la joguina que ara es porta
de fusta fina que desfà un gargal;
eren vaixells de buc i quilla forta
a prova de ventada i temporal.

Qual l'alba sobre el Mar es despertava
penjant cintes de rosa a cada pas,
cantant el calafat ja repicava
polint i repolint amb escarràs.
Pels pals de sos velers esculli anhela
la millor fusta dels millors avets;
venia de molt lluny la millor tela
per flocs i per mitjanes i trinquets.

Reials encàrrecs han pagat les ganes
d'aquelles naus. Si el preu es troba alçat,
-Son fets, Senyor, pels calafats de Blanes-
responías's, i el tracte era tancat.

I mentres ells seguíen la baralla
amb els arjaus, escoues i quitrà,
les dones de la Mar sorgien malla
a l'ombra d'una vela a solejar.
I uns dits de verge emmorenits i àgils
feien saltâ els boixets sobre el coixí.
La randa i el calat sortien fràgils
amb teranyina del dibuix més fi.
Fent puntes i cantant, sovint es veien
amb els ulls al Mar destorbador.
Sense saber-ho, ben segur que feien
puntes d'escuma i randes de cançó.

Ai, Blanes del set-cents de punta i blonda,
de vela i gallaret, madiç i arjau!
Perquê ha marcat el temps marca tan fonda,
perquê no et van deixâ amb aquella pau!

A Palomera acaba aquesta via,
i al arribar davant d'aquest tossal
la penya perd empenta i valentia
i es cap-bussa amagant-se pel sorral.

Sorra, sorra i sorra. La Costa de Llevant camí de Barcelona.

Ara la Mar un altre món emmarca
i sense noses pel sorral s'empeny.
Només el punt de llum d'alguna barca
treient monotonía al gran areny.

El Mar d'aquí és Mar d'estampa fina
que sense roques va passant feliç;
fins que Calella amb roc el despentina,
veuràs un Mar mudat, planxat i llis.

Les viles se li acosten confiades:
Sant Pol, amb el rellotge tan famós,
Canet i Arenys, d'atmetlles ensucrades,
Caldetes, amb les cases de senyors...

Arran d'aigua hi planta el tren la via
i el Mar no li diu res i es va aguantant,
i mostra que si vol no passaria
alçant-li algun carril de tant en tant!

Venen després les sorres de Marina
-la Costa de Llevant de la cançó-
mira: El Maresme, i al trau la clavellina
planta clavells al vol de Mataró.
I encara aquell sorral es descapdella
i hi cap Masnou i Vilassar plegat,
i hi sobra lloc per fer-hi el vi d'Alella
i per la foradada de Montgat...
Montgat i els envelats de Badalona
d'on sentiràs en Mar els cornetíns...

Aquí s'hi pesca molt, que a Barcelona
per menjar peix hi ha molta gent a dins.

Ara s'acosta un Mar d'una altra ruta
amb taques d'oli i negre de carbó.
Hi ha el Port aprop, amb aigua espessa i bruta
amb tuf de cala i bales de cotó...
amb peixos ensenyats que han fet carrera
sense sentir la crida de la fam,
i tips de tot quant neda a l'Escullera
es diverteixen amb la canya i l'ham!

Al Port hi ha els barcos grans, de cent banderes
vaixells de guerra amb negres traficant,
i en surten costa amunt les canoneres
que al Mar viu molta gent del contraban...
Salpen velers blancosos de farina
i n'entren plens de saques de moresc;
els de passatge a Cuba i l'Argentina
i els de Mallorca, pels casats de fresc.

I d'altres Mars arriba gent garlaire
que parla amb el parlar d'un altre món
i venen d'un tros lluny mirant enlaire
aquell dit de mig metre de Colon...

Abans qu'el Navegant, i molt encara,
la gent de casa ja al Nou Món parà,
i jo porto sentit, a Mars del pare,
que els vells de la manada el van guiar!

Delfins de casa van llençar un dia
la nova al Mar, del rumb de les Tres Naus
i els del Mar Gran li van marcar la guia
per premi de l'empenta d'aquells braus.

No tot foren cançons ni vent en popa,
i a mitja ruta va cedir l'aguant.
La Pô es ficà al magí d'aquella tropa
i allà es vegé com mana un Navegant...

Jorns i més jorns el dubte més s'aferra
veient només la Mar, la Mar arreu,
fins qu'escoltaren aquell crit de: -"Terra!!!"-
que repetí embogida cada veu.
Els rostres endurits es desarruguen
i els homes de genolls pleguen les mans;
enllà els Delfins, sobre les ones juguen
com si la cursa fos un joc d'infants.

Llavors tot va callar, i aquella gesta
per testimonis no tingué res més
que el Mar i el Sol, tot ulls, i la gran festa
que feien els Delfins vora els velers!
Potser damunt les veles mig rompudes
una au salvatge hi va volâ uns segons.
Res més. Ni Déu-vos-guards, ni benvingudes
pels que han arcat les ribes de dos móns...

També al retorn, escolta de la bona
fins a l'Estret el va seguir en pes
i els nostres el van dur a Barcelona
i el món, ja veus, no n'ha sabut mai res.

I s'ha acabat aquest matar l'estona
i aquest paper que fem d'aquest matí.
Demà veuràs la feina que una dona
li espera al Mar, casada amb un Delfí.

Seràs, em penso, una brillant casada
de les que es paguen a moltíssim preu,
puix que en tot el decurs de la nedada,
ni has protestat, ni t'he sentit la veu!

= = = = = = = =

1304 7-80 238